

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta pedagogická
Katedra historie

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Živnostenská společenstva v Milevsku

Lenka Buzková
Vedoucí práce: Mgr. Eva Mušková, Ph.D.
Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně s použitím uvedených pramenů
a literatury.

V Plzni, dne 5. června 2013

.....

Poděkování

Za cenné rady a připomínky děkuji vedoucí mé diplomové práce Mgr. Evě Muškové, Ph.D. a za německý překlad PhDr. Johanně Filipové.

Obsah

ÚVOD	8
1 ZRUŠENÍ CECHŮ	11
1.1 Činitelé úpadku	12
1.2 Generální patenty z roku 1739	15
2 OBCHODNÍ GRÉMIA	23
2.1 Stanovy obchodního grémia v Milevsku z roku 1908	24
2.2 Pravidla organizace z roku 1929	30
2.2.1 Volby do grémia.....	31
3 ŽIVNOSTENSKÁ SPOLEČENSTVA.....	35
3.1 Živnostenský řád platný od roku 1859	38
3.2 Truhlářské společenství	39
3.2.1 Předpisy pro nemocenskou pokladnu truhlářského a zámečnického spolku.....	39
3.2.2 Organizační věci spolku	41
3.3 Spolek kolářů	43
3.4 Živnostenské společenstvo kovářů a podkovářů	45
3.5 Krejčovské řemeslo	47
3.5.1 Stanovy krejčích z roku 1862.....	47
3.5.2 Normy z roku 1908	48
3.5.3 Předpisy z roku 1926.....	49
3.5.4 Pořádek spolku krejčích pro rok 1930.....	50
3.5.5 Spisový materiál krejčích	50
3.6 Tkalcovská živnost	51
3.6.1 Jednání o zřízení společenstva	52
3.7 Hospodářská skupina hostinských živností ústředního svazu pro cizinecký ruch	53
3.7.1 Hostinská a výčepní pravidla	53
3.8 Organizace řezníků	54
3.8.1 Organizační věci společenstva a styk s jinými živnostmi	55
3.8.2 Živnostenské věci korporace.....	57
3.8.3 Záležitosti dělníků a učňů	57
3.9 Živnostenský spolek obuvníků	60
3.9.1 Učňovská nemocenská pokladna obuvníků	61
3.10 Spolek pekařů, krupařů, cukrářů	63
3.10.1 Pekařské organizační věci a styk s jinými korporacemi.....	65
3.10.2 Živnostenské záležitosti členů spolku	66

3.10.3 Pracovní a mzdové podmínky zaměstnanců, nemocenské pojištění, učňovské záležitosti, pokračovací školy, tovaryšské zkoušky	67
3.10.4 Tovaryšská zkouška	68
ZÁVĚR	70
DAS RESŮMEE	71
Seznam použitých pramenů a literatury	72
Seznam příloh	75
Přílohy.....	I-XVIII

ÚVOD

V předložené práci o živnostenských společenstvích v Milevsku jsem se snažila navázat na činnost řemesel, o kterých jsem psala ve své bakalářské práci. Po vydání nového Živnostenského řádu roku 1859 některá pokračovala ve své činnosti dál, jen pod změněným názvem, jiná byla sloučena s dalšími a některá naprosto zanikla, protože se nedokázala přizpůsobit aktuální situaci ve společnosti. V každé složce spolku se nacházela pravidla organizace, nicméně všechny jsou vytištěny se stejným textem, kde je psacím perem dopsán pouze název spolku a dále finanční částka dávaná do živnostenské pokladnice.

Snažila jsem se analyzovat nejen, proč došlo ke zrušení cechů, ale hlavně jak to bylo dále v pokračování řemesel po roce 1859. Zabývám se vybranými řemesly. Nejpodstatnější byly pro mne truhláři, u kterých jsem shledala velmi zajímavými jejich předpisy a organizační věci. Mezi obsáhlejší, z hlediska jak kapitol, tak materiálů, patří krejčí, řezníci a pekaři. Zbylé profese, které jsou také pozoruhodné a patří do této práce, jsou koláři, obuvníci, kováři a podkováři, tkalci a úplně nově se zmiňuji o hospodářské skupině hostinských živností. Již první zmínky o živnostenských organizacích v Milevsku máme hned po roce 1859, který byl velmi významný ohledně hospodářských změn. Téma o ceších v bakalářské práci jsem ukončila v polovině 19. století, kdy docházelo k jejich postupnému rušení. Cechy nebyly plně zrušeny, byly pouze přetvořeny v živnostenská společenstva, která byla potvrzena zákonem vydaným v onen rok 1859.

Cílem této práce je proto podrobně shrnout, zpřehlednit historický vývoj, a tím přesvědčivěji zmapovat a také soustředit se na projevy v oblasti každodennosti v jednotlivých řemeslech. Zjistit, jak se živnostníci dokázali vyrovnat se zrušením cechů a jejich přeměnou v živnostenské organizace. Jak bojovali se stále větším tlakem ze strany průmyslové výroby a technického pokroku. Zda se různé spolky nějak výrazně lišily svými stanovami.

V první kapitole se zabývám příčinou a důvody zrušení cechů. Jací činitelé k úpadku těchto kdysi slavných organizací přispěli. Nejlépe tuto problematiku vystihuje Václav Ševčík ve své knize „*Historie cechovního zřízení řemesel a obchodu*“¹.

---

¹ ŠEVČÍK, Václav. *Historie cechovního zřízení řemesel a obchodu*. Praha : Československé akciové tiskárny, 1926, 118 s.

Za hlavní důvod úpadku považuje spory mezi řemesly, kdy postupně začaly mizet hodnoty jako jednota, pospolitost, ale také křesťanství, které bylo zvláště pro cechy velmi důležité. Dalšími činiteli byla jednoznačně vláda, které vadila zejména nepřístupnost, a také technika, kdy se v plné míře prokázala zaostalost všech korporací. Vše nakonec vyvrcholilo rokem 1859, kdy byl vydán živnostenský řád. Cechovní organizace byla oficiálně zrušena, ale prakticky došlo pouze k přetvoření cechů na živnostenská společenstva.

V následující kapitole stručně nahlédnu na činnost obchodních grémií neboli obchodních komor, které se už od 17. století staraly, podobně jako cechy, o své hospodářské zájmy. Nejprve krátce popíšu historii grémií, poté zpracuji konkrétní úkoly obchodního grémia v Milevsku, kde jsou datovány stanovy z roku 1908 a 1929. Hlavním účelem grémií bylo podporovat hospodářské, vzdělávací a humanitní zájmy svých členů. Podrobně popíšu volby do této instituce.

Ve třetí a pro tuto práci nejdůležitější kapitole sumarizuji řemesla, o kterých se v píseckém archivu dochovalo nejvíce pramenů a zároveň zde navážu na jejich konání ohledně zrušení cechů po roce 1859. Jedná se o společenstva truhlářů, kolářů, kovářů a podkovářů, krejčí, tkalců, hospodských živností, řezníků, obuvníků a pekařů. Důkladně se věnuji organizačním záležitostem, zkouškám, pracovním a mzdovým podmínkám, nemocenským pokladnám a v neposlední řadě hlavně předpisům jednotlivých organizací.

Pro svou diplomovou práci jsem využila řadu zdrojů a metod. Velký důraz je kladen na práci s archivními prameny. V oblasti pramenných zdrojů jsem nejvíce čerpala ze spisů ve Státním okresním archivu v Písku, kde jsou zachovány písemnosti společenstva tkalců, obuvníků, pekařů, truhlářů, řezníků, krejčí, kolářů, kovářů a podkovářů, hostinských živností. Dalším významným zdrojem pak byly záznamy a stanovy milevského obchodního grémia. V neposlední řadě jsem čerpala také z článků a příloh v novinách, které se uchovávají v milevském muzeu.

Na rozdíl od milevských cechů je o živnostenských společenstvích zachováno mnoho listin a předmětů. Jsou mnohem lépe čitelné a navíc některé jsou již psány na psacím stroji. Z milevského muzea pochází nafocený prapor okresního hospodářského spolku. V inventárním seznamu u spolků můžeme nalézt organizační věci, živnostenské záležitosti, nemocenské pojištění, tovaryšské zkoušky a předpisy pro celý řád.

Každý řemeslný spolek ukončil svou činnost v jiné době. Některý sám od sebe zanikl, jiné byly sloučeny nebo přeměněny. Každopádně právem je dodnes platné rčení „zlaté české ručičky“, kdy se o něj zasloužilo mnoho našich předků. Dosud jsem nenalezla, ani nebylo v archivních seznamech u těchto vybraných řemesel napsáno, že by se někdo o toto téma zajímal, tudíž jsem čerpala přímo z originálních podnětů a ne z jiných prací, které by mohly být subjektivně zbarvené.

Dalším neopominutelným zdrojem poznatků pro mě představovaly odborné publikace. Největším přínosem pro zpracování této práce mi byly tituly od Zikmunda Wintera, Josef Janáčka, ale také Arnošta Klímy a Václava Ševčíka. O dění společenstev a dalších profesí 19. století se nejvíce zajímal Václav Ševčík v knize „*Historie cechovního zřízení řemesel a obchodu*“². Josef Janáček je ve svých knihách velkým kritikem cechů. Významná publikace je od Arnošta Klímy „*Manufakturní období v Čechách*“³. Skvělým přínosem pro tuto tematiku je sumarizovaný přehled všech institucí v Milevsku v knize od Marcely Sedlákové „*Okresní archiv v Milevsku. Průvodce po fondech a sbírkách*“⁴ a v neposlední řadě samozřejmě také Zikmund Winter. V knize od Erwina A. Weyraucha „*Dějiny kláštera, města a panství Milevska sepsané léta 1841*“⁵ můžeme vidět, jaké množství řemeslníků se pohybovalo v jednotlivých letech ve svém oborovém zaměření.

Ohledně internetových zdrojů jsem nejvíce čerpala z webových stránek Hospodářské komory České republiky, kde je důkladně popsána historie postupného utváření živnostenských společenstev obchodního zaměření. Největším přínosem mi byly pro druhou kapitolu s názvem „Obchodní grémia“.

---

² ŠEVČÍK, Václav. *Historie cechovního zřízení řemesel a obchodu*. Praha : Československé akciové tiskárny, 1926, 118 s.

³ KLÍMA, Arnošt. *Manufakturní období v Čechách*. Praha : Československá akademie věd, 1955, 523 s.

⁴ SEDLÁKOVÁ, Marcela. *Okresní archiv v Milevsku. Průvodce po fondech a sbírkách*. Milevsko : Okresní národní výbor, 1958, 86 s.

⁵ WEYRAUCH, Erwin A. *Dějiny kláštera, města a panství Milevska sepsané léta 1841*. Milevsko : Agentura Porthos, 1997, 87 s.

1 ZRUŠENÍ CECHŮ

Záslouhou samotných cechů se řemeslo stalo silným nástrojem, který jednoznačně patřil do hospodářství celé země. Byly zastánci vzdělanosti, mravnosti a poslušnosti, které dodržovaly artikule. Téměř pět set let se držela řemesla nad vodou. Tyto středověké instituce měly pod svou ochranou nejen řemeslníky, ale i spotřebitele. Bojovaly o svá práva s vrchností, protože chtěly uzurpovat většinu moci pro sebe. Čím bylo více členů v cechu, tím to bylo bráno jako větší prospěch pro cech. Zvláště to prospívalo střednímu stavu, ale na tuto vzrůstající sílu nerada pohlížela aristokracie. Byly to takové obce v obci. Organizace cechů nevyhovovala tehdejší době plné moderních přístupů a to samé se stalo s živnostenskými společenstvy, které nakonec porazila velkovýroba. Řemeslná práce dosáhla největšího úspěchu právě ve středověku. Mezi členy stále panovala rodinná soudržnost. Celá instituce jednoho řemeslného zaměření se stala o děti a manželku svého cechovního mistra.

Živnostníci měli znát historii cechovního zřízení a sami se jí nechat inspirovat. Bylo a je často vnímáno samotné cechovnictví jako něco špatného, co zpomalovalo rozvoj všech řemesel. V knize „*Historie cechovního zřízení řemesel a obchodu*“⁶ od Václava Ševčíka je zánik cechů a vznik společenstev spojován s liberalistickým duchem, který se silně projevil v novověku. Platilo zde tvrzení, že čím více lidí pracovalo, tím vypadala práce hůř.

Podle Josefa Janáčka se výrazné odlišení začalo objevovat v 16. století, kdy zboží ze západu a zámořské objevy urychlily vývoj a rozmach kapitálu. Řemesla začala ustupovat do pozadí. Cechy měly ve svých stanovách danou právní ochranu domácí výroby, ale zemský (národní) trh toto právo porušoval, když se obchodovalo se zbožím v dalekém obvodě. Ve velkých a královských městech byl ochranný systém cechů nemalou překážkou, protože se zde nemohli uplatnit řemeslníci s individuálním zájmem pro svou práci. Janáček o ceších v 16. století mluví jako o „*setrvačnosti instituce, která není schopná provozovat řemeslo*“^{7, 8}

V 17. století svou zaostalost potvrzovaly uzavřeností, kdy už nechtěly ani přijímat nové členy do svého společenství. Sami starší příslušníci kladli stále větší podmínky

---

⁶ ŠEVČÍK, Václav. *Historie cechovního zřízení řemesel a obchodu*. Praha : Československé akciové tiskárny, 1926, 118 s.

⁷ JANÁČEK, Josef. *Řemeslná výroba v českých městech v 16. století*. Praha : Československá akademie věd, 1961, s. 178.

⁸ JANÁČEK, Josef. *Řemeslná výroba v českých městech v 16. století*. Praha : Československá akademie věd, 1961, 269 s.

a poplatky pro přístup do cechu. Cechům začala škodit politika, která se začala vměšovat do zájmů jednotlivých řemesel. Václav Ševčík vinu za úpadek a definitivní konec viděl v liberální nauce, která prostupovala novověkem. Práce ve středověku nebyla vnímána jako dnes. Lid bavila a ti také brali, že je to dar od Boha. Po celou práci si zpívali většinou náboženské písně. Na každý den byly písně stanoveny. Vydřelo jim to i na konci cechovního zřízení. Ševčík dává vinu nových směrům, které se šířily po Velké francouzské revoluci napříč Evropou. Vše ustupovalo tzv. živnostenské svobodě. První definitivní zrušení cechů se stalo právě ve Francii roku 1791.

V habsburské monarchii byl vydán 20. prosince 1859 živnostenský řád, kterému předcházela zvláštní koncesijní soustava⁹. Šlo nejen o zrušení cechů, ale hlavně o prohlášení živnostenské svobody. Nově vzniklé živnostenské korporace neměly už taková práva a význam. Úpadek sice začal už dříve v 15. století, ale zde se chyby daly ještě odstranit.¹⁰ Naštěstí si nově vzniklá společenstva nechala staré spisy, patenty a dopisy z cechovní doby, proto můžeme snadno nalézt nejen původ pravidel pro živnostenské spolky.

1.1 Činitelé úpadku

Podle knihy „*Historie cechovního zřízení řemesel a obchodu*“¹¹ mohlo za zrušení cechů pět činitelů. První problém nastal uvnitř v cechu, kdy se samotné základy a celá organizace začaly otřásat. Malé cechy se pro větší sílu a jistotu stále sdružovaly ve větší celky. Tím ale často docházelo ke sporům a k výměně názorů, kdy každé řemeslo chtělo pro sebe to nejlepší. Organizace bývaly stále častěji nepřístupné. Zásady jako mravnost, soudržnost a zejména křesťanství, na kterých celá instituce stála, začaly mizet. Stále nejdůležitější bylo dělat řemeslo, ale výrobky byly drahé. Zakazovalo se provozovat řemeslo mimo korporaci, ale zároveň bylo velmi těžké se vůbec do cechu dostat. Mladí řemeslníci se pochopitelně zlobili a cech měl tak další nepřátele. Počet mistrů se snižoval. V jedné dílně už nemohlo být více řemesel, proto lidé čekali někdy i velmi dlouho na své objednané zboží, které se muselo vyrábět ve více dílnách. Po mravní stránce se stále častěji objevovala touha po moci, sobeckost a závist na své „bratry“. Cechy, tedy dokud nebylo nutno, nepřijímaly mezi sebe další nové členy, ale bylo

---

⁹ Koncesijní soustava – živnost mohla být provozována až po dovození živnostenského úřadu.

¹⁰ ŠEVČÍK, Václav. *Historie cechovního zřízení řemesel a obchodu*. Praha : Československé akciové tiskárny, 1926, 118 s.

¹¹ ŠEVČÍK, Václav. *Historie cechovního zřízení řemesel a obchodu*. Praha : Československé akciové tiskárny, 1926, 118 s.

možné, aby si samotný řemeslník draze koupil od cechu právo provozovat svou živnost. Když nešlo organizaci uzavřít pro ostatní nově příchozí, byly na řadě vysoké poplatky za zápisné, které si mohly dovolit jen bohaté rodiny. Také se zvýšil obnos peněz za vyučení, výuční doba a vandr se stále prodlužoval. Mistr se měl starat o duševní rozvoj svého svěřence, ale s učni už se nejednalo s úctou a pokorou. Bylo s nimi špatně zacházeno a dalším zádrhelem bylo, že je schválně neučili věcem, ze kterých později dělali zkoušky. I když mohl být přístupující člen velice šikovný, zkušební komise si dělala, co chtěla. Později se mohlo stát, že do cechu mohli být přijati jen synové již samotných členů. Do učení už nemohli přijít nemanželské děti a jiní¹². Tovaryši začali být velmi nepřátelští vůči mistrům. Z tovaryšského stavu se později stala dělnická organizace.

Druhým činitelem byla vláda, které cechy po politické stránce velmi překážely. Nejvíce jí vadila autonomie. Úřady a vláda vstupovaly kvůli sporům o mzdy mezi mistry a tovaryše, ale spíše to byla pouze záminka. Nepřístupné cechy s uzavřenými obchody přispívaly k hospodářské krizi. Vše dovršila třicetiletá válka, kde jednota cechů a společné řády padly. Autonomie již nebyla možná v takové míře. Byla potřeba reforma. Po válce knížata vydávala svoje živnostenské řády a politický význam stále klesal. Absolutismus jejich činnost omezoval. Počátek rozkladu začal, když stát začal prodávat privilegia, aby kupující mohl dělat nějaké řemeslo. Zbytky cechů se staly organizacemi, na které dohlížel úřad. Život v korporaci řídili zeměpanští a policejní komisaři. O svoji pokladnu se už také nestarali a listiny musel podepsat komisař. Navíc roku 1731 byl vydán zákaz, aby se cechy mezi sebou stýkaly. Vše podléhalo cenzuře a soukromé dopisy byly zakázány. Nejvíce to odneslo samotné řemeslo. Císař Josef II. vydal roku 1786 příkaz o zrušení cechu a zároveň příkaz o svobodě řemesel, ale pak to odvolal.¹³

Cechy byly založené na mravném a náboženském životě. V tu dobu se začali objevovat protestanti se svými reformami a katolicky zaměřené cechy jim stály v cestě. To byla třetí část konce. Dvnitř organizace se dostala nová filosofie¹⁴, která ještě více katolické názory podkopávala a způsobovala určitou anarchii. Každý si přál být

---

¹² Děti hlídačů polí, ponocných, mlynářů, dozorců, muzikantů, pláteníků, celníků, atd. Dále sem patřili trestaní nebo nebyli přijímáni kvůli vině manželky a vině rodičů.

¹³ ŠEVČÍK, Václav. *Historie cechovního zřízení řemesel a obchodu*. Praha : Československé akciové tiskárny, 1926, 118 s.

¹⁴ Učení o socialismu, dělení majetku a jiné.

bohatý a hnal se za ziskem. Ti, co nedodržovali cechovní řád, už nebyli pod ochranou a často se dostávali do nemilosti lichvářů.

Čtvrtá část souvisela s technickým pokrokem – stroje. Stroje nemohou za úpadek tak, jako za jeho zrychlení. Cechy se nedokázaly přizpůsobit moderní době, která přinášela pokrokové věci. Se svým konzervativním přístupem pouze sledovaly nastalou situaci. Stát více podporoval tovární výrobu, protože ho vyšla levněji než cechovní. Poslední činitel náležel hospodářskému liberalismu, rozdílným názorům a lžím. Úřady byly odmítány a na prvním místě byla svoboda člověka. Stálé mluvení o právech a svobodě člověka i řemeslníky pobláznilo. Přestali poslouchat a chovat se podle předpisů. Byla zavedena živnostenská svoboda. Menší řemeslníky pohltila silná konkurence.¹⁵

Podle Zikmunda Wintra vyvstal problém v řemeslné výrobě hlavně kvůli velkému množství členů v ceších a vzrůstu necechovních institucí a řemeslníků.¹⁶ Už roku 1547 se panovník snažil zničit nebo aspoň zmenšit moc cechovních organizací, ale v tu dobu byli členové plně semknuti.¹⁷

Z knihy „*Manufakturní období v Čechách*“¹⁸ od Arnošta Klímy¹⁹ se dozvídáme, jak bylo cechovní řemeslo odsouzeno pro brzdící rozvoj výroby a že merkantilisté navrhovali, aby se u řemesel, které ještě nepatřily do cechu, vůbec cechy nezřizovaly. Pro rozvoj a práci manufaktur byly velmi nevhodné už jen proto, že každý mistr směl mít u sebe určitý počet odborných řemeslníků. Byl daný počet tovaryšů a učňů. Další nevýhodou bylo, že se v tomto období tovaryši nemohli stát mistry, pouze kdyby se oženili s vdovou po mistrovi nebo dcerou mistra. Ale jinak ženatý tovaryš nesměl být přijat do práce. Navíc přijetí do cechu bylo znemožňováno stále větším obnosem peněz, který se mohl vyšplhat až na pět set zlatých. Na základě všech těchto problémů a stížností na cechy provedlo místodržitelství změny v artikulech. Na počátku 17. století se samotná vláda dotazovala úřadů, zda jsou cechy tolik potřebné. Ačkoli se většina shodla na tom, že jsou spíše na obtíž, nechtěly, aby byly zrušeny. Byl to hospodářský nástroj, který tu fungoval několik století předtím, a tak vláda ustoupila a celou věc odložila.

---

¹⁵ ŠEVČÍK, Václav. *Historie cechovního zřízení řemesel a obchodu*. Praha : Československé akciové tiskárny, 1926, 118 s.

¹⁶ WINTER, Zikmund. *Řemeslnictvo a živnosti XVI. věku v Čechách*. Praha : Česká akademie císaře Františka Josefa, 1909, 749 s.

¹⁷ JANÁČEK, Josef. *Řemeslná výroba v českých městech v 16. století*. Praha : Československá akademie věd, 1961, 269 s.

¹⁸ KLÍMA, Arnošt. *Manufakturní období v Čechách*. Praha : Československá akademie věd, 1955, 523 s.

¹⁹ Autor čerpal hlavně z Marxova „*Kapitálu*“ a Engelsova a Marxova „*Manifestu komunistické strany*“.

Zatímco se dříve práce dělila mezi jednotlivé cechy, v době manufaktur si práci dělníci rozdělili přímo uvnitř jedné dílny. Byla potřeba stále navyšovat počet dělníků v dílně, ale to cechy nedovolily. Nakonec se to vyřešilo tím, že byla majitelům manufaktur dána privilegia o nezávislosti na ceších. Mohli zaměstnávat nejen tovaryše, ale také nekvalifikované řemeslníky. Po roce 1739, kdy byly vydány nové cechovní artikule, už cechy nemohly samy za sebe rozhodovat, dělaly to za ně úřady.²⁰

Stále silněji začali se svými názory vystupovat merkantilisté. V knize od Josefa Janáčka se doslova píše, že někteří merkantilisté říkali o cechovních korporacích, že se jedná o „*zhoubný mor rdousící podmínky pro průmyslovou výrobu*“.²¹ Cechy se bránily v rozšiřování dílen. Řemeslná výroba zanikala a ustupovala do pozadí manufaktur. Manufaktury byly zpočátku omezeny jen na některá odvětví. Velké oblibě nejen u řemeslníků se těšila zakázková práce, která je právě bránila před velkovýrobou. Řemeslníci byli pod cechy nesvobodnými pracovníky. Do manufaktur nesměly zasahovat cechovní společnosti, proto byla zavedena zvláštní privilegia. Proti cechům se již ostře vystupovalo od roku 1672 na říšském sněmu. Vláda vydala roku 1731 generální cechovní patenty, kde byla upřesněna moc cechů. V polovině 18. století byla řemesla rozdělena do dvou skupin. V první skupině byla komerční řemesla, která se v budoucnu měla rozvinout ve velkovýrobu. Ve druhé skupině policejních řemesel byla práce s potravinami, kde měla zůstat kontrola kvůli odbytku potravin.²²

Majetek přešel na řemeslnická společenstva, která začala působit podle zákona od 1. května 1860. Jelikož plno věcí bylo nejasných, byly ještě v průběhu let 1883 a 1897 vydány novely živnostenského řádu.²³ Skončil čtyři století daný a osvědčený způsob, jak organizovat práci.

1.2 Generální patenty z roku 1739

Král Karel VI. vydal 16. listopadu roku 1731 obnovené generální patenty. Roku 1739 byla cechovní pravidla v českých zemích sjednocena. Cechovní ochranný systém chránil zájmy a práva řemesel nebo řemeslníků příslušného cechu.²⁴

---

²⁰ KLÍMA, Arnošt. *Manufakturní období v Čechách*. Praha : Československá akademie věd, 1955, 523 s.

²¹ JANÁČEK, Josef. *Přehled vývoje řemeslné výroby v českých zemích za feudalismu*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1963, s. 275.

²² JANÁČEK, Josef. *Přehled vývoje řemeslné výroby v českých zemích za feudalismu*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1963, 288 s.

²³ SEDLÁKOVÁ, Marcela. *Okresní archiv v Milevsku. Průvodce po fondech a sbírkách*. Milevsko : Okresní národní výbor, 1958, s. 63.

²⁴ JANÁČEK, Josef. *Řemeslná výroba v českých městech v 16. století*. Praha : Československá akademie věd, 1961, s. 232.

V generálních statutech se můžeme dočíst o podmínkách při vstupu do cechu, kdo se mohl stát mistrem i o vyučení tovaryše, který se následně po splnění určitých podmínek stál mistrem. Mistr to neměl jednoduché. Když se usadil v nějakém městě, musel prokázat, zda je způsobilý vykonávat své řemeslo. Potřeboval k tomu osvědčení, že je ženatý, oprávnění k provozování své živnosti, které získal až po složení mistrovské zkoušky. Poté vše museli schválit páni cechmistři.

Uděluje tu různé zásady řemeslům, která spolu nemají nic společného. Mistrovské právo rozhodlo, aby se udělovaly rozdílné platy. Mistři si měli vše hlídat, hlavně učně ve vandrovních letech kvůli jejich roztržitosti. V menších městech měl platit stejný řád, kterým se cechy měly řídit. Také rozpočet v těchto menších městech měl být rovnoměrný.²⁵

Cechovní větší města se řídila také těmito generálními cechovními artikulemi, ale v přednějších městech byl rozdíl v obyčejích v řádu. Tyto obnovené patenty různé zvyky zakazovaly. Cechmistři si hlídali svojí korporaci, zavedli tam pořádek a mohli zažádat o vlastní speciální pravidla. Města se dělila na třídy, větší a přednější města patřila k první a druhé třídě. Větší města musela dodržovat speciální patenty. Pokud místní cechy žádaly ve prospěch svého řemesla o další zvláštní artikule, sepsaly je na papír a odevzdaly vrchnosti, která je poslala ke schválení králi. Ve druhé třídě se uznával stávající cech, ale žádná zvláštní pravidla se mu neuznala. Také bylo dovoleno, aby pod jednu cechovní pokladnici patřilo více řemesel. Jestliže nebyla pokladnice v místě, kde přebývalo hodně řemeslníků, měli se raději přidat ke stejnému řemeslu v jiném městě, kde pokladnici měli. Prospěšnější ale bylo, když mistři neodcházel do jiného města kvůli pokladnici, ale sami ji založili na stávajícím místě. Důležitým zůstalo, aby k jedné pokladnici patřilo hodně řemeslníků, neměli se podle své vůle dávat k jiné.²⁶

Úřady a vrchnost dbály na plnění cechovních pořádků, aby se nikomu pravidla neodpouštěla, a dohlížely na královské gubernie. Tyto nařízení zaznamenal Jan Václav z Liedlu 5. ledna roku 1739.

Generálních cechovních artikulů pro cechovní pořádky v královských dědičných českých zemích bylo sepsáno šedesát jedna. Jsou tu věnována pravidla konkrétně učňům, mistrům, shromážděním a zněly takto:

---

²⁵ SOkA Písek, fond CK Milevsko (1689 – 1859) - 1873, karton č. 2, inv. č. 29.

²⁶ Odešli by za pokladnicí do jiného města, město by tím přišlo o řemeslníka a peníze. Ten by patřil jinam a počet řemeslníků, aby vůbec mohlo vzniknout společenství založené na jednom řemesle, byl důležitý.

Učedníci v českých zemích a moravském markrabství museli být katolického vyznání. Ve slezském knížectví mohlo být katolictví i augšpurské vyznání, na kvartálním²⁷ shromáždění to měli starší cechmistři přijmout a zaznamenat. Pracoval šest týdnů u mistra, u kterého byl zapsán. Pokud byl učedník v pořádku a pracovně způsobilý, dal mistr jeho křticí list nebo jinou listinu o jeho narození, která je podle pravidel platná, do cechovní pokladnice. Nahlíželo se i na to, zda byl učeň poddaný a má povolení od vrchnosti. Po vložení všech listin do pokladnice byl učedník přijat. Ve městech třetí a čtvrté třídy učeň zaplatil při přijímání tři zlaté do pokladnice a při zápisu ještě pětatřicet krejcarů²⁸. Cechovní posel dostal patnáct krejcarů. Pro přednější města první a druhé třídy byla částka ještě upřesněna. Jestliže učedník neměl peníze, mohla vrchnost nebo magistrát stanovenou částku zmenšit nebo dokonce podle okolností prominout. Co se týče času stráveného u mistra k účelu vyučení v řemesle, učeň pekařský, tesařský, perníkářský, hrnčířský a provaznický měl být dva roky v učení. Na kožešníka, zlatníka, kameníka, hodináře se u mistra učil čtyři roky. V jiných řemeslech mohli být učedníci tři roky, ale nesměli nikam odejít ani v noci. Bylo dáno, že se budoucí tovaryš má chovat a pracovat pilně a slušně. Když učedník bez zadaných příčin odešel a byl více dnů pryč, a poté se opět vrátil, vynechaný den si musel vynahradit a zůstat v učení déle. Toto vše platilo pro menší města.²⁹

Pro přednější města o době vyučení učedníka byla v jednotlivých řemeslech stanovena speciální pravidla. Čtvrtá artikule se týkala vyloučení z učení. Pokud učedník bez oznámení zůstal dlouho venku a špatně se tam choval, byl vyloučen z řemesla a oznámilo se to magistrátu nebo vrchnosti, který učinil rozsudek. Jestliže se příčina věděla, proč učedník nemohl zůstat u svého mistra, starší cechmistři s inspektorem tuto věc prošetřili a dali učedníka k jinému mistrovi, aby se tam doučil. Když předešlý mistr už za učedníka dostal peníze, musel je dát novému mistrovi. Mzda, kterou učedník odevzdal cechu, závisela na odvětví a délce vyučení v řemesle. Vrchnost nebo magistrát tuto mzdu schvalovaly. Učedník mohl vstoupit po zaplacení patnácti až dvaceti zlatých.

To neplatilo v menších městech třetí a čtvrté třídy. Tam, když učedník neměl peníze, ale mistr ho i díky jeho šikovnosti chtěl, se o rok prodloužila učni jeho doba vyučení. Po smrti mistra mohl učedník dál zůstat u mistrovy vdovy, pokud stále provozovala řemeslo. Ke zdokonalení řemeslných dovedností odcházel na určitý čas

---

²⁷ Shromáždění se mělo konat nejméně jednou za čtvrt roku.

²⁸ Krejcar byla stříbrná mince zavedena v českých zemích v 16. století a fungovala až do 19. století.

²⁹ SOkA Písek, fond CK Milevsko (1689 – 1859) - 1873, karton č. 2, inv. č. 29.

k jinému mistrovi ještě v době, kdy se učil u vdovy. Když učedníkovi skončila jeho doba vyučení, zaplatil tolik peněz jako při přijímání. Přečetly se mu generální patenty a on musel souhlasit se zachováním pořádku. Poté byl uznán za tovaryše, dostal výuční list a ten se pak vložil do cechovní pokladnice.

Co se týče mistrových synů, byly jim kladeny stejné podmínky jako cizím učňům kromě peněz, kterých odevzdávali méně jak u přijímání, tak na konci za vyučení.³⁰

Od desáté artikule se patenty vztahovaly na vandrovní tovaryše. Pokud chtěl jít tovaryš poprvé na vandr, a podle generálních cechovních artikul mu nestálo nic v cestě, museli to pod cechovní pečeti schválit i cechovní mistři. V pokladnici nechal výuční a přijímací list a zaplatil třicet až pětáctřicet³¹ krejcarů. Tovaryšovi se udělilo ještě vysvědčení o jeho chování. Jestliže byl tovaryš ještě poddaný, dostal souhlas vrchnosti, zda může jít „na zkušenou“ do ciziny. Když ztratil na vandru svůj rodný a výuční list a nebyla to jeho vina, stačilo, aby přinesl alespoň vysvědčení svého chování.

Vandrovní léta zůstávala stejně dlouhá jako v učednických letech. Vandr v menších městech cechu pekařského, řeznického, perníkářského, sládkovského, pokrývačského, tesařského a hrncířského trval dva roky. Zlatníkův, kameníkův a hodinářův cech byl dlouhý čtyři léta. Ostatní řemesla byla stanovena na tři roky. U přednějších měst to stanovily speciální cechovní artikule. Pro mistrovy syny platilo to samé jako pro cizí tovaryše. Vandrovní léta se mohla prominout, pokud nebyl tovaryš tělesně způsobilý nebo uvedl jiné důležité příčiny, proč nemůže vandrovat. Ale za to zůstal u svého mistra jednou tak déle pracovat, aby si vandrovní léta dvojnásobně vynahradil. Když se objevila nějaká příčina, proč chtěl tovaryš vandrovní léta odložit, byla vyslyšena a vandr odložen, ale tovaryš musel slíbit, že vandrovní léta později „dodělá.“ Tovaryš, který přivandroval, šel do cechovní hospody a tam si přes cechovního posla nebo staršího tovaryše našel práci. Ukázal listy o svém chování a narození, dále listiny, kde se vyučil nebo kde naposledy pracoval. Cechovní vysvědčení dal do cechovní pokladnice.³²

Jestliže přivandrovalý tovaryš, nedostal žádnou práci, poté mu starší cechmistři do jeho vysvědčení zaznamenali, že se sice na práci ptal, avšak nenašel se žádný mistr, který by ho potřeboval, a proto byl tovaryš nucen dál vandrovat. Jestli chtěl tovaryš

---

³⁰ SOkA Písek, fond CK Milevsko (1689 – 1859) - 1873, karton č. 2, inv. č. 29.

³¹ Tato čísla jsou v archivních spisech tužkou přeškrtnuta. Číslo 30 je změněno na 50 a 45 na 80.

³² SOkA Písek, fond CK Milevsko (1689 – 1859) - 1873, karton č. 2, inv. č. 29.

skončit v práci, musel to dát předem vědět osm dní. Pak mohl dál jinde čtvrt roku vandrovat.

Toto vše se týkalo menších měst. Ale v jiných velkých městech jako byla Praha, Bratislava, Brno nebo Olomouc, mohly být různé příčiny, proč tovaryš nemohl pracovat v jednom městě u více mistrů. Tovaryš sice mohl přejít od jednoho mistra k druhému, ale pod podmínkou, že mu mistr, od kterého odchází, napsal dobré vysvědčení a musel mu dát o tom předně vědět. Tovaryš vandroval na rozdíl od dřívějších cechovních patentů i do jiného města. Pokud chtěl dát mistr tovaryšovi výpověď, musel mu to oznámit osm dní dopředu, ale jen pokud se tovaryš dobře choval. Starší cechmistrři, inspektoři, komisaři, vrchnost nebo magistrát nesměli bránit tovaryšovi v jeho rozhodnutí odejít jinam a naopak mistrovi bránit, aby si sám vybral tovaryše, kterého chce.

Tovaryš dostal pokutu, pokud zahálel ve všední den v práci. Mistr mu nemusel dát polovinu, nebo dokonce celou částku jeho platu. Tu pak odevzdal do pokladnice, ale to vše ještě posuzoval řád. Když mistr neohlásil zahálku svého tovaryše, sám musel zaplatit dvakrát tolik za každý den zahálení. Tovaryši byli v létě do desíti hodin večer v příbytku u svého mistra a v zimě do devíti hodin, jinak dostali pokutu, že strávili noc jinde. Pokud ale tovaryš přišel domů pozdě ze shromáždění nebo tam zůstal spát, byla pokuta pouze navrhována. Jestli to vše mistr zamlčel, složil pokutu do pokladnice.³³

Mistrři nezvětšovali plat tovaryšům v průběhu práce. Dodržovala se částka, na které se domluvili na začátku. Když se něco takového stalo, tovaryš to nahlásil vrchnosti nebo magistrátu a mistr byl pokutován nebo dostal jiný trest. Jestliže na daném místě nebyla pokladnice, tovaryš vandroval dál nebo dostal od vrchnosti pokutu.

Tovaryši nesměli pořádat mezi sebou žádná bratrstva, bratrskou pečeť, vlastní pokladnici, svoje vlastní oddělené artikule, ani zvláštní shromáždění. Nemohli držet tzv. Tovaryšské dny, protože se tovaryši scházeli každou neděli nebo měsíčně v cechovní hospodě a dávali dohromady několik krejcarů.³⁴ Museli poslouchat starší cechmistry. Slušně se chovali na shromážděních, v cechovní hospodě a doma u mistra. Nedávali si přezdívký a nedělali nic, co by vyvolalo nějaký konflikt. Nepouštěli se do veřejných her. Jinak za to vše dostávali od vrchnosti nebo magistrátu pokutu. Jestliže tovaryš chtěl skončit v práci, špatně se choval a chtěl jít dál vandrovat,

---

³³ SOkA Písek, fond CK Milevsko (1689 – 1859) - 1873, karton č. 2, inv. č. 29.

³⁴ Tamtéž.

nemuselo se mu vydat vysvědčení. Pokuta byla udělována také, pokud se na shromáždění někdo dostavil pozdě nebo vůbec nepřišel a neodůvodnil to.

Pětadvacátá artikule se zabývala mistry, mistrovskými díly a povinnostmi. Co musel udělat tovaryš, když se chtěl stát mistrem. Po vandru přinesl tovaryš vysvědčení od cechu, kde byl vyučen. Z cechovní pokladnice vyzvedl svůj rodný list a originální výuční list donesl tam, kde se chtěl stát mistrem. Byl-li tovaryš poddaný a chtěl být mistrem v nepoddaném městě, prokázal se vrchnosti atestací z vandru, následovně se ohlásil při společném shromáždění. Pokud ho řád přijal za nového mistra, musel si od magistrátu zažádat o městské právo. Když si přál být mistrem a měšťanem v poddaném městě, musel dostat povolení vrchnosti.³⁵

Také vrchnost dohlížela na hotová díla mistra, aby nedocházelo ke zbytečným útratám. Bylo dáno kdy, a kde se mají dělat díla. Kde a komu se mají ukázat zhotovené mistrovské výrobky a kdo je má zkontrolovat. Hotové zboží zkontroloval řád. Když byl nějaký výrobek trochu chybný, tak se to mohlo díky mírné pokutě prominout. Ale jestli ty chyby byly velké, že se výrobky nedaly použít, mistr dostal velkou pokutu a nebyl připuštěn městskému a mistrovskému právu. Mistr měl zakázány obědy a svačiny, místo toho dostal peníze z pokladnice. V přednějších městech se vymezovala speciální pravidla pro mistrovská práva, přijímání, zvláštního zapisování.

V menších městech třetí a čtvrté třídy, řemesla jako byli mydláři, mlynáři, sládcí, řezníci, soukeníci, koželuhové zaplatili patnáct zlatých. Tesaři, zedníci, kameníci, kováři, zámečníci, pekaři, koláři, bečváři, truhláři, sedláři a kožešníci dali dvanáct zlatých a třicet krejcarů. Za zápis odevzdali jeden zlatý a deset krejcarů a cechovnímu poslovi dali pětatřicet krejcarů.³⁶

Vrchnost nebo magistrát rozhodovali o platech učedníků, tovaryšů a mistrů. Posuzovali také mistrovské výrobky. Rozhodovali i o hádkách, které se přihodili. Když se mistry chtěli stát mistrovi synové, vdovy nebo dcery a synové, kteří se k řemeslu přiznali, platili jen polovinu, ale u ostatních věcí byli souzeni a kontrolováni jako cizí lidé. Pokud se chtěl mistr z menšího města usadit ve větším městě a dát se k novému cechu, zaplatil jen polovinu za přijetí. Mistr nesměl založit další městskou živnost. Jeden mistr nemohl druhému „vzít“ jeho nápad, jinak dostal

---

³⁵ SOkA Písek, fond CK Milevsko (1689 – 1859) - 1873, karton č. 2, inv. č. 29.

³⁶ Tamtéž.

od inspektora nebo komisaře pokutu. Bylo zakázáno navzájem si pomáhat a pomlouvat zboží ostatních mistrů. Dílo neměl dát nepořádným huntýřům³⁷ nebo fušerům.³⁸

Cechovní pokuta nebyla větší než dva zlaté. Pokuty určoval řád a peníze se daly buď do pokladnice, nebo vrchnosti. Žádné řemeslo nemělo druhému překážet v živnosti. Cizí řemeslníci měli zákaz přinášet své výrobky na jiné trhy kromě veřejných jarmarků, jinak jim bylo zabaveno jejich zboží. Neprovozovalo se protulování³⁹ (hauzírování⁴⁰). Když mistr onemocněl a neměl u sebe žádného tovaryše, ostatní mistři mu postupně půjčovali své tovaryše na osm dní, dokud mistr nebyl zase zdravý. Po smrti mistra, tovaryše, učedníka, ženy nebo dítěte, řád trpěl, že byla živnost zanedbávána. Bylo povinné jít na pohřeb.⁴¹

Čtyřiačtyřicátá artikule pojednává o vdovách, jak provozovaly svoje řemeslo. Dokud se nevdala za někoho jiného, směla v živnosti pokračovat. Jinak jí pomáhal řád. Když se rozhodla, že si vezme tovaryše, řád se postaral, aby získal mistrovské právo. V další artikule se dozvídáme o cechovních shromážděních a peněžité sbírce. Obyčejné cechovní shromáždění se konalo čtyřikrát⁴² za rok. Byl přítomen cechovní inspektor nebo komisař. Všichni mistři a tovaryši se měli zúčastnit, pokud neoznámili, proč se nedostaví. Když někdo bez oznámení nepřišel na shromáždění nebo přišel pozdě, dostal pokutu. Cechovní posel vyřídí všem čas a místo setkání. Neměli mít při sobě zbraně. Při shromáždění se jednalo čestně, mravně a přívětivě. Nikdo se nesměl hádat nebo dokonce prát, jinak opět dostal pokutu. Poté se prokázala všechna čest a poslušnost cechovnímu inspektorovi a starším mistrům. Sami starší mistři se chovali přívětivě, protože šli dobrým příkladem ostatním mistrům, tovaryšům a učedníkům. Žaloby se říkaly před otevřenou pokladnou, pak následoval rozsudek a vyměření pokuty. Kdyby došlo k nějaké roztržce při shromáždění, i zde ji starší mistři a cechovní komisaři projednali k vyměření trestu. Kromě kvartálního shromáždění se jiná konat neměli, ledaže by to bylo nevyhnutelné. Ten, kvůli komu se shromáždění konalo, byl povinen zaplatit všechny náklady. Při každé schůzi vložil každý tovaryš a mistr (kromě starších cechmistrů) do pokladnice určitou částku. Přivandrovalí mistři nemuseli jít na každé kvartální shromáždění, pouze se museli zúčastnit posledního v roce, ale i tak se na něj vážali některé cechovní povinnosti, jako například odevzdat určité

---

³⁷ Neplnoprávní řezníci.

³⁸ Ten, kdo nekvalitně prováděl svou práci.

³⁹ Tzn. potulovat se.

⁴⁰ Provozovat obchod „na černo“.

⁴¹ SOkA Písek, fond CK Milevsko (1689 – 1859) - 1873, karton č. 2, inv. č. 29.

⁴² Slovo „čtyřikrát“ je přeškrtnuto a přepsáno tužkou na „dvakrát“.

množství peněz. Vše, co se na shromážděních projednalo, bylo zapsáno do knihy cechovním písařem, kdyby bylo zapotřebí, mohla vrchnost kdykoli do těchto zápisů nahlédnout.⁴³

Padesátá pátá artikule se zabývala staršími cechmistry, pokladnicemi a „přivtělenými“ cechy: Starší cechmistry volil inspektor a cechmistři. Vrchnost nebo magistrát tuto volbu potvrdil. Poté mu museli všichni mistři, tovaryši a příslušníci cechu, kterého se to týkalo, poslušnost prokázat. Do cechovní pokladnice se vkládaly listiny, které zaručovaly cechovní nadání, dále pak cechovní pečeť, cechovní sbírky, vyučení učedníka, připuštění k mistrovskému právu a peníze. Pokladnice byla opatřena dvojitým nebo trojitým zámekem. Klíč měl buď cechovní komisař, nebo inspektor. Starší cechmistr, který se staral o přijímání a vydával peníze z pokladnice, ukazoval při každém shromáždění po čtvrt roce v přítomnosti inspektora nebo komisaře účet cechu. Když byl účet v pořádku, dostal starší cechmistr od inspektora a celého řádu ratifikaci.

Řemeslnické generální patenty přikazovaly, kam se mají dát peníze z cechovních pokut. Cechovní inspektor nebo komisař dostal za svou práci a zaneprázdnění peníze z pokladnice. Tyto generální patenty a řemeslné artikule se četly jednou za rok při posledním shromáždění v roce. A poslední jednašedesátá artikule byla o tom, jaká různá řemesla mohla mít pokladnice dohromady pod sebou. Cechovní artikule se jich týkaly stejně.⁴⁴

---

⁴³ SOkA Písek, fond CK Milevsko (1689 – 1859) - 1873, karton č. 2, inv. č. 29.

⁴⁴ Tamtéž.

2 OBCHODNÍ GRÉMIA

Ve střední Evropě se tyto nové organizace začaly objevovat od 17. století. Grémia⁴⁵ nebo také obchodní komory se staraly o své zájmy hospodářského zaměření. Tím vlastně plně využily nestálost a problémy cechů. Čím více byl průmysl na vyspělejší úrovni, tím více stoupal význam obchodních komor. Revoluční rok 1848 „odstartoval“ řadu změn. Spolky mezi sebou chtěly spolupracovat a to nejen obchodníci mezi sebou, ale dohromady i s průmyslníky. Roku 1859 byl vydán v rakouské monarchii zákon o provozování živností, kde byl schválen i živnostenský řád. Od tohoto roku se živnosti dělily na výrobní, obchodní, svobodné a osobní služby.

I zde se začala grémia sdružovat. Buď se mohla tvořit na základě tradic dle živnostenského řádu, nebo do dobrovolných spolků a svazů. Toto stavovské sdružení se dále později po roce 1918 dělilo na Jednotu obchodních grémií v Čechách se sídlem v Praze, Zemský svaz obchodních grémií pro Moravu se sídlem v Brně a Zemský svaz českých obchodních grémií a společenstev Slezska. V tomto období šlo o zájmové instituce, které byly jak samostatné, tak na ně dohlížel stát. Milevsko patřilo do obvodu Českých Budějovic. Roku 1922 byly založeny Ústředny československých obchodních a živnostenských komor. Byl vydáván také časopis Obchodní komora, který vycházel až do roku 1944. Po druhé světové válce až do roku 1949 vycházel časopis Rozmach. Před druhou světovou válkou říšské ministerstvo hospodářství nařídilo v prosinci roku 1938, aby na českém území byly zřízeny řemeslnické komory,⁴⁶ dále pak okresní a zemské jednoty společenstev. Smíšená společenstva s velkým počtem lidí zanikla a obchodní grémia taktéž díky vládnímu nařízení vydané 17. prosince 1941.⁴⁷ Za války se v české zemi zavedlo tzv. řízené hospodářství, podle německého vzoru. Po roce 1945 si stále více práce braly Ústředny obchodních a živnostenských komor tzv. stálé výbory. Zkušenosti a přínos komor byly v tu dobu velmi oceňovány, ale již se mluvilo o hospodářské reformě, kdy mělo dojít hlavně ke zjednodušení a zlevnění všech organizací, co souvisí s hospodářstvím. Komory byly

---

⁴⁵ Společenství lidí, které mají stejné zaměření.

⁴⁶ Historie obchodních a živnostenských komor na území českých zemí. Brom Bohumír. [online]. Dostupné z www:

<<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:LjUfPHSjaogJ:www.komora.cz/download.aspx%3Fdontparse%3Dtrue%26FileID%3D144+%&cd=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz>>.

[cit. 2013-6-2].

⁴⁷ SEDLÁKOVÁ, Marcela. *Okresní archiv v Milevsku. Průvodce po fondech a sbírkách*. Milevsko : Okresní národní výbor, 1958, s. 63.

velmi loajální a snažily se novému režimu vyjít maximálně vstříc, nicméně už s nimi do budoucna nebylo počítáno. Dne 21. prosince 1948 byl vydán zákon o krajském zřízení, kde bylo napsáno, že se obchodní a živnostenské komory ruší uplynutím dne 31. prosince 1948. Krajské národní výbory se začaly starat o dřívější práci komor. Roku 1948, kdy docházelo k velkému znárodnování všech velkých podniků, vznikla Československá obchodní komora, která se od 1. ledna 1949 starala o všechny pravomoce živnostenských a obchodních komor.⁴⁸ Obchodní komory byly rozděleny na obchodní a živnostenské, později ještě průmyslové oddělení. Měly 16 – 48 členů, kteří byli voleni na 6 let. Všechny záležitosti spojené s komorami musel podepsat prezident.

2.1 Stanovy obchodního grémia v Milevsku z roku 1908

Tyto stanovy jsou zároveň i výpisem z let 1908 – 1930. Jednalo se o doplnění živnostenského řádu z roku 1907. Šlo o výnos ze dne 4. dubna 1908, který vydalo okresní hejtmanství v Milevsku v čele s hejtmanem Pánkem 13. listopadu 1908.

Účelem grémia bylo udržovat čest a slávu, zároveň také pospolitost. Grémium mělo dále podporovat hospodářské, vzdělávací a humanitní zájmy svých členů. Mezi humanitní zájmy patřilo zakládání nemocenských a podpůrných pokladen a také mohlo zprostředkovat pojištění svého člena u některé z pojišťoven. Hospodářské zájmy byly podporovány zaváděním, například zřizováním tržnic, skladů, společným strojním zařízením. Také mohli odstranit obchodní zařízení, které narušovalo poctivou soutěživost mezi členy. Ke vzdělávacím zájmům neodmyslitelně patřilo zakládání živnostenských učilišť a též pořádali pro své členy odborné učební kurzy.⁴⁹

Správu organizace tvořila gremiální hromada, představenstvo⁵⁰, starosta, důvěrníci a odborové sekce. Hromada byla složena ze všech příslušníků, kteří měli hlasovací právo. Výbor pomocnické hromady měl na starost vyslat vždy do gremiální hromady tři pomocníky. Ti mohli radit ve věcech, které se týkaly jejich zájmů. Pokud měla organizace více jak pět set členů, pro uznání výsledku z hlasování stačilo, aby byly přítomny dvě třetiny účastníků. Hromada volila delegáty. Když nemohl

---

⁴⁸Historie obchodních a živnostenských komor na území českých zemí. Brom Bohumír. [online]. Dostupné z [www: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:LjUfPHSjaogJ:www.komora.cz/download.aspx%3Ffontparse%3Dtrue%26FileID%3D144+&cd=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz>](http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:LjUfPHSjaogJ:www.komora.cz/download.aspx%3Ffontparse%3Dtrue%26FileID%3D144+&cd=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz).

[cit. 2013-6-2].

⁴⁹ SOkA Písek, fond Obchodní grémium Milevsko (1864 – 1949), karton č. 1, inv. č. 1.

⁵⁰ Výbor, který vede starosta.

starosta nebo jeho náměstek svolat delegáty k hromadě, postaral se o to živnostenský úřad. Schůze se konaly nejméně jednou za rok, když o to starosta, výbor nebo tři čtvrtiny členů zažádali. Nejpozději tři dny předem měl o schůzi vědět živnostenský úřad a gremiální komisař. Jestliže starosta nebyl zvolen, předsedal schůzi úřední vyslanec. Musela být přítomna alespoň polovina členů s hlasovacím právem, aby se vůbec mohly probírat záležitosti organizace. Když jich bylo méně, čekali hodinu, kdyby někdo dorazil později, a pokud i přesto nebyl potřebný počet přítomen, směli porušit podmínku o „polovině členů s hlasovacím právem“.⁵¹

Gremiální hromada byla vytvořena za účelem hájit své živnostníky, volila členy výboru, rozhodčího, jmenovala do představenstva majitele spolků a do valné hromady nemocenské pokladny. Dávala pozor na hospodářské účty a roční rozpočty. Mohla jednat o úpravách uřednických záležitostí (učební doba a zkouška). Zřizovala a rušila gremiální ústavy. Schvalovala nebo měnila stanovy grémia a nemocenských pokladen. Stanovila pracovní dobu, výpovědní lhůtu, přestávky, kdy bude chodit výplata a jak bude velká, věci týkající se pomocníků, a zprostředkování práce. Starala se o příspěvky z podpůrného fondu pro chudé členy, a zda budou u společenstva čítajícího nad pět set členů voleni delegáti. Dále rozhodovala o přijetí a vystoupení z dobrovolného gremiálního svazu.⁵²

Gremiální představenstvo se skládalo ze starosty, náměstka a výboru, který měl osm členů a dva náhradníky. Starosta byl volen valnou hromadou a musel získat nadpoloviční většinu hlasů. Pokud většinu hlasů nezískal, postupovali dva kandidáti s největším počtem hlasů do druhého kola. Vše se muselo hlásit živnostenskému úřadu. Výbor byl složen z lidí různých živností. Být zvolen členem představenstva neplatilo pro osoby starší šedesát let, které byly psychicky nemocné. Člen představenstva zastával funkci tři roky, ale mohl být poté opět zvolen. O každé poradě a jejich usnesení byly sepsány protokoly. Vykonyávání úřadu bylo bezplatné. Každý oprávněný hlasovat měl hlasovací lístek, který se odevzdal v příslušném obvodě. Na daném shromáždění se prokázal živnostenským listem nebo koncesní listinou. Pokud někdo nesouhlasil s volbami, musel podat protest do čtrnácti dnů. Představenstvo dbalo na to, aby členové dodržovali pravidla týkajících se uředníků a hromadě posílala zprávu o svých činnostech. Vydávalo výuční listy a mělo vždy vyslat tři členy grémia do pomocnické hromady, aby mohli pomoci svým hlasem při rozhodování. Dosazovalo a propouštělo

---

⁵¹ SOkA Písek, fond Obchodní gremium Milevsko (1864 – 1949), karton č. 1, inv. č. 1.

⁵² Tamtéž.

pomocné zřízení. Dávalo svolení ke svolání pomocnické porady. Těm, co porušily předpisy, byly ukládány pořádkové tresty⁵³, o kterých se také vedly záznamy. Pokud se musela projednat velmi závažná věc, sešlo se gremiální představenstvo a pomocnický výbor. Starostu grémia mohl pro jeho zaneprázdnění zastupovat jeho náměstek. Vedl veškerou správu a podepisoval všechny spisy. Svolával gremiální hromadu a představenstvo k poradám, které sám řídil. Dbal na to, aby usnesení z porad byla vykonána. Potvrzoval zápisy do pracovní knihy. Úřad mu mohl povolit, aby volil starostu pomocnické hromady a jeho náměstka. Svolával první hromadu gremiální nemocenské pokladny.⁵⁴

Organizace s rozsáhlým obvodem zaměstnávaly důvěrníky. Jejich úkolem bylo zprostředkovávat schůze se členy a příslušníky grémia. Evidovaly členy a příslušníky korporace. Přijímaly učně, byly přítomny při uzavírání jejich učebních smluv a potvrzovaly pracovní vysvědčení. Představenstvo a důvěrníci se často scházeli, aby jim pověděli o všech pracovních záležitostech týkajících se učňů. Dalším článkem celého grémia byly odborové sekce. V sekcích byli členové jednotlivých živností. Byly zřízeny za účelem, aby chránily a podporovaly zájmy svých členů. I tento stav měl svého starostu a náměstka. Představenstvo poslalo došlé spisy sekci, ta po přečtení vytvořila návrh, který představenstvu přednesla. Doklady o přijímání učňů se posílaly příslušnému odboru. Rozhodčí instituce byla volena z členů grémia. Jejím úkolem bylo rozhodovat o sporech mezi členy. O výsledku rozhodovala nadpoloviční většina hlasů. Pomocní zřizenci byli bráni jako personál, který byl podřízen starostově moci. Pro práci v kanceláři museli mít potřebné vzdělání a praxi.⁵⁵

Grémium se proti rozhodnutí živnostenského úřadu mohlo odvolat. Mohlo se tak stát v případě, když byly stanoveny vyšší sazby, chtěli zřizovat vnitřní záležitosti grémia a hlavně se starat o uřednické záležitosti. Po podání odvolání museli také předložit zápis o schůzi výboru, který byl podepsán starostou. K finanční správě, movitému a nemovitému jmění byl zřízen inventář. Snažili se dodržovat roční rozpočet, který byl schválen hromadou. Do gremiální pokladny šly poplatky z veškerého jmění, zápisné nových členů, pokuty, přirážky, poplatky za vyučené učně. Určitý obnos, který nebyl určen k výdajům, byl dán sirotkům. Cenné papíry zůstaly v pokladně a pokladní knihy byly u starosty. Účty se kontrolovaly stále a byly uzavřeny za každý

---

⁵³ Důtky a peněžité tresty e výši až dvaceti korun.

⁵⁴ SOkA Písek, fond Obchodní gremium Milevsko (1864 – 1949), karton č. 1, inv. č. 1.

⁵⁵ Tamtéž.

rok. Po účetní uzávěře se daly k prozkoumání hromadě. Živnostenský úřad dostal každý rok výroční zprávu a závěrečný účet o příjmech a výdajích, který podepsal starosta a dva výbory.⁵⁶

Živnostenský úřad dohlížel na grémium a k němu přičleněné zařízení a ústavy. Zaměstnával komisaře, aby dohlíželi na dodržování stanov. Úřad nahlížel do knih, zápisů a účtů. Udával pořádkové pokuty až ve výši sto korun starostovi nebo jeho náměstkovi, když porušili nařízení. Pokud se objevovaly stále vytýkané nedostatky, úřad pozastavil činnost představenstva a zařídil volby nových členů. Správní úřady se pak staraly o spory ve vnitřních záležitostech. Pokud se živnostenská organizace přeměnila v grémium, přešlo jmění do vlastnictví nové instituce. Když zanikla korporace, politický zemský úřad přikázal, aby majetek přešel na obec, kde zaniklá instituce sídlila. Ta bylo povinna věnovat ono jmění na obecně prospěšné živnostenské účely. Tím bylo především myšleno zakládání učilišť. Dluhy zaniklých organizací musely být splaceny a závazky splněny.

Úkoly grémia byly také jasně stanoveny. Měla hlídat své členy, aby byli poslušní, čestní a byla zachována dobrá spolupráce mezi majitelem živnosti a jeho pomocníkem. Dále se staralo o společenské hospody, které nadále jako v cechovní době sloužily jako noclehárny, a staralo se samozřejmě o to, aby všichni členové a příslušníci měli práci. Co se týče samotných učedníků, jejich spisy se musely předkládat úřadům. Ve spisech se jednalo především o podmínkách, kdo může mít učně a kolik jich smí mít ve své živnosti. Učedníci museli být nábožensky založení. Potom se na úřadech jednalo o době, kterou má být učedník u svého mistra a za jakých podmínek skládal zkoušky. Grémium vydávalo výuční list a potvrzovalo učedníkovu vysvědčení a pracovní vysvědčení příslušných pomocníků. Pokud některý člen onemocněl, musela se o něj společnost postarat. Vše ale záleželo, o jaké oborové zaměření se jedná. Živnostenské školy mělo nejen zřizovat, ale dohlížet na správnost učebních kurzů, a zda probíhají také výstavy učednických prací, které také podporovalo. Nemocenské pokladny se zakládaly, když byl pomocník nemocný. Vznikl rozhodčí výbor, který měl vyřizovat spory mezi členy organizace a jejich pomocníky. Spory ale musely být z důvodů pracovních, učebních a „námezdného“. V těchto rozhodčích výborech se mohla grémia i družít.⁵⁷

---

⁵⁶ SOkA Písek, fond Obchodní grémium Milevsko (1864 – 1949), karton č. 1, inv. č. 1.

⁵⁷ SOkA Písek, fond Obchodní grémium Milevsko (1864 – 1949), karton č. 1, inv. č. 1.

Důležitou poznámkou v těchto stanovách je rušení obyčejů a moderních zvyků, které by mohly rušit práci členů. Pro sestavení živnostenské statistiky se měly podávat zprávy o všech událostech v grémiu. Pravidelné zprávy se nepodávaly pouze přímo v Milevsku, ale i v obchodní a živnostenské komoře v Českých Budějovicích, kde členové mohli získat podporu ke svému účelu. Pokud někdo samostatně v obvodu grémia provozoval jednu nebo několik živností, stal se členem, který musel plnit požadavky stanovené organizací. Živnostenský úřad jí podával zprávy o jednotlivých stavech živností k ní náležející. Dobrovolnými členy se stávali majitelé továren, kteří měli v obvodu prodejní sklady. Ale i ti měli stejná práva a povinnosti jako ostatní členové. Pomocníci dobrovolných členů byli bráni jako příslušníci korporace. Na základě oboustranné dohody mohli z dobrovolného členství odejít. Když jedna ze stran odmítla zrušit svou účast v organizaci, rozhodl živnostenský úřad. Příslušníci více živností různého zaměření museli být členy všech grémií k tomu určených.

Členové se řídili zákony z řádu 15. března 1883 a 5. února 1907, kde jim bylo také uděleno volební právo. Člen byl povinen dodržovat zásady a pravidla celé organizace, aby bylo dosaženo potřebných účelů. Dále musel vyhovět všem požadavkům gremiálního představenstva a starostovy organizace. Starostovi měl ohlásit případnou změnu ve své živnosti⁵⁸ do osmi dnů. Dále měl vědět, kde se živnost nachází. U zapisování členů se nemohlo zapomenout na jejich jméno, věk a místo bydliště. Když se o živnost starala veřejná obchodní společnost, opět se to muselo oznámit starostovi grémia. Jestliže nebyly starostovi nahlášeny jakékoli změny, stihl živnostníka pořádkový trest. Aby členství příslušníka zaniklo, stačilo, aby se úplně vzdal oprávnění k provozování. Byla přesně dána pravidla o hlasovacím právu. Hlasovací právo a právo být volen měli všichni členové organizace. Ale z těchto práv byli vyloučeni lidé, kteří byli odsouzeni trestním soudem a nemohli být tudíž zvoleni do obecního zastupitelstva. Dále členové, kterým úřad odňal živnost nebo na jejichž majetek byl uvalen konkurz a stále řízení trvá. Nemohli volit a být zvoleni příslušníci, kteří byli psychicky nemocní a ti, co dlužili grémiu poplatky. Rozhodčím u voleb se směl stát člověk, kterému bylo více než 24 let.⁵⁹

Mezi příslušníky společenstva patřili pomocní pracovníci, kteří také museli plnit předpisy grémia. Každý měl mít zákonný výkaz⁶⁰ a pracovní knížku. Knižku pak v práci

---

⁵⁸ Začátek nebo konec živnosti; přijetí nebo propuštění pomocných pracovníků a učňů.

⁵⁹ SOkA Písek, fond Obchodní gremium Milevsko (1864 – 1949), karton č. 1, inv. č. 1.

⁶⁰ Vysvědčení od předchozího pána.

předal majiteli živnosti, který nu zase na oplátku dal stvrzení, že má knížku u sebe. Když pomocník odcházel. Majitel měl zapsat do knížky pracovním inkoustem a ještě opatřit potvrzení přednosta grémia, ale jen za podmínky, že pomocník sloužil dobře.

Učedníci, kteří nastoupili do učení, museli do čtyř týdnů podepsat smlouvu o učebním poměru. Jednu „kopii“ smlouvy dostalo gremiální představenstvo a to učedníka zapsalo do zápisné knihy. Tehdejší smlouvy byly postavené na stejných základech, jako jsou dnešní smlouvy o pracovním poměru. Ovšem ne každý člen mohl mít učedníka. Pouze ti, co disponovali odbornými znalostmi, vedli učedníka ke zručnosti a pilnosti. Vedoucí, kteří byli odsouzeni za zločin nebo za nemravnost, je směli brát do učení pouze výjimečně, když to úřad dovolil. Učeň byl u majitele dva až čtyři roky. Když skončil, zaplatil za vyučení čtyři koruny. Pokud pocházel z chudé rodiny, představenstvo mohlo rozhodnout, že nemusí zaplatit nic. Ale ještě před přijetím učně se mohla zjednat zkouška, při které on právě ukázal, že má chuť být vyučen řemeslu. Zkouška nesměla trvat déle než tři měsíce. Majitel⁶¹ se nestaral pouze o to, aby byl učedník pilný v práci, ale také, aby plnil náboženské povinnosti, slušně se choval a sám k němu měl chovat úctu. Učební pán dohlížel, aby učeň docházel na vyučování a školu měl dokončenou, pokud se již tak nestalo. Za nezletilého ručili rodiče. Na konci učební doby dostal zpátky vysvědčení, které potvrdil starosta grémia podpisem a pečetí. Představenstvo mu vydalo výuční list na základě vysvědčení. Když se ale pracovní poměr nedodržel, musel to majitel do osmi dnů nahlásit starostovi, aby se to zapsal do matriky, jinak dostal trest. Tomu učni, který neměl dokončenou školu, byla prodloužena učební doba. Na konci této doby dělal zkoušku, která se konala před zvláštní komisí. Jestliže ji učedník neudělal, živnostenský úřad mu prodloužil dobu učení maximálně na půl roku.⁶²

Členové grémia, u kterých nebyli pomocníci, nesměli mít více jak dva učně. Všeobecně platilo, že na jednoho pomocníka byli dva učedníci. Když z nějakého důvodu skončila učňovi práce náměstkovou vinou, grémium se postaralo, aby byl dán k jinému učebnímu pánovi, který patřil k té samé organizaci. Právo mít učně neměl každý. Členům, kteří porušili hrubě podmínky, když měli posledního učně, mohl živnostenský úřad navždy nebo na určitý čas zakázat mít dalšího. Ale totéž se dělo, když bylo zjištěno z výsledků zkoušky, že za neschopnost učedníkovy výsledku může člen. Členovi, který nezvládal učně, bylo zakázáno mít pomocníky.

---

⁶¹ Ve stanovách se majitel také nazývá jako učební pán nebo náměstek.

⁶² SOkA Písek, fond Obchodní gremium Milevsko (1864 – 1949), karton č. 1, inv. č. 1.

Ke zprostředkování práce byly vydány speciální stanovy, Předpisy o zprostředkování pracovních míst byly předloženy politickému zemskému úřadu.⁶³

Peníze byly potřeba nejen pro nemocenské pokladny, a tak byl vydán na každý rok rozpočet pro jednotlivé členy grémia. Částka pro každého příslušníka záležela na výši výdělkové daně. Nový člen zaplatil zápisné ve výši dvanácti korun. Přeražení příslušníci z jiných organizací nemuseli v té nové platit znovu poplatků. Tyto peněžní příjmy nemusely opět platit vdovy, které se mohly prokázat obchodním průkazem a živnostenským listem po zemřelém, a které nadále pokračovaly práci. Byly vybírány peníze za vyučenou. Veškerou výši obnosů schvaloval politický zemský úřad a gremiální hromada. Ze všech poplatků byly tři čtvrtiny vynaloženy na běžné výdaje korporace, zbytek byl uložen.

Každá organizace měla podpůrný fond, do kterého putovaly příjmy grémia a pokuty členů. Sloužil především k humanitním účelům, kdyby chudý člen neměl na příspěvek, fond to za něj zaplatil.⁶⁴

2.2 Pravidla organizace z roku 1929

Předpisy pocházejí z 6. prosince 1929, které za okresního hejtmana podepsal vrchní komisař politické správy Šťastný. Tyto stanovy jsou téměř stejné jako z roku 1908. Avšak místo názvu „grémium“ je zde již používáno slovo „společenstvo“. Zastaralá slova jako učedník, výkazy a jiné jsou nahrazeny modernějšími slovy jako dělník, průkaz nebo občanské legitimace.

Učedník zůstával po tři roky v učení obchodní živnosti. Cena za výuku se ale oproti dřívějším rokům zvýšila ze čtyř korun na dvacet. Na jednoho pomocníka přibyl pouze jeden učeň⁶⁵. Člen, který hodlal přistoupit do společenstva, musel zaplatit poplatek padesát korun. O záležitosti společenstva se staraly odborové sekce pro textilní a koloniální živnost. Aby hromada mohla dojít k nějakému výsledku, musela být při hlasování přítomno alespoň dvacet procent členů a třicet procent delegátů s hlasovacím právem. Když se rozhodovalo o hmotné podpoře, společenstevní hromada měla mít určitý počet členů s hlasovacím právem. Pokud vlastnilo hlasovací právo jeden až sto členů, stačilo mít pro výsledek padesát procent na jedné straně. Hlasování tam,

---

⁶³ SOkA Písek, fond Obchodní gremium Milevsko (1864 – 1949), karton č. 1, inv. č. 1.

⁶⁴ SOkA Písek, fond Obchodní gremium Milevsko (1864 – 1949), karton č. 1, inv. č. 1.

⁶⁵ Zmizel odstavec o zprostředkování práce.

kde bylo přítomno sto až pět set členů – čtyřicet procent. Společenstvu čítající přes tisíc členů stačilo mít dvacet procent hlasů a tři sta členů pro jeden výsledek.

V dokumentech nenajdeme zmínku o důvěrnících, odborová sekce byla omezena pouze jen na textilní odvětví, o majetku, výroční zprávě a jmění živnostenských korporací. Naopak více se stanovy věnují volbám.⁶⁶

2.2.1 Volby do grémia

Podmínky k volbám byly připsány ke stanovám z roku 1929. Volby v živnostenských spolcích se řídily podle zákona o volbách ze dne 3. července 1923. Způsob volení byl upraven podle volebního řádu, který se určoval podle vládního nařízení z 18. ledna 1929. Výbor a ostatní orgány musely být voleny ve zvláštním volebním shromáždění nebo v řádné hromadě.

Účastník osobně odevzdal hlas v příslušném volebním shromáždění na základě kandidátních listin, které podaly volební skupiny⁶⁷. Voličem se stal člen společenstva. Řádně vedené členské seznamy spolků se pokládaly za voličské seznamy a lidé z volebních skupin do nich měli přístup. Zpravidla se konaly v sídle organizace a vypisoval je starosta nebo jeho náměstek, který ale musel živnostenskému úřadu a současně členstvu určit přesně den. Ten určovali, aby přesně plnili stanovy, volba byla provedena před uplynutím funkčního období. Oznámení muselo obsahovat údaje o místě a času, kolik členů a náhradníků se volilo, kolik podpisů musela mít platná kandidátní listina, do kterého dne a hodiny museli podat ony listiny s upozorněním, že na pozdě odevzdané listiny nebude brán zřetel. Dále do kterého dne a hodiny musel být podán návrh na jmenování členů volební komise a jejich náhradníků. Pokud v nové korporaci probíhají první volby, vypisuje je živnostenský úřad na náklady organizace. Počet volených funkcionářů byl dán stanovami. Živnostenský úřad jmenoval po uvážení případných návrhů volebních skupin předsedu, členy i náhradníky volební komise.

Co se týkalo zřízení a složení volební komise, o to se postaral opět úřad. Komise se skládala z předsedy, přisedících a ze zástupce úřadu, kterému byl udělen poradní hlas. Předsedou byl pouze starosta spolku, ve kterém se volby udály. Pouze náměstek ho mohl zastoupit. Přisedící volební komise a náhradníky jmenoval z členů příslušný úřad. Za každou kandidující volební skupinu byl zvolen jeden zástupce, tím samým způsobem se ustanovil i náhradník z každé skupiny. Úřad podle předpisů vyzval

---

⁶⁶ SOkA Písek, fond Obchodní gremium Milevsko (1864 – 1949), karton č. 1, inv. č. 1.

⁶⁷ Skupiny voličů, které předložily kandidátní listinu, která vyhovovala předpisům.

členstvo k volbě a podání kandidátních listin, poté podle návrhů jmenuje členy komise a jejich náhradníky. Když některá skupina nesplnila své povinnosti a nepodala kandidátní listinu s vybranými členy pro komisi, udělal to za ni úřad. Členy volební komise mohly být i kandidáti, ale jen pouze za podmíněk, když jich bylo méně než sto. Podala-li se jen jedna kandidátní listina, vytvořil úřad potřebný počet členů komise sám. Ale pokud nikdo nepodal ani jednu listinu, prostřednictvím starosty byli ostatní vyzváni k podání. Když nebyl dostatek členů⁶⁸ ani náhradníků, ustanovil sám úřad potřebný počet funkcionářů na zbytek funkčního období. Jestliže volby probíhaly ve více místnostech, zřídil živnostenský úřad podle předpisů více komisí. Opět si každá komise zvolila z vlastních řad svého předsedu. Když ani tak volba předsedy nevyšla, věkem nejstarší člen se toho ujal.

Kandidátní listina obsahovala přesné označení volební skupiny a seznam kandidátů⁶⁹. Pořadí muselo být vyznačeno arabskými číslicemi. Dále na ní bylo napsáno označení zmocněnce volební skupiny. Nebyl-li zmocněnec označen, považoval se první podepsaný volič za zmocněnce a druhý za jeho náhradníka. Osobou, která zastupovala skupiny, mohl být i člen komise i člověk, který ztratil volební právo. Poslední podmínkou pro platnost listiny byly podpisy voličů, které měli hlasovací právo. Muselo jich být více, než jich kandidovalo. Každý kandidát podepsal prohlášení, že kandidaturu přijímá a že není navržen na jiné listině. Kdo podepsal více než jednu listinu, neměl platný hlas. Sám kandidát mohl podepsat listinu, na níž byl kandidován.

O řízení a vše kolem samotných listin se staral také úřad. Kandidátní listiny musely být odevzdány nejpozději čtrnáct dnů před volbami. Úřad si udělal kopii, kterou si nechal a originální zaslal předsedovi komise. Ta „kandidátku“ označila pořadovým číslem podle toho, jak došly. Byl-li jeden kandidát na více listinách, musel říct, na které chce být zapsán a z ostatních byl vyškrtnut. Když kandidát neodpověděl do tří dnů, komise ho škrtnla na listině, kde nebyl potvrzen jeho souhlas s kandidaturou. Komise dále zkoumala a dávala pozor, aby listiny neměly formální chyby⁷⁰. Zmocněnec odstranil případné vady nejpozději deset dnů před volbami. Nebyla-li kandidátní listina označena v jaké je skupině, označila ji komise jménem zmocněnce. Pokud listina stále neměla předepsaný počet podpisů, byla neplatná. Jestliže se kandidát vzdal, zemřel, nemohl být volen nebo byl škrtnut, mohl zmocněnec volební skupiny jmenovat jiného

---

⁶⁸ Zejména kvůli úmrtí nebo rezignaci.

⁶⁹ Jejich počet musel být nejméně o polovinu vyšší než počet volených osob.

⁷⁰ Nedostatečný počet podpisů, pořadí kandidátů nebylo vyznačeno, označení skupiny bylo sporné, nebyl předložen kandidátův souhlas, zda se mohou kandidáti vůbec volit.

kandidáta. Také mohli zmocněnci nejpozději deset dnů před volbami předložit předsedovi komise společné prohlášení, že své listina navzájem spojí. To znamenalo, že při rozvrhu mandátů se na ně pohlíželo jako na celek. Osm dní před volbami se již nesměly provádět na listinách žádné změny.⁷¹

Volba se nekonala, pokud byla podána pouze jediná listina. Volební komise pak prohlásila na schůzi společenstva za zvolené osoby ty, které byly jediné na té listině. Jestliže mělo k volbám teprve dojít, nejprve svolal starosta jako předseda komise členstvo podle předepsaných stanov a oznámil konání voleb úřadu. Organizacím, které měly přes dvě stě členů, se posílaly pozvánky. Ty nesly jméno a příjmení člena a řadové číslo členského seznamu. Pozvánky sloužily jako voličská legitimace. Hlasovacími lístky byly kandidátní listiny, které opatřily na svoje náklady skupiny. Před konáním voleb se předložily komisi, která je vydala zase členům, kteří mohli volit. Kandidátní listiny všech skupin musely být tištěny písmem stejné velikosti na papíru té samé barvy a velikosti. Korporace je označila razítkem, kde se měly dít volby a nesměly mít žádné jiné značky a oznámení. Každý osobně odevzdal svůj hlas pomocí složeného hlasovacího lístku v obálce do neprůhledné schránky před komisí po předložení volební legitimace. Nejprve vhodili své hlasy členové komise, potom členstvo z podepsané prezenční listiny, kde komise označila odevzdání hlasovacího lístku. Volič směl hlasovat jen pomocí jedné listiny. Po skončení hlasování vzala komise v přítomnosti zástupce živnostenského ústavu a bez účasti členů obálky s hlasovacími lístky, spočetla je a srovnala počet odevzdaných hlasů s počtem členstva na prezenční listině. Vyloučila neplatné lístky, rozdělila je podle volebních skupin a zjistila volební výsledek písemným zápisem, který všichni členové komise podepsali. Počítaly se i lístky, na nichž byla jména jednotlivých kandidátů škrtnuta. Platnost lístků byla posuzována tak, že za neplatné byly považovány ty, kde všechna jména na kandidátní listině byla přeškrtnuta. Neplatila, pokud bylo v obálce nalezeno několik listin různých volebních skupin, ale bylo-li více listin jedné skupiny, počítalo se to jako jeden hlas.⁷²

Mandáty byly přiděleny, když se součet všech platných hlasů vydělil počtem mandátů zvětšeným o jeden. Celé číslo, které bylo nejbližší vyššímu výsledku dělení, je číslo volební. Volebním číslem se dělil počet odevzdaných hlasů pro každou kandidátní listinu. Komise udělila každé skupině tolik mandátů, kolikrát bylo volební

---

⁷¹ SOkA Písek, fond Obchodní gremium Milevsko (1864 – 1949), karton č. 1, inv. č. 1.

⁷² Tamtéž.

číslo obsaženo v součtu hlasů pro odevzdané listiny. „Kandidátky“ sdružených stran se sečetly každá zvlášť, ale při rozdělení mandátů se počítaly jako jedna listina a měly společné mandáty. Nebyly-li takto obsazeny všechny mandáty, přidělily se zbývající postupně skupinám, pro které vyšel největší zbytek dělení. Když byly některé „zbytky“ i po dělení shodné u více listin, připadl mandát listině, která dosáhla většího počtu hlasů. Při další shodě rozhodoval los. Kandidátní listina, která neměla dostatek hlasů, kolik činilo volební číslo, neměla nárok ani na mandát. Toto ustanovení ale neplatilo pro jednotlivé listiny, které byly sdruženy. Komise přidělila všechny mandáty volebním skupinám, další rozvrhla mezi jednotlivé sdružené listiny a postupovala dále podle zásad. Mandáty připadající na kandidátní listinu byly určeny označeným osobám podle pořadí. Nezvolení kandidáti se stali náhradníky, kteří zastupovali členy organizačního výboru té skupiny, za kterou byli voleni, a pokud by zvolení členové nemohli zastávat přidělený úřad. Náhradníci nastupovali podle pořadí, ve kterém byli uvedeni na listině. Jestliže bylo za jednu volební skupinu zvoleno málo náhradníků, než bylo potřebné, tak zvolený jeden člen jmenoval písemně sám svého náhradníka. Předložil to předsedovi volební komise. Po definitivním sečtení hlasů ohlásil předseda výsledek volby, který odevzdal písemně zapečetěný i s hlasovacími lístky přítomnému zástupci živnostenskému úřadu.⁷³

Volba starosty a jeho náměstka probíhala při organizační hromadě. Po volbách do výboru a po vyřízení případných námitek, se konalo řízení pod vedením nejstaršího člena výboru, kdy byl zvolen starosta a jeho náměstci v určitém počtu. Zda jsou tyto volby hned po volbách do výboru, dohlížela na ně stejná komise. Když bylo během volebního období místo starosty nebo náměstka korporace volné, obsadili volná místa členové výboru té volební skupiny, která měla po další volbě o tato místa nadpoloviční většinu. Nejpočetnější skupina získala nárok na úřad starosty. Další skupiny obdržely podle jejich velikosti úřad náměstka. Pokud opět došlo ke shodě, rozhodl los. Volba byla platná pouze za přítomnosti více než poloviny členů s hlasovacím právem. Náhradníci mohli zastupovat nepřítomné členy výboru. Námitky proti volbám musely být podány nejpozději do patnácti dnů a rozhodoval o nich živnostenský úřad. Jestliže byly volby prohlášeny za neplatné, konaly se nové.

---

⁷³ SOkA Písek, fond Obchodní gremium Milevsko (1864 – 1949), karton č. 1, inv. č. 1.

Získané funkce ve volbách se mohly uvolnit v případě úmrtí nebo rezignace. Daný mandát ztratil i ten, kdo nebyl členem strany nebo kdo porušoval již dříve předpisy.⁷⁴

3 ŽIVNOSTENSKÁ SPOLEČENSTVA

S nástupem stále modernějších postupů bylo jasné, že cechy se svými zastaralými přístupy, nedodržíváním artikul a neschopností se domluvit na lepších a rychlejších postupech, nebudou mít dlouhého trvání. Navíc jejich konkurence byla nejen modernější, ale také o dost pružnější.

Dne 20. prosince 1859 v císařských patentech stálo, že jmění cechů přechází na společenstva řemeslníků. Roku 1859 byly tedy zrušeny, ale spíše pouze samotný název. Spolky převzaly mnohé od cechů, například jejich znamení a erby, ale ty už pro ně nebyly tolik klíčové, ale byly brány jako ozdoba. Společenstvím byly sice dány jiné podmínky než samotným cechům, ale samotné a poupravené pokračovalo pod názvem živnostenské společenstvo. To mělo začít svou činnost od 1. května 1860. Tyto nové korporace zastupující úřady také hájily zájmy tovaryšů a učňů, ale měly vzdělávací i humanitní charakter. Byla to doba, kdy se nebojovalo mezi různými organizacemi stejného zaměření, ale jednalo se hlavně o boj s velkovýrobou.⁷⁵ Proto byl o třiadvacet let později 15. března vydán nový živnostenský řád. V něm bylo nařízeno, že každý živnostník musí být členem závazných živnostenských družstev.⁷⁶ Na rozdíl od cechů zde byla povolena soutěž a nebyla řízena výroba.⁷⁷ Zajímavé bylo, že i přes různé germanizační snahy a stále větší poněmčování, se ve společenstvech stále mluvilo česky.⁷⁸

V osmdesátých letech 19. století byla v Milevsku zřízena měšťanská škola. Ve školním roce 1883/1884 se zde otevřely dvě třídy všeobecné průmyslové pokračovací školy, která v letech 1911/1912 prošla změnou a byla změněna

---

⁷⁴ SOKA Písek, fond Obchodní gremium Milevsko (1864 – 1949), karton č. 1, inv. č. 1.

⁷⁵ SEDLÁKOVÁ, Marcela. *Okresní archiv v Milevsku. Průvodce po fondech a sbírkách*. Milevsko : Okresní národní výbor, 1958, s. 63.

⁷⁶ Historie obchodních a živnostenských komor na území českých zemí. Brom Bohumír. [online]. Dostupné z www:

<<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:LjUfPHSjaogJ:www.komora.cz/download.aspx%3Fdontparse%3Dtrue%26FileID%3D144+%&cd=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz>>.

[cit. 2013-6-2].

⁷⁷ Živnostenská společenstva. Městecká Sylva, Sosnovec Pavel. [online]. Dostupné z www:

<<http://programy.mb-net.cz/mb-pravek-novovek/N44102.htm>>.

[cit. 2013-4-16].

⁷⁸ (bž). Rušný býval život v cechu. *Zájmy milevského kraje*. 1. 6. 1939, č. 6, s. 2.

na živnostenskou pokračovací školu. Vše, co se týkalo spolků, zaznamenával první milevský časopis Zpravodaj založený r. 1886.⁷⁹

Různé vyhlášky, nařízení a dopisy chodily spolkům z okresního hejtmanství. Roku 1850 sídlil v Milevsku podkrajský úřad pro obvod soudních okresů milevského, bechyňského a sedleckého, ale ten byl o čtyři roky později zrušen a na jeho místě byl okresní úřad. Poslední změna nastala r. 1868, kdy došlo k přejmenování na okresní hejtmanství. Název zůstal platný až do roku 1918.⁸⁰

Roku 1897 došlo v řádu ke změnám ohledně patentů, kdy některé byly upraveny. Další velká změna přišla v listopadu roku 1938, kdy byly zřízeny zemské a okresní jednoty společenstev. Ministerstvo obchodu o dva roky později 1940 nařídilo ustanovit okresní jednoty, kde byli hlavní představitelé již jmenováni. Ty organizace, které si byly typově podobné a byly tím pádem spojeny v jednu korporaci, zanikly. Dne 17. prosince 1941 bylo vydáno nařízení, kdy byla zrušena obchodní grémia, která měla stejnou podstatu jako společenstva.⁸¹ Pokud byli sdružováni obchodníci, společenstvo se nazývalo obchodní grémium, pokud se jednalo o řemesla, jednalo se o živnostenská společenstva.⁸²

Zatímco na konci 19. století některá řemesla v Milevsku upadala, v 90. letech se začaly vyrábět kuřácké a špičkářské potřeby, spony, knoflíky, náhrdelníky a náramky z galalitu.⁸³ Milevské špičkářství, o kterém jsou první záznamy kolem roku 1900, se začalo rozvíjet ve 20. letech 20. století. Roku 1897 byla dokonce podána žádost městské rady o zřízení tabákové továrny pro oživení města a zmenšení nezaměstnanosti, ale ministerstvo financí neodpovědělo.⁸⁴ Ve 30. letech 20. století bylo v Milevsku dokonce devět špičkářských výroben různého zaměření.⁸⁵ Mnoho zdejších řemesel

---

⁷⁹ DOLISTA, Karel. *Milevsko dříve a nyní*. Milevsko : Závody na výrobu vzduchotechnických zařízení, 1965, s. 16.

⁸⁰ DOLISTA, Karel. *Milevsko dříve a nyní*. Milevsko : Závody na výrobu vzduchotechnických zařízení, 1965, s. 15.

⁸¹ SEDLÁKOVÁ, Marcela. *Okresní archiv v Milevsku. Průvodce po fondech a sbírkách*. Milevsko : Okresní národní výbor, 1958, s. 63.

⁸² Historie obchodních a živnostenských komor na území českých zemí. Brom Bohumír. [online]. Dostupné z www:

<<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:LjUfPHSjaogJ:www.komora.cz/download.aspx%3Fdontparse%3Dtrue%26FileID%3D144+&cd=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz>>.
[cit. 2013-6-2].

⁸³ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*. III.díl. Praha : Libri, 1998, s. 906.

⁸⁴ SOkA Písek, fond Archiv města Milevsko 1600 – 1945 (1952)

⁸⁵ PRŮCHA, Karel. *Milevští špičkáři*. Samostatný nestr. dokument uložen v milevském muzeu.

nebylo schopno konkurovat tovární výrobě. Velkou vinu na úpadku nesl také hospodářský monopol tamějšího milevského kláštera.⁸⁶

V píseckém archivu jsem našla i inventární seznam k živnostenskému společenstvu stavební živností, který se v Milevsku vyskytoval mezi lety 1863 – 1942. Jde zde uložena kniha učňů, pokladní deník a razidla. Roku 1942 na něj navazuje společenstvo smíšených živností, kam ještě navíc patřili truhláři, koláři, soustružníci, obuvníci a sedláři. To samé se událo i u spolku mlynářů, který provozoval své řemeslo v letech 1890 – 1947. V archivu můžeme nalézt knihy zápisů o schůzích, matriku učňů, pokladní knihu, razidlo a pečetidla. Také můžeme vidět inventární seznam Vzájemně se podporujícího spolku živnostníků v Milevsku, kde se vyskytují tři inventární složky, jako je kniha zápisů o výborových schůzích, kniha členů a kniha příjmů a výdajů. Tato skupina sice vznikla o několik desítek později než ostatní (rok 1896), ale jako jedna z mála vydržela i komunistický převrat a to až do roku 1950.

O organizaci a záležitosti se starala společenstevní hromada, kde byly členy starosta, jeho náměstek a společenstevní výbor. Tato „nová“ korporace se měla starat a udržovat spolek. Dále měla na starosti vzdělání svých členů, humanitní a samozřejmě hospodářské zájmy⁸⁷. Pokud se v jednotlivých okresech vyskytovala různá společenstva, mohly dohromady tvořit jednotu společenstev nebo podle svého zaměření se sdružit, proto nadále můžeme členit jednoty na teritoriální nebo jednoty odborové.⁸⁸

Roku 1905 vešlo v platnost nařízení o provozování, výrobě a obchodu živností v neděli a o svátcích. Dělníkovi měl být v neděli dopřán čas, aby navštívil dopolední služby Boží. Výjimečná povolení se udělovala při církevních a národních slavnostech, na výstavách a výletních místech. Živnost se měla zcela zastavit, když vyšel Hod Boží velikonoční a svatodušní a první svátek vánoční na neděli.⁸⁹

Na závěr k této kapitole bych poukázala na článek ze Zpravodaje z roku 1900, kde se píše, jak jsou na tom řemeslníci špatně, že je pomalu ale jistě pohlcuje velkovýroba. Nebyli schopni soutěže, a proto si přáli zákon, který by upravil poměry. Měli jednu a to zrovna velikou výhodu – průmyslové pokračovací školy, které dokázaly žáky dobře připravit na budoucí povolání. Vzdělávali se v nich dělníci i mistři.

---

⁸⁶ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*. III.díl. Praha : Libri, 1998, s. 906.

⁸⁷ Podpůrné pokladny pro své členy, kolektivní smlouvy, živnostenské školy.

⁸⁸ Historie obchodních a živnostenských komor na území českých zemí. Brom Bohumír. [online]. Dostupné z www:

<<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:LjUfPHSjaogJ:www.komora.cz/download.aspx%3Ffontparse%3Dtrue%26FileID%3D144+&cd=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz>>.

[cit. 2013-6-2].

⁸⁹ SOkA Písek, fond ŽS krejčích Milevsko (1862 – 1946), karton č. 2, inv. č. 31.

Každý učeň se musel prokázat propouštěcím vysvědčením z pokračovací školy, jinak se považovalo jeho vyučení za nedokončené. Bohužel mnoho mistrů si nepřálo, aby jejich žáci chodili do školy. V článku je pro školní rok 1899 rozepsán počet žáků, jejich prospěch a třídění návštěvy školy. Pokud žák vynechal osm vyučovacích hodin, které neomluvil, dostal na vysvědčení hodnocení „velmi pilně“. Naopak do třiceti hodin dostal „nedbale“. Na škole se začínalo počátkem října.⁹⁰

Dnes jsou živnostenská společenstva odborně nazývána oborové asociace. Mohou se stát složkou Hospodářské komory České republiky.⁹¹

3.1 Živnostenský řád platný od roku 1859

Tento řád měl 62 paragrafů, ale zachovaly se pravidla až od bodu 42. Vešel v platnost 20. prosince 1859. Ten, kdo měl právo provozovat živnost, směl dělat jen to, co bylo napsáno v živnostenském listu. Ke zdokonalení výrobku mohl živnostník konat všechny práce a mohli mu u toho pomáhat i cizí pomocníci. Ten, kdo dělal výrobky, je mohl také prodávat ve svém obchodě i s cizími výrobky. Svě vlastní výrobky mohl dávat i na objednávku jiným řemeslníkům. Svobodné živnosti se museli hlásit úřadům. Pokud chtěl provozovat svou živnost jinde než v místě bydliště, musel to nahlásit místním úřadům, a když opravdu otevřel obchod jinde, musel udělat vše, jakoby založil novou živnost. Na trh nesměli brát své zboží, pouze vzorky. Zboží se prodávalo i tak, že se chodilo od domu k domu, ale na to museli mít speciální potvrzení. Bez povolení mohli tuto práci dělat obchodníci s potravinami. Výrobky, které patřily do každodenní výživy, se uchovávaly do zásoby a prodávaly se po menších kusech. V prodejních místnostech měly být u produktů cenovky. Pekaři, řezníci a kominíci mohli svou živnost zastavit jen s dovolením úřadu, a když to úřad nedovolil, museli ji provozovat aspoň ještě dva měsíce. Každý mohl svou živnost i pronajmout, ale jestliže nebyl ze zákona způsobilý, byla provozována prostřednictvím náměstka. Zemřel-li majitel živnosti, mohl to po něm převzít jeho dědic, ale musel to úřadu nahlásit. Když nebyl dědic, ale živnost byla potřebná, vyhlásil se konkurs. Pokud se zjistilo, že živnostníkovi chyběla znalost nebo jiná vlastnost, která byla důležitá pro chod obchodu nebo zhotovení výrobku, byl mu odebrán živnostenský list. Tomu, kdo se od povolení

---

⁹⁰ (rk). Několik slov o průmyslové pokračovací škole. *Zpravodaj*. 15. 9. 1900, č. 9, s. 1.

⁹¹ Začleňování a autorizace živnostenských společenstev. Hospodářská komora České republiky. [online]. Dostupné z [www: <http://www.komora.cz/hospodarska-komora-ceske-republiky/o-nas-5/zaclenovani-a-autorizace-zivnostenskych-spolecenstev/zaclenovani-a-autorizace-zivnostenskych-spolecenstev.aspx>](http://www.komora.cz/hospodarska-komora-ceske-republiky/o-nas-5/zaclenovani-a-autorizace-zivnostenskych-spolecenstev/zaclenovani-a-autorizace-zivnostenskych-spolecenstev.aspx). [cit. 2013-4-16].

nevěnoval svému řemeslu a obchodu do šesti měsíců, bylo povolení také odebráno. Živnosti, které pomáhaly národnímu průmyslu a oživovaly obchod, mohly mít ve štítu a na pečeti císařského orla a užívat titul „c. k. privilegovaná fabrika“.⁹²

Řád z roku 1859 byl ještě r. 1883 novelou rozšířen o ústav živnostenských inspektorů, kteří hlídali dodržování pravidel, a nařízením, že všichni majitelé živností museli vstoupit do živnostenského spolku.⁹³

3.2 Truhlářské společenství

Toto společenství fungovalo mezi lety 1864 – 1943 než bylo zrušeno výnosem Zemského úřadu. V roce 1943 byli milevští truhláři spojeni se společenstvem v Táboře.⁹⁴ Do tohoto společenstva truhlářů patřili také soustružníci, bednáři, zámečníci, strojníci, knihaři, klempíři, jehláři, hodináři, nožíři, sklenáři, malíři, hřebenáři, puškaři, fotografové, knoflíkáři a řešetáři. Pochází z roku 1926, ale platila pro ně stejná pravidla a podmínky jako stanovy z roku 1908. Text se shoduje s původními předpisy zemské politické správy ze 17. dubna 1924.

Jeich doba výuky trvala tři až čtyři roky. Když přišli do učení, museli zaplatit deset korun, a pokud už byli vyučeni, zaplatili poplatek patnáct korun. Členové organizace, kteří u sebe neměli zaměstnané pomocníky, nesměli mít více než dva učně. Bylo dáno, že na jednoho pomocníka připadl jeden učeň. Tovaryšská zkouška se konala před zkušební komisí, kde byl přítomen předseda a dva přísedící. Nový člen, který měl přistoupit do společenstva, platil třicet korun. Výbor pomocnické hromady posílal do společenstevní hromady dva pomocníky. Při hlasování hromady musela být přítomna polovina členů s hlasovacím právem.⁹⁵

3.2.1 Předpisy pro nemocenskou pokladnu truhlářského a zámečnického spolku

Celkově nese tento dokument název Nemocenská pokladna učednická společenstva truhlářského a zámečnického v Milevsku. Byl napsaný 12. září roku 1890. Tvoří podstatnou část těch obecnějších předpisů.

---

⁹² SOkA Písek, fond ŽS pekařů, krupařů, cukrářů Milevsko (1863 – 1942), karton č. 1, inv. č. 10.

⁹³ Historie obchodních a živnostenských komor na území českých zemí. Hospodářská komora České republiky. [online]. Dostupné z www.komora.cz/hospodarska-komora-ceske-republiky/o-nas-5/historie/
>. [cit. 2013-4-16].

⁹⁴ SEDLÁKOVÁ, Marcela. *Okresní archiv v Milevsku. Průvodce po fondech a sbírkách*. Milevsko : Okresní národní výbor, 1958, s. 65.

⁹⁵ SOkA Písek, fond ŽS truhlářů Milevsko (1861 – 1943), karton č. 1, inv. č. 5.

Pokladna se starala o nemocné učně celé období setrvání v organizaci. Jejich „nemoc“ nesměle trvat déle než dvacet týdnů. Tutéž dobu měl nemocný nárok na bezplatné ošetření, léčení, léky a ostatní léčebné pomůcky. Pokud učeň zemřel na nemoc, pokladna zaplatila pohřeb. Nemocní byli ošetřováni v domě svého pána, ale pokud představenstvo svolilo, mohli být léčeni i doma u rodiny. O samotné léčení se starala nemocenská pokladna. Lékař byl zvolen představenstvem, ale jestliže nebyl schopný postarat se o nemocného, mohl ho odkázat a dopravit do nemocnice. Pobyt v nemocnici i samotnou léčbu opět platí pokladna. Pokud někdo onemocněl nebo zemřel, musel to majitel živnosti neprodleně ohlásit společenstvu, které zařídilo dále vše potřebné. Pokladna také vyplácela důchody, které tam pramenily z příspěvků, z příjmů ostatních, jako byly dary a odkazy nebo z úroků pokladniční hotovosti. Každý majitel odváděl na konci měsíce do pokladny poplatky. Kniha a účetní uzávěrka se vedla pod taktovkou představenstva a jeho stanoveným orgánem. Knihy se psaly podle zásad účetnictví. Poslední den v roce se knihy a účty uzavřely a do 1. března byla sestavena uzávěrka, kde se psalo o příjmech a výdajích. U příjmů musely být přesně vypsaný všechny příspěvky majitelů, úroky, případný zisk z cenných papírů, ostatní příjmy a rezervní fond předchozího roku. Ve výdajích byly zaznamenány náhrady zaplacené rodičům, náklady za lékaře, výdaje za léky, náklady na ošetřování v nemocnici a výdaje na dopravu, pohřební útraty, případná ztráta cenných papírů, ostatní výdaje a rezervní fond. Také celé jmění korporace se zapisovalo. Pokud bylo v cenných papírech, musely být ony papíry uvedeny do kurzovní hodnoty do konce účetního roku. Do května byla uzávěrka společenstvem prozkoumána a předložena dozorcímu úřadu. K tomu přiložili ještě výkazy, které obsahovaly počet pojištěných členů na začátku a na konci účetního roku, počet onemocnění a nemocenských dní. Obnos pro člena byl do pokladny dáván či brán podle stáří, nebo jakou trpěl nemocí. Pokud nastalo úmrtí, muselo být zapsáno stáří mrtvého a příčina smrti. Vždy se muselo uvádět, v jakém zaměstnání dotyčný setrval.⁹⁶

Rezervní fond byl vytvořen pro pojištění příštích závazků, když byly příjmy vyšší než výdaje. Střádalo se do něj, až dosáhl obnosu dvojnásobného průměrného ročního výdaje. Když se zjistilo, že rezervní fond nemá dostatek peněz, jak bylo stanoveno a dokonce se v něm částka zmenšila díky vyšším výdajům, společenstvo zvýšilo majitelům živností výši příspěvků. Jestliže byl fond opět v „plusu“, výše příspěvků

---

⁹⁶ SOkA Písek, fond ŽS truhlářů Milevsko (1861 – 1943), karton č. 1, inv. č. 5.

se snížila a pokladniční dávky se zvýšily. Pokladna si také půjčovala peníze od společenstva, když nezvládala uhradit výdaje. Správní orgán organizace byl zároveň správním orgánem pokladny a veškerý pozor nad tím dával dozorčí výbor.⁹⁷

Dozorčí výbor se skládal ze tří členů, kteří byli zvoleni z členů společenstva a kteří přispívali pokladně, volila je hromada. Dvakrát po sobě za sebou nemohli být zvoleni. Jeho úkolem bylo zachovávat podmínky pokladny, dohlížet na vedení knih, kontrolovat pokladnu, prozkoumat účetní uzávěrku, a když by se něco dělo, musel ihned podat hromadě zprávu.

Společenská hromada se také mohla rozhodovat, zda zrušit nebo ponechat pokladnu a když se usnesla, že bude zrušena, musela se postarat, aby dělníci byli pojištěni proti nemoci. Jměním pokladny se pak zaplatily dluhy, uhradily se nároky na podporu a zbytek se rozdělil mezi další nemocenské pokladny, ke kterým přestoupili členové té zaniklé. Na nemocenskou pokladnu dohlížel státní dozor živnostenského úřadu.⁹⁸

3.2.2 Organizační věci spolku

Organizační věci zejména dopisy byly vedeny od roku 1863 do roku 1943. Patří tam například spisy od královského místodržitelství zaslané starostovi, ve kterých byl návrh stanov. Pokud je starosta schválil, musely to podepsat všechny výbory, důvěrnictva, úřady a představenstva, zapečetit je a poslat je k podpisu místodržitelství. V dopise z roku 1863 ještě stálo, že bývalé řemeslné cechy se nesměly pod hrozbou pokuty sto zlatých scházet.⁹⁹

Z 19. dubna 1864 je zde uchován dopis od císařského královského okresního úřadu, kdy Obchodní komora v Českých Budějovicích chtěla změnit některá znění stanov. Starostovi Františku Rybákovi se tedy poslal exemplář stanov, kde byly zlepšeny podmínky. Nechal to podepsat od náměstka a osmi výborů a nejpozději do čtrnácti dnů to poslal zpět. Další dopis poslalo 24. září 1886 okresní hejtmanství. Truhlářské společenstvo mělo povinnost podávat každý rok příslušné obchodní a průmyslové komoře zprávu o stavu živností. Roku 1887 se v Milevsku konala výstava a spolku byla poslána žádost od učitelského sboru, aby se zúčastnil akce o Štědrém dni, kdy měl být přítomen při rozdělování dáreků chudým mladým lidem. Truhláři měli dodat

---

⁹⁷ Tamtéž.

⁹⁸ SOkA Písek, fond ŽS truhlářů Milevsko (1861 – 1943), karton č. 1, inv. č. 5.

⁹⁹ SOkA Písek, fond ŽS truhlářů Milevsko (1861 – 1943), karton č. 1, inv. č. 14

své výrobky. Darované věci byly veřejně vystaveny a nabídnuty k prodeji. Z peněz za prodané výrobky byly zakoupeny látky na oblečení pro děti. V dalším dopise od starosty společenstva Leopolda Duška přišlo oznámení, že při zasedání výboru živnostenského spolku se 29. prosince 1889 usnesli, aby se pro následující rok 1890 odbíral časopis Živnostník, který měl putovat od jednoho truhláře k druhému poté, co si jej přečetl. Z roku 1894 pochází vyhláška od okresní nemocenské pokladny v Milevsku, že se bude v místnostech pokladny konat volba tří zástupců zaměstnavatelů pro valnou hromadu. Volit měli živnostníci, kteří byli zaměstnáni jako členové pokladny. Na základě živnostenského řádu muselo společenstvo provést účetní uzávěrku, kde muselo doložit řádné originální doklady o výdajích. Starosta to měl nejdéle do 1. dubna 1906 předložit a navíc k tomu připojit úplný a přesný přehled celého majetku.¹⁰⁰

Zajímavý byl dopis od okresního hejtmánství z roku 1910, kdy svaz fotografů ve Vídni předložil ministerstvu obchodu žádost, aby jejich živnost byla prohlášena za živnost řemeslnou. Místní společenstvo se k tomu mělo vyjádřit, zda je to vzhledem k tomu, že se nejednalo o zručné řemeslo, vhodné. Vyhláška z 6. prosince 1923 ukazuje, jak se konalo uspořádání voleb a zda se od původních, které byly dány ve stanovách, nějak lišily. V neděli 15. června 1924 se mělo členstvo sejít k volbě a každý měl odevzdat kandidátní listinu vyhovující předpisům. Do 18. května musel starosta podat návrh živnostenskému úřadu o jmenování členů volební komise a jejich náhradníků. Ten také svolal řádnou valnou hromadu, která měla na programu volbu sedmi členů výboru a představenstva, dvou členů rozhodčího výboru¹⁰¹, dvou delegátů do okresní jednoty živnostenské společnosti a jednoho do zemské jednoty a společenskou činnost v Praze, dvou revizorů účtů a dvou delegátů do pomocné valné hromady. Na programu také bylo čtení protokolu poslední valné hromady, prohlášení výsledků voleb a další návrhy a připomínky. Platná kandidátní listina musela mít nejméně dvanáct podpisů.

Jednota společenstev sedlářů a brašnářů si v březnu 1939 v Praze zažádala o zřízení odborného společenstva sedlářů, řemenářů a brašnářů v dřívějších politických okresech Tábora a Milevska se sídlem v Táboře. Truhláři se měli do čtyř týdnů vyjádřit, zda s tím souhlasí a kolik je u nich členů zaměstnaním sedlářů, řemenářů a brašnářů. V jiném dopise z července roku 1942 se dozvídáme, že bývalé společenstvo truhlářů a k nim sdružených řemesel bylo rozpuštěno a zároveň utvořeno nové odborné

---

¹⁰⁰ SOKA Písek, fond ŽS truhlářů Milevsko (1861 – 1943), karton č. 1, inv. č. 14

¹⁰¹ V tomto dopise jsou už tužkou zapsány jména nejspíše těch, kteří ve volbách zvítězili.

společenstvo truhlářů, kam patřili i řezbáři a soustružníci dřeva. Ustanovení bylo platné i na původní bechyňský okres a bylo tedy nutné schválit další nové stanovy.¹⁰²

Poslední dopis, o kterém bych se chtěla zmínit, zaslal nemajetný chudý řemeslník Josef Švec, který si přál stát se členem společenstva. Prosil, aby nemusel platit zápisné nebo aby bylo sníženo aspoň na poloviční sazbu. Jako důvod uvedl, že je otcem dvou dětí a má plicní chorobu, vyčerpal už nemocenskou podporu, poplatek byl vysoký, nehodlal zde pobýt dlouho a potřeboval jen momentálně vydělat peníze.¹⁰³

3.3 Spolek kolářů

Tato organizace oficiálně působila v letech 1908 – 1948. Samostatnost získala 27. května 1912. Většina fondu je uložena ve Státním archivu v Třeboni, kde jsou prameny od roku 1957. Další materiály, jako zápisné, úřední a účetní knihy, jsou uloženy v okresním muzeu v Milevsku.¹⁰⁴ V píseckém archivu můžeme nalézt správní, evidenční, účetní a pomocné knihy.

Ráda bych se v této kapitole věnovala organizačním věcem společenstva, živnostenským záležitostem členů a přijímání a propouštění učňů do tohoto řemesla. Tato korporace měla silnou vazbu na Zemskou jednotu společenstva kolářů v Praze. V letech 1910 – 1947 měla organizace 43 členů. V zachovalé korespondenci z roku 1910 se dozvídáme o nespokojenosti ve smíšeném společenstvu s jinými koláři. Milevští koláři se cítili odstrčeni, tudíž se v dopise píše o rozhodnutí odtrhnout se a založit vlastní odbornou korporaci. Dále žádali o upravení jednotného ceníku, který bude zaslán pražskému společenstvu na kontrolu.¹⁰⁵

Můžeme se také dozvědět o konaných valných hromadách a o jejich průběhu, kde byly čteny a schváleny protokoly. Schůze se konaly v hospodě u Emila Broučka a většinou se jich zúčastnilo dvanáct členů. V roce 1913 museli příslušníci zaplatit jako každý rok poplatek padesát haléřů. Zaplatily se výdaje a zbytek byl ponechán na spolkové výdaje. Na velkých poradách v Praze se četly pouze ty návrhy, které byly čtrnáct dní předem poslány. Dostavit se mohl pouze delegát s legitimací, kde byl podpis starosty a razítko příslušného společenstva. Spolky, kde bylo méně jak sto členů, vyslaly pouze jednoho zástupce. Příslušníci organizací, které nezaplatily členské

---

¹⁰² Tamtéž.

¹⁰³ SOKA Písek, fond ŽS truhlářů Milevsko (1861 – 1943), karton č. 1, inv. č. 14.

¹⁰⁴ SEDLÁKOVÁ, Marcela. *Okresní archiv v Milevsku. Průvodce po fondech a sbírkách.*

Milevsko : Okresní národní výbor, 1958, s. 64.

¹⁰⁵ SOKA Písek, fond ŽS kolářů, Milevsko (1908 – 1948), karton č. 1, inv. č. 8.

příspěvky za předešlý rok, nesměli hlasovat, směli pouze radit. Kdo neplatil déle, mohl se zúčastnit pouze jako host. Pokud nebyl na schůzi ani jeden delegát z jedné organizace, byla spolku zaslána zpráva, o čem se na hromadě jednalo, a spolek na oplátku musel vysvětlit, proč se schůze nezúčastnil ani jeden člen. Plat pracovníků v roce 1937 se pohyboval podle místa práce v rozmezí 3 – 6 Kč za jednu odpracovanou hodinu. Zajímavá je upomínka od městské spořitelny z roku 1920, kde spolku vyčítají nesplácení půjčky, která mu byla dána jako rakouská válečná záloha. Po první světové válce došlo ke změnám a byly převedeny rakouské válečné půjčky z vídeňské poštovní spořitelny do konkrétních spořitelien v ČSR.

V roce 1939 byla vydána kolektivní smlouva pro všechny kolářské závody v Protektorátu. Smlouva platila vždy jen jeden rok, ale pokud nebyla čtyři týdny před skončením platnosti vypovězena, automaticky se prodloužila. Pracovní doba byla stanovena na osm hodin. Přesčasy se dělaly pouze v nejnútnejších případech, ale dělníci za ně dostávali příplatky. Na státní svátek se nepracovalo, ale na Štědrý den se muselo chodit do práce do jedenácti hodin dopoledne. Pracovníci na Štědrý den pak dostali zapláceno jakoby za osm hodin práce. Pokud dělník oznámil dovolenou, musel na ni ve stanovené době nastoupit, jinak by propadla ve prospěch závodního výboru. Pracovník byl přijímán odborovou organizací, ale když organizace nesehnala žádaného dělníka do tří dnů, opatřil si ho zaměstnavatel sám. Co se týká výpovědní lhůty, tak nově přijatý řemeslník mohl být do prvního týdne vyhozen kdykoli. Mzda byla v kolektivní smlouvě stanovena podle délky zaměstnanosti a podle místa pracoviště. Například v prvním roce po vyučení dostávali zaměstnaní ve větších městech a místech, kde bylo zaměstnáno více jak 25 lidí, Protektorátu na hodinu 2,70 Kč, v pátém roce po vyučení v témž městě dostali 5 Kč. Naopak kolářské závody na venkově dávaly menší mzdy. V prvním roce po vyučení dostal zaměstnaný 2,20 Kč a v pátém roce po vyučení 4 Kč. U pomocníků se výše platu udávala věkem zaměstnaného. Mladí lidé do dvaceti let dostávali 2,80 Kč, ale lidé starší dvacet let už měli 3,80 Kč.¹⁰⁶

Z roku 1947 je v píseckém archivu zachován dopis, kde společenstvo kolářů žádá o ponechání organizace nejen kvůli dobrému autobusovému spojení, ale také kvůli samostatné administrativě. Odmítají úspory pracovní síly. Ale ještě téhož roku byli milevští koláři spojeni s tábořským společenstvem, a tak samostatnost tohoto spolku zanikla.¹⁰⁷ Živnostenské záležitosti členů jsou uchovány od roku 1913

¹⁰⁶ SOKA Písek, fond ŽS kolářů, Milevsko (1908 – 1948), karton č. 1, inv. č. 8.

¹⁰⁷ SOKA Písek, fond ŽS kolářů, Milevsko (1908 – 1948), karton č. 1, inv. č. 8.

do roku 1947. Týkaly se zejména vydávání živnostenských listů, trestů kvůli neoprávněnému provozování živnosti a úmrtí členů.¹⁰⁸

Poslední organizační činnost, které bych se chtěla u kolářů věnovat, je o přijímání a propouštění učňů, propouštěcí osvědčení, učebních smlouvách a tovaryšských listech datovaných mezi lety 1926 – 1947. Velmi zajímavé je vysvědčení z roku 1915, kdy zde můžeme nalézt předměty, jaké musel učeň absolvovat. Dále oznámení, že zdejší živnostenská škola byla přeměněna na dvouletou školu, kde jeden školní rok trval deset měsíců, a že nedělní vyučování bude zrušeno a dáno na sobotní odpoledne. Učni se nemohli bez mistrova dovolení účastnit veřejných projevů a průvodů, tanečních zábav a být členem nějakého spolku, jinak ho mohl mistr propustit. Potom se tu také nacházejí zdravotní záznamy učňů, kde je například napsáno, jakou má dotyčný sleznici, kostru, chrup, hltan, jazyk, žlázy a tak dále.¹⁰⁹

3.4 Živnostenské společenstvo kovářů a podkovářů

Písemné materiály společenstva o kovářích a podkovářích jsou shromážděny od roku 1900 do roku 1944. Z roku 1943 jsou zde uloženy stanovy spolku z doby Protektorátu. Na pravé straně listu jsou psány v českém jazyce, na levé je překlad do německého jazyka. Dále je tam přídavek, že stanovy platí, pokud se jedná o učňovské záležitosti. Byly určeny i pro okolní obce Bilina, Branice, Křižanov, Zběšičky, Skrýchov, Veselíčko, Jestřebice a Jetětice. Účelem bylo udržovat čest stavu a podporovat humanitní, hospodářské a vzdělávací zájmy členů.

Pomocní pracovníci museli mít u sebe průkazy, jako občanskou legitimaci a pracovní vysvědčení. V každém podniku byla vedena evidenční kniha pro potřeby úřadů. Po skončení pracovního poměru pomocného pracovníka napsal zaměstnavatel pomocníkovi písemné vysvědčení. Noví učedníci byli přijímáni na základě smlouvy pouze u členů s odbornými vědomostmi. Majitelé živností, kteří byli odsouzeni za zločin, u sebe mít učedníka nemohli. Učební doba trvala tři roky a počítalo se i s tříměsíční zkušební dobou. Majitel nesměl svého svěřence fyzicky přetěžovat a musel mu dovolit navštěvovat živnostenskou školu. Neměl-li ukončenou školu, prodlužuje se mu učební doba.¹¹⁰ Členové, kteří neměli pomocníky, nemohli mít více jak jednoho úředníka. Práci zprostředkovávaly úřady práce. Nově přistupující člen

---

¹⁰⁸ SOKA Písek, fond ŽS kolářů, Milevsko (1908 – 1948), karton č. 1, inv. č. 11.

¹⁰⁹ SOKA Písek, fond ŽS kolářů, Milevsko (1908 – 1948), karton č. 1, inv. č. 12.

¹¹⁰ Odstavce o konání a průběhu tovaryšské zkoušky jsou přeškrtnuté.

musel zaplatit poplatek 80 korun. O správu společenstva se starala hromada, představenstvo, předsednictvo, důvěrníci a příslušné odborové sekce.¹¹¹

Hlasování na hromadě probíhalo tak, že pokud se zúčastnilo s hlasovacím právem méně než sto členů, muselo pro návrh hlasovat jednotně padesát procent všech členů. Postupně čím bylo více členů, tím méně procent bylo potřeba ke schválení projednávané věci. Konala se jednou za rok. Představenstvo a předsednictvo mělo celkem osm členů a dva náhradníky. Byli voleni na tři roky, a poté mohli být opět zvoleni. Jejich úkolem bylo spravovat majetek spolku a dohlížet, aby se dodržovaly předpisy. Předseda měl svého náměstka, který ho v jeho nepřítomnosti zastupoval a podepisoval pracovní vysvědčení. Každý rok podávaly hromadě zprávu o stavu spolku. Těm, co porušili předpisy, byla uložena pokuta ve výši dvaceti korun a přiměřené tresty. Pokutu dostal, když člen neoznámil do osmi dnů, že svou živnost zavřel. Dále pak pokud neuposlechl nařízení předsedy společenstva a urážel ostatní členy. Odmítnul-li člen získanou funkci a neuvedl by důvod, nebo když se neomluvil z účasti na hromadě. Důvěrníci zprostředkovávali styk členů s příslušníky. Na starost měli evidenci členů a příslušníků, přijímání učňů, učební smlouvy a také potvrzovaly pracovní vysvědčení. O zřízení odborné sekce se rozhodovalo nadpoloviční většinou hlasů. Sekce podporovaly a chránily zájmy svých členů. Předseda sekce odevzdával návrhy a usnesení odborové sekce představenstvu společenstva. Spolek se také mohl do patnácti dnů odvolat k zemskému úřadu nebo k ministerstvu hospodářství a práce z rozhodnutí živnostenského úřadu, když byl vydán živnostenský list na řemeslnou živnost a ne na koncesovanou živnost. Také když byl prominut tovaryšský list nebo bylo rozhodnuto o rozsahu živnostenského oprávnění. Z rozhodnutí, jestliže bude podnik továrenský nebo řemeslný, nebo ve všech vnitřních záležitostech, se také mohl odvolat.¹¹²

Do pokladny patřilo jmění společenstva, poplatky nových členů, veškeré pokuty, členské přirážky. Peníze, které přebývaly a nebyly určeny na výdaje, dali na sirotčí jistotu. Cenné papíry zůstaly v pokladně. Účty se uzavíraly každý rok a byly hromadou přezkoumány. Výroční zpráva a závěrečný účet se předložily živnostenskému úřadu. Ten rozhodoval o stížnostech a také zřídil zvláštní komisaře jako dozor, aby spolky jednaly podle stanov. Směl kdykoli nahlédnout do účetních knih a zápisů organizace.

---

¹¹¹ SOKA Písek, fond ŽS kovářů a podkovářů, Milevsko (1900 – 1944), karton č. 1, inv. č. 1.

¹¹² SOKA Písek, fond ŽS kovářů a podkovářů, Milevsko (1900 – 1944), karton č. 1, inv. č. 1.

Ukládal pokuty až sto korun předsedovi korporace, když neuposlechl příkaz nebo zanedbal povinnosti.¹¹³

3.5 Krejčovské řemeslo

Cech krejčích byl v polovině roku 1873 zrušen a byly z něj vytvořeny dvě organizace. Ty se odlišovaly pouze v názvu. První spolek měl za názvem ještě připsáno „č. I“, druhý jen název „Společenstvo krejčích“. Společenstvo krejčích č. I. Působil v letech 1862 – 1946. Ze spisů tohoto spolku je významný obsáhlý spisový materiál, který zahrnuje agendu společenstva. Druhá organizace krejčích měla svou živnost mezi lety 1864 – 1929. Roku 1926 a 1930 byly vydány další stanovy krejčích. Za druhé světové války roku 1942 se spolek krejčích změnil v odborné společenstvo, kde mohli být členy pouze kloboučníci a modisti¹¹⁴.

3.5.1 Stanovy krejčích z roku 1862

Pravidly z roku 1862 se museli řídit krejčí, kožešníci, rukavičkáři a jircháři¹¹⁵. Účelem tohoto spolku bylo podporovat ústavy, které spadaly do společných živnostenských zájmů. Spory mezi nimi se měly řešit přímo před soudcem. Zakládali zvláštní školy, aby získali dobré vzdělání. Pokud by se ocitl nějaký příslušník, vdova nebo sirotci v nesnázi, měla mu organizace pomoci¹¹⁶. Museli si vést seznamy živnostníků a pravidelně úřadům a živnostenským komorám podávat zprávy o stavu spolku. Nikdo nemohl podnikat sám. Když se někdo se svou živností objevil v okrese spolku, stal se už příslušníkem organizace. Pokud majitel zemřel, přešla práva na vdovu nebo nezletilé dědice. Každá živnost měla platit při vstupu do stavu šest zlatých.¹¹⁷

Do zastoupení spolku patřilo shromáždění živností a představenstvo. Shromáždění bylo zastoupeno zvolenými důvěrníky ze všech živností¹¹⁸. Volit mohli všichni, kdo vedli alespoň tři roky svůj obchod. Svého kandidáta napsali na volební lístek. Když to bylo vyrovnané, rozhodoval los. Ten, kdo byl za něco trestán, nemohl být zvolen za důvěrníka a byl vyloučen ze shromáždění. Zvolený důvěrník zastával funkci tři roky a musel se osobně účastnit všech schůzek, jinak dostal peněžní pokutu. Každý rok jedna třetina odstoupila, ale odstupující mohli být opět voleni. Důvěrníci měli

---

¹¹³ SOKA Písek, fond ŽS kovářů a podkovářů, Milevsko (1900 – 1944), karton č. 1, inv. č. 1.

¹¹⁴ Povolání zabývající se výrobou, prodejem a opravami klobouků.

¹¹⁵ Jircháři se zabývali zpracováním kůží.

¹¹⁶ Zakládali pokladnice pro nemocné, výpomocné a úmrtní pokladnice.

¹¹⁷ SOKA Písek, fond ŽS krejčích Milevsko (1862 – 1946), karton č. 1, inv. č. 1.

¹¹⁸ Vždy byl zvolen jeden důvěrník pro čtyři živnostenské spolky.

na starost volbu výboru a starosty, ustanovení míst pro služby ve spolku, jmění, zkoušení a schvalování učňů, předběžné rozvrhy příjmů a rozhodnutí o stížnostech. Scházeli se jednou za rok v neděli po svátku sv. Josefa a sv. Václavy. Představenstvo spolku obstarávalo běžné řízení. Připravovalo náměty pro poradu, spravovalo jmění spolku, sestavovalo a uzavíralo účty a předběžné rozvrhy. Dále ještě dohlíželo na živnostenské školy, správu pokladnice, poměr mezi učedníky a pomocníky a ukládalo přiměřené tresty příslušníkům, kteří porušili nařízení. Shromáždění mělo také své placené pomocníky. Mezi ně patřili hlavně zapisovatel, pokladník a posel. Starosta přijímal všechny dopisy, rozhodoval o všech záležitostech, svolával představenstvo a shromáždění, vedl seznamy obchodů. Potom také zastupoval spolek při soudních a mimosoudních jednáních a potvrzoval právní listiny. O jmění se staralo představenstvo. Když byl výroční rozpočet překročen, byly zastaveny nebo prodány nemovité statky nebo si vzali půjčku. Jméni bývalého cechu přešlo také na tuto živnost. Do spolkové pokladnice dala každá živnost jednou za rok při hlavní schůzi dvacet korun, jestliže se tak nestalo, platili pokutu čtyřicet korun. Do zvláštní pokladnice se dávaly listiny a jednací spisy, papíry s peněžitou hodnotou a peníze v hotovosti. Zůstávala v rukou pokladníka, který nesměl nic z pokladnice vzít bez písemného nařízení starosty.¹¹⁹

Učedník byl přijatý na základě smlouvy mezi mistrem a učedníkem nebo jeho zákonným zástupcem. Učební doba mohla trvat nejdéle tři roky. Při přijmutí se mohla stanovit doba pouze na zkoušku, ale pokud už byl učedník přijat, museli jeho rodiče dát do spolkové kasy tři zlaté. Při vyučení zaplatili ještě dva zlaté. Chudí nic platit nemuseli. Představenstvo si vedlo záznamy o učednících. Žádný majitel nemohl vzít k sobě pomocníka, který u sebe neměl potřebné výkazy. Při sporu mezi živnostníky a jejich pomocníky byl zaveden soud smírců. Pokud někdo dostal pokutu, mohla být až do výše pěti zlatých.¹²⁰

3.5.2 Normy z roku 1908

Do těchto pozdějších stanov patřilo už více oborů, jako byli kožešníci, holiči, kadeřníci, provazníci, výrobci vaty a punčoch, barvíři, postříhači, rukavičkáři, vlásenkáři, krejčí, kloboučníci, soukeníci, deštníkáři a tkalci. Sídlo společenstva bylo v Milevsku. Od pravidel z roku 1862 se lišily hlavně tím, že byl původní řád doplněn

---

¹¹⁹ SOKA Písek, fond ŽS krejčích Milevsko (1862 – 1946), karton č. 1, inv. č. 1.

¹²⁰ Tamtéž.

nebo byly pozměněny některé údaje. Zprávy a všechny události ve společenstvu se musely posílat Obchodní a živnostenské komoře v Českých Budějovicích. Doba učení stále trvala tři roky. Za přijmutí učedníka dávali rodiče majiteli živnosti šest korun, na konci za vyučenou musel učeň opět zaplatit šest korun. Chudí učni a rodiče po schválení představenstva platit nemuseli. Členové spolku, kteří nezaměstnávali pomocníky, nesměli mít více než dva učedníky. Vycházelo to často tak, že na dva pomocníky připadl jeden učeň. Tovaryšskými zkouškami se mělo prokázat, že učedník si osvojil vědomosti a zručnosti, které ve svém řemesle potřebuje. Zkouška se konala před zkušební komisí, kde byl předseda a čtyři přísedící, kteří byli majitelé živností. Nejprve podal zkoušený u představenstva nekolikovanou žádost o připuštění ke zkoušce, učební vysvědčení, školní nebo pracovní vysvědčení. Když dopadla zkouška s úspěchem, bylo to zapsáno do tovaryšského listu, ale pokud skončila neúspěchem, zkušební komise určila lhůtu k další zkoušce, nejlépe po půl roce. Náklady za zkoušku hradilo společenstvo. Nově přistupující člen do spolku musel zaplatit dvanáct korun. Představenstvo se stále skládalo ze starosty, jeho náměstka, ale byl změněn počet členů ve výboru. Ve výboru bylo šest členů a tři náhradníci. Pokud tedy měl být platný návrh, museli být přítomni tři členové výboru a starosta nebo náměstek.¹²¹

3.5.3 Předpisy z roku 1926

Tento pořádek byl téměř stejný jako předchozí stanovy. Dodržovat je musely osoby, které se živily jako krejčí, rukavičkáři, provazníci, kloboučníci, tkalci a vataři. Výuční doba trvala tři léta. Pokud chtěl člověk do učení, musel zaplatit oproti jiným řemeslům šest korun. Šest korun ho stál také poplatek za vyučenou. Ale u odstavce týkající se tovaryšské zkoušky je zajímavě popsán předmět zkoušky. Učeň u zkoušky musel sám ušít kalhoty a vestu nebo kabát. Když majitel nezaměstnával pomocníky, směl mít pouze dva učně. Na dva pomocníky připadl jeden učeň. Jestliže chtěl vyučený tovaryš vstoupit přímo do spolku, zaplatil dvanáct korun. Hlasovat se na hromadě mohlo, když bylo přítomno alespoň třicet členů s hlasovacím právem. Jako trest se při hrubém porušení pravidel, usnesení valné hromady nebo výboru, dávaly důtky a pokuty do dvaceti korun. Normy byly schváleny 2. června roku 1926 Okresní politickou správou v Milevsku.¹²²

---

¹²¹ SOKA Písek, fond ŽS krejčích Milevsko (1862 – 1946), karton č. 1, inv. č. 2.

¹²² SOKA Písek, fond ŽS krejčích Milevsko (1862 – 1946), karton č. 1, inv. č. 3.

3.5.4 Pořádek spolku krejčích pro rok 1930

Učební doba trvala stále tři roky, ale poplatek za vzetí do učení se zvýšil. Budoucí tovaryš musel zaplatit dvacet korun a při ukončení výuky řemesla dokonce čtyřicet korun. Při výkonu zkoušky opět samostatně zhotovil. Počet pomocníků a učedníků u živnostníka zůstal stále stejný. Zkouška se konala před zkušební komisí, kde seděl předseda a dva přísedící. Přísedící musel být buď tovaryš, který se aktivně věnoval své činnosti aspoň čtyři roky, nebo majitel, který provozoval svou živnost nejméně tři roky. Nový člen ve spolku platil čtyřicet korun¹²³. Výbor pomocnické hromady posílal na společenstevní hromadu dva pomocníky. Hromada mohla hlasovat, pokud bylo na místě třicet procent příslušníků s hlasovacím právem. Představenstvo se skládalo ze starosty, náměstka a sedmičlenného výboru. Nový zvolený člen mohl zůstat v úřadu tři roky. Stanovy vydal Okresní úřad v Milevsku 4. března 1930, které podepsal vrchní komisař politické správy.¹²⁴

3.5.5 Spisový materiál krejčích

Ve Státním oblastním archivu v Písku jsou uloženy písemné materiály, jako jsou pozvání k výborovým schůzím a valným hromadám, zápisy a prezenční listiny, organizační věci společenstva, seznamy členů, statistické výkazy, živnostenské záležitosti členů společenstva, fond vzájemné hospodářské pomoci při Ústředním svazu řemesel, záležitosti dělníků, učňovské záležitosti, učební smlouvy, střihačské kurzy, zadávání veřejných dodávek¹²⁵, soupisy zásob materiálu, sbírky na německý Červený kříž, stanovení cen a daňové záležitosti, přiděly vázaného materiálu a v neposlední řadě také vysvědčení o výsledku zkoušek, výuční a tovaryšské listy.

Zmínila bych se právě o vysvědčeních některých tovaryšů z let 1911 - 1946, které jsou v archivu uchovány, například výuční list Anny Hubvátové, která se vyučila dámskému krejčovství. Učila se dva roky a roku 1914 byla zapsána do společenstevní matriky učedníků. Dále se zde píše, že se počestně chovala, ve svém oboru byla pilná a navštěvovala pokračovací školu, kde získala potřebné vědomosti a zručnosti. Zkoušku udělala a stala se krejčovskou pomocnicí. Následující vysvědčení pochází z roku 1943 a patřilo Marii Dvořákové. Je psáno v německém jazyce, kde je hned u každé věty český překlad. Marie Dvořáková se učila mezi roky 1940 – 1943 také dámskou

¹²³ Původně bylo napsáno dvanáct korun, ale to je přeškrtnuto a vedle napsáno čtyřicet korun.

¹²⁴ SOKA Písek, fond ŽS krejčích Milevsko (1862 – 1946), karton č. 1, inv. č. 4.

¹²⁵ Stejnokroje pro vojsko a poštovní zaměstnance.

krejčovou. Ze zkoušky věcných znalostí dostala za dvě (dobře) a u zkoušky zručnosti je psán výsledek jako velmi dobrý (jedna). Konečný výsledek závěrečné učňovské zkoušky zněl „sehr gut, velmi dobře“. Jako poslední je tovaryšský list Jarmily Smetanové, která se také věnovala dámskému krejčovství. Její učební doba trvala od roku 1941 do roku 1944. Zkoušku dělala před zkušební komisí Obchodní a živnostenské komory v Českých Budějovicích.¹²⁶

Z výběru učňovských záležitostí jsem vybrala vysvědčení chudoby z roku 1887, kde se píše: „Z úřadu obce města Milevska se tímto na pravdě dosvědčuje, že zde příslušný Josef Straka nemá ani movité ani nemovité jmění a docela chudý jest, a tedy není s to výlohy vzešlé vyučením jeho syna Antonína Straky spolku krejčovském zapraviti.“¹²⁷ Podepsal to Purkmistrovský úřad v Milevsku. Potom ještě ukázka vysvědčení nemajetnosti z roku 1893: „Podepsaný obecní úřad v Milevsku tímto dosvědčuje, že Lambert Pokorný, krejčovský učedník v Milevsku žádného ani movitého, ani nemovitého jmění nemá, že jeho rodiče František a Anna Pokorný rovněž nemajetní jsou a výdělek jejich obyčejnou nádenickou mzdu nepřesahuje. Vysvědčení toto vydává se za tím účelem, aby při placení poplatku přípovědného do pokladny živnostenského spolku krejčovského v Milevsku za Lamberta Pokorného povolená úleva poskytnuta byla.“¹²⁸

3.6 Tkalcovská živnost

Společenstvo tkalců se v Milevsku vyskytovalo v letech 1860 – 1885. Fungovala oproti jiným spolkům poměrně krátkou dobu. Patřili sem provazníci, kloboučníci, vataři, barvíři, soukeníci, cajkaři, postřihovači. V této době se v Milevsku tkalcovstvím živilo přes třicet rodin a pracovalo se nejméně na osmdesáti tkalcovských stavech. Řemeslu se dařilo, protože se v okolí pěstovalo mnoho lnu. Za den si tkadlec mohl vydělat až padesát krejcarů, ale v práci mu pomáhala také žena a děti. Jak už to bývalo i v cechu, tak i zde museli učni navštěvovat nedělení školu. Po vysvědčení dostal na pravidelné roční schůzi „za vyučenou“. Poté než mohl sám provozovat samostatně svou živnost, musel jít na vandr. Mistrem se tovaryš stal na celoroční valné hromadě, když zaplatil šest zlatých.¹²⁹ Roku 1864 se při vstoupení k tkalcovské společnosti

¹²⁶ SOKA Písek, fond ŽS krejčích Milevsko (1862 – 1946), karton č. 2, inv. č. 19.

¹²⁷ SOKA Písek, fond ŽS krejčích Milevsko (1862 – 1946), karton č. 1, inv. č. 17.

¹²⁸ SOKA Písek, fond ŽS krejčích Milevsko (1862 – 1946), karton č. 1, inv. č. 17.

¹²⁹ PILNÝ, Jaromír. *Z dějin tkalcovství v Milevsku*. In *Ročenka na rok 1938*. Milevsko : Městská spořitelna v Milevsku, 1938, s. 52.

muselo platit šest zlatých. Organizace byla zastoupena shromážděním, představenstvem a navíc za shromáždění chodili na schůze důvěrníci. Zvolení byli ve funkci tři roky, zde neplatilo, že jedna třetina příslušníků musela každý rok odstoupit. Shromáždění se scházelo jednou za rok a to v neděli po svátku sv. Trojice a po sv. Martinovi. Při schůzi vždy člen přispěl dvaceti korunou do pokladnice, jinak ho stihl peněžitý trest čtyřicet korun. Do pokladnice ještě patřily společné jmění, plynuly tam poplatky za přijetí nového člena, pokuty a daň při skončení učení. Za přijetí nového učeníka rodiče dali do spolkové kasy dva zlaté a při odchodu také.¹³⁰

Zemská školní rada nezařizovala tkalcovské školy, to byl úkol obcí. Měly dát školám potřebné místnosti a byt pro mistra. Ministerstvo obchodu na to přispívalo. Znalci a ministerstvo měli sestavit program škol.¹³¹

3.6.1 Jednání o zřízení společenstva

Jednání byla zachycena v letech 1863 – 1864. Dopis od místodržitelství potvrdil, že byl obchodní spolek 30. července 1860 schválen. Podmínkou zůstalo, že se musel řídit císařským patentem vydaným 20. prosince roku 1859. V příloze byl starostovi zaslán návrh stanov. Ty samé museli zhotovit třikrát a od všech je nechat podepsat, zapečetit a co nejdříve je poslat místodržitelství k podpisu. Jako dodatek je připsáno varování, že pokud by se bývalý cech stále scházel, dostal by pokutu ve výši sta zlatých. Tkalci žádali Obchodní komoru v Českých Budějovicích o zvýšení příspěvku, ale ta jej zamítla, ale na druhou stranu komora slibovala, že selepší příjmy spolku. Jestliže by měl stále potíže s financemi, měl se přidružit k jinému spolku podobného zaměření.¹³²

Jaromír Pilný, autor ročenky „Z dějiny tkalcovství v Milevsku“, nám vložil do své ročenky ukázkou vysvědčení z nedělní školy, která zní: *„Fiala Karel, učeník u Antonína Fialy, mistra tkalcovského v Milevsku, navštěvoval opakovací hodiny od měsíce 8. března 1863 do měsíce 24. června 1866 s prospěchem dobrým, cvičení křesťanskému přítomen býval pilně, ostatně v mravech se chvalitebně zachoval, což se tímto dosvědčuje, by se jemu za vyučenou dáti mohlo. V Milevsku, dne 29. června 1866.“* Vysvědčení bylo podepsáno učitelem náboženství, třídním učitelem a děkanem. O tři roky později zaznamenal starosta Leopold Votruba žádost Antonína Fialy, aby byl Karel přijat za tovaryše. Karel se jím stal po vložení dvou zlatých do pokladnice.

¹³⁰ SOKA Písek, fond ŽS tkalců Milevsko (1861 – 1885), karton č. 1, inv. č. 6.

¹³¹ SOKA Písek, fond ŽS tkalců Milevsko (1861 – 1885), karton č. 1, inv. č. 10.

¹³² SOKA Písek, fond ŽS tkalců Milevsko (1861 – 1885), karton č. 1, inv. č. 6.

V roce 1881 předstoupil před společenstvo se žádostí, aby se z něj stal mistr.¹³³ Mimochodem Karel Fiala byl posledním tkalcem v Milevsku.

3.7 Hospodářská skupina hostinských živností ústředního svazu pro cizinecký ruch

Toto je velmi zajímavý spolek, který je datován mezi roky 1864 – 1942. Organizace se dříve jmenovala Živnostenské společenstvo hostinských a výčepním pro s.o. Milevsko. Ke změně došlo až rok před jejím zrušením 1. července 1941, kdy byla přidána k tábořské skupině. Po 2. světové válce byla obnovena. V roce 1940 měla 129 členů.

3.7.1 Hostinská a výčepní pravidla

Jako u všech jiných stanov, i zde platilo, že hlavním účelem bylo zvelebovat čest stavu a podporovat humanitní, hospodářské a vzdělávací zájmy. Spolek mohl své členy i pojistit. Důležitým bodem zůstávalo, aby členové společenstva dbali na dobré vztahy mezi majiteli živností a jejich pomocníky. Dále šlo o potvrzení vysvědčení a vydávání tovaryšských listů. Dohlíželo se na živnostenská učiliště a učební kurzy. Byl zřízen rozhodčí výbor pro vyřizování sporů mezi členy. Obyčeje, zvyky a novoty, které mohly nějak bránit ve vykonávání řemesla, se musely odstranit. Zprávy o stavu se podávaly opět obchodní a živnostenské komoře do Českých Budějovic. Pravidla naplatila pouze pro dřívější okres Milevska, ale také Bechyně. Když se někdo stal členem, získal podle živnostenského řádu a stanov volební právo a právo účastnit se schůzí. Členství naopak zaniklo, když se příslušník podniku vzdal a vrátil živnostenský list nebo koncesní listinu. Pracovníci museli mít u sebe občanské legitimace a pracovní vysvědčení.¹³⁴

Doba vyučení trvalo, jako u jiných řemesel, tři roky. Při vstupu do učení, musel učeň zaplatit deset korun a po skončení výuční doba taktéž zaplatit deset korun. Někteří řemeslníci díky potvrzení o nemajetnosti platit nemuseli. Když řemeslník přímo vstupoval do společenstva, platil dvacet korun, ale pokud neobdržel živnostenské oprávnění, spolek mu musel poplatek vrátit. Majitelé, kteří neměli pomocníky, nesměli mít více jak dva učeňníky. Na jednoho pomocníka připadl jeden učeň. Tato organizace neměla důvěrníky. Hromada mohla schválit návrh pouze v přítomnosti dvaceti procent

---

¹³³ PILNÝ, Jaromír. *Z dějin tkalcovství v Milevsku*. In *Ročenka na rok 1938*. Milevsko : Městská spořitelna v Milevsku, 1938, s. 54.

¹³⁴ SOKA Písek, fond ŽS hostinských Milevsko (1864 – 1942), karton č. 1, inv. č. 1.

členů. Dále tu jsou podrobně popsány volby – způsob hlasování, vypsání voleb, zřízení a složení komise, obsah kandidátní listiny, řízení kandidátních listin, možnost zrušení voleb, samotné provedení, zjištění a vyhlášení vítěze, námitky proti volbám a ztráta funkcí. Potom jde toto téma ještě více do hloubky, protože se soustředí na volbu starosty a jeho náměstka.¹³⁵

Představenstvo mělo dohromady osm členů. Skládalo se ze starosty, jeho náměstka a výboru, kde bylo šest osob. Zvolený člověk zůstal ve svém úřadu tři roky, za vykonanou práci nedostal žádné peníze.

Od jiných předpisů se liší tyto tím, že je zde mnoho odstavců přeškrtnutých. Patří sem pořádek o dobrovolných členech, osvobození osob od placení poplatků, odborové sekce a postup při vyučení tovaryše. Pouze je tu vypsán námět zkoušky. Tovaryš musel dokázat obsloužit hosty, ukázat správné stolování a teoreticky popsat sklepní manipulaci. Na poslední straně je dodatečně napsáno zvýšení poplatků, ke kterému muselo dojít v září 1928. Vstup do spolku stál osmdesát korun. Přijetí učňů do řemesla stálo nově dvacet korun a dávka za vyučenou byla navýšena dokonce na třicet korun. Poslední záznam k těmto stanovám pochází z roku 1942, kdy zemský úřad v Praze vyloučil sládky z tohoto spolku a ti byli dáni ke společenstvu sládků v Praze.¹³⁶

3.8 Organizace řezníků

Ačkoli byl tento spolek oficiálně zapsán už roku 1859, své sepsané normy získal až roku 1898. Fond této organizace je dnes v píseckém archivu, ale původně se jedna jeho část nacházela v okresním muzeu a druhá část ve Státním archivu v Třeboni.¹³⁷

Každý nově přistupující člen musel zaplatit šest zlatých, ale pokud neobdržel oprávnění, muselo mu společenstvo poplatek vrátit. Výuční doba trvala tři až čtyři roky a tentokrát učeň nezaplatil na počátku výuky celou částku, ale každý rok zaplatil tři zlaté. Velikost poplatků ustanovil po vyslechnutí spolku politický zemský úřad. Jako u jiných živností, tak i zde nemohl mít majitel bez pomocníků více jak dva učedníky, ale nesměl mít stejný počet pomocníků a učňů. Vše bylo upraveno poměrem tři ku jedné pro učně. Společenské hromady se konaly jednou ročně. Aby mohla o něčem rozhodovat, musela se jí zúčastnit jedna třetina posluchačů s hlasovacím

---

¹³⁵ Tamtéž.

¹³⁶ SOKA Písek, fond ŽS hostinských Milevsko (1864 – 1942), karton č. 1, inv. č. 1.

¹³⁷ SEDLÁKOVÁ, Marcela. *Okresní archiv v Milevsku. Průvodce po fondech a sbírkách*. Milevsko : Okresní národní výbor, 1958, s. 65.

právem. V představenstvu byl starosta, náměstek a společenský výbor s pěti členy a dvěma náhradníky. Po volbách zvolený člen zastával úřad tři roky.

Ke společenským stanovám byl přidán ještě pořádek pro rozhodčí výbor, předpisy pomocnické hromady a řád nemocenské pokladny.¹³⁸ O osmadvacet let později prošly stanovy menšími změnami a byly tedy roku 1926 vydány nové. Už neplatily pouze pro řezníky, ale přibyli k nim ještě uzenáři, koželuhové, mydláři, řemenáři a sedláři. Peněžní obnos při vstupu do učení se zvýšil, nyní musel učeďník zaplatit dvacet korun jak při vstupu, tak i na konci výuky. Zkoušku budoucí tovaryš zvládl, pokud prokázal odborné znalosti, aby mohl pracovat jako samostatný pracovník. Poměr mezi počtem učeďníků a pomocníků zůstal stejný, tři ku jedné. Když chtěl vyučený tovaryš vstoupit přímo do spolku, uhradil padesát korun. Pro hlasování jakéhokoli návrhu stále stačila jedna třetina přítomných osob.¹³⁹

Poslední záznamy o řeznících, koželuzích, sedlářích a mydlářích v Milevsku přinesly osnovy, které jsou bez data. Učební doba se mohla i protáhnout, protože byla stanovena na tři až čtyři roky. Za vstup a ukončení učení žák zaplatil šest korun. Nový člen přistupující do organizace, uhradil osmnáct korun. Aby představenstvo přijalo návrh, museli být přítomni starosta, náměstek a tři členové výboru. Bohužel zde není popsáno, co musel žák při zkoušce udělat, aby prošel.¹⁴⁰

V každé obci měla být dobytčí váha. Byla to záruka, že nikdo nebyl ošizen. Váhu obstarala obec a za menší poplatek ji půjčovala řezníkům. Za váhu se zaplatilo prodejem deseti kusů dobytka.¹⁴¹ Jižní Čechy byly brány jako zásobárna pro nákup dobytka, kde nakupovali hlavně obchodníci a hospodáři z průmyslových krajín. Každý rok se v Milevsku konala výstava těch nejlepších býků. Trhy by byly ještě na větší úrovni, kdyby tam byla váha a tržiště bylo více moderní. I přesto vývoz dobytka z města stále stoupal.¹⁴²

3.8.1 Organizační věci společenstva a styk s jinými živnostmi

Různé spisy ohledně organizace, které jsou v archivu, jsou datovány mezi roky 1863 – 1941. Nacházíme zde dopis od vdovy z roku 1865, která prosí spolek, aby jí udělil podporu, aby ho mohla pochovat. Oproti dopisu novější oznámení o nově

---

¹³⁸ SOkA Písek, fond ŽS řezníků Milevsko (1859 – 1942), karton č. 1, inv. č. 1.

¹³⁹ SOkA Písek, fond ŽS řezníků Milevsko (1859 – 1942), karton č. 1, inv. č. 3.

¹⁴⁰ SOkA Písek, fond ŽS řezníků Milevsko (1859 – 1942), karton č. 1, inv. č. 4.

¹⁴¹ (fk). Dobytčí váha. *Zpravodaj*. 15. 9. 1900, č. 9, s. 70.

¹⁴² (vk). Výroční trhy dobytčí v Milevsku. *Zpravodaj*. 15. 1. 1901, č. 1, s. 2.

postavené budově, kde je na pravé části listu psán v německém jazyce a na levé straně v českém jazyce. Další zpráva pojednává o schůzi valné hromady, kdy byl roku 1897 zvolen nový starosta spolku. Podle výkazu z roku 1912 měl spolek třicet členů, sedm pomocníků a devatenáct učňů. Následující žádost zaslal spolek vzájemně se podporujících se řemesel, který si přál, aby se řezníci připojili k nim do organizace nebo jim dali peněžitou podporu. Je tu zmínka, že již padesát členů přistoupilo. Potom byla společenstvu zaslána zpráva od Zemské jednoty v Praze, že jsou potěšeni z rozhodnutí o přistoupení řeznického a uzenářského spolku k nim a nezapomíná uvést, že musí poslat vyplněnou přihlášku podle návodu i s přílohami. Zemská jednota věděla, že měla organizace v Milevsku dvacet členů, proto psala, že se nemusí přiložit seznam příslušníků.

Složka s organizačními věcmi také obsahuje pozvánku, kde jiný řeznický spolek zve na slavnost při rozvinutí společenstevního praporu v roce 1933 v Roudnici nad Labem. Slibují, že pokud přijedou a návštěvu, že jim ji také oplátí. Na programu byla prohlídka lobkovického zámku s knihovnou, zbrojnicí a velká zahradní zábava v restauraci. Dopis od organizace řezníků a uzenářů v Písku zve milevské na schůzi kvůli návštěvě referenta, který měl ze společenstva v Písku udělat družstvo, jelikož mu hrozil monopol.¹⁴³

U krejčovské složky bylo nalezeno nařízení, jak to bylo s prací v neděli a o svátcích. Úprava řeznických kusů mohla probíhat do deseti hodin dopoledne, prodej i s uklízením pak pouze do jedenácti hodin dopoledne. Byl dán zákaz v neděli porážet zvířata. U uzenářů byla někomu ve větších městech udělena výjimka, že směli prodávat do jedenácti hodin, ale poté museli mít už vše uklizeno. Výjimkou byly také neděle, kdy se slavil svátek zemských patronů, výroční trh, posvícení nebo pouť. Na poutních místech v době pouti se dovozovala výroba do deseti hodin dopoledne, ale prodávat se mohlo celý den. V lázeňských městech se mohlo prodávat od 1. května do 30. září do jedenácti hodin dopoledne a také ještě od šesti do osmi hodin večer.¹⁴⁴

Řezníkům se velmi dařilo, ale zájmy úřadů byly přednější. Město potřebovalo prostor pro novou radnici na náměstí, a tak koupilo na začátku 20. století od řezníků masné krámy a jatka.¹⁴⁵ Masné krámy a jatka byly přesunuty jižněji od kláštera.¹⁴⁶

---

¹⁴³ SOkA Písek, fond ŽS řezníků Milevsko (1859 – 1942), karton č. 1, inv. č. 13.

¹⁴⁴ SOkA Písek, fond ŽS krejčích Milevsko (1862 – 1946), karton č. 2, inv. č. 31.

¹⁴⁵ DOLISTA, Karel. *Milevsko dříve a nyní*. Milevsko : Závody na výrobu vzduchotechnických zařízení, 1965, s. 16.

¹⁴⁶ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*, 3. díl. Praha :

Dvacáté číslo časopisu Zpravodaj z roku 1905 přinesl článek o výročních trzích. Trhy byly velmi důležité kvůli hospodářským zájmům. Ale řezníci si stěžovali, že na to, jak jsou tyto trhy slavné, je jich v jednom roce málo a to zejména kvůli pohyblivým svátkům, o kterých se konaly. Například velká časová prodleva byla, kdy se jeden trh konal po svátku svatého Josefa a ten následující až čtvrté pondělí po Velikonocích. Řezníci chtěli článkem v časopise upozornit, jak jim vlastně pohyblivé svátky škodí a navrhli pevná data v roce, kdy se měly trhy konat. Nakonec to vycházelo tak, že se trhy měly odehrávat alespoň jednou měsíčně.¹⁴⁷

3.8.2 Živnostenské věci korporace

Změny živnostenského oprávnění byly uchovány od roku 1863 do roku 1941. Patří sem zprávy o ukončení provozu řemesla nebo naopak živnostenský list k provozování práce. Zajímavé je udání členů, kteří neplatili daně z provozování živnosti. Je tu podrobně rozepsána nespravedlnost vůči řemeslníkům, kteří daně platili.

Další žaloba od sedlářů je oprávněná, protože milevští čalouníci zhotovovali výrobky, které by správně měly spadat do sedlářské práce.¹⁴⁸

3.8.3 Záležitosti dělníků a učňů

Sem příslušely i informace o živnostenských školách a tovaryšských zkouškách z let 1863 – 1936.

Ukázka dopisu s oznámením o přijetí učeďníka ze 7. dubna 1893. Je sice delší, nýbrž vidíme, jaké informace se tam nacházely. Dopis zní takto: „*Já v úctě podepsaný přijal jsem do učení řemeslu řeznickému sirotka jménem Matěje Kohoutka dne 23. února 1877 narozeného do obce Velká Lhota v politickém okrese Sedlčanském právem domovským příslušného na čas učební dvou roků.*

Týž učeň v čase jeho učení prospívá vždy, hlavně poslušné, věrné a obezřelé, jakož i co se týká schopnosti řemeslné, prokázal již svoji schopnost úplně dostatečně, takže může býti z učení propuštěn a na další jeho vzdělání se v řemesle dále všem pánům mistrům řeznickým a podobným závodům spolehlivě doporučen.

Vzhledem toho dovoluji si slušně zároveň udati, že dotyčný učeň Matěj Kohoutek navštěvoval běh školní čtvrté třídy posledního čtvrtletí 1890 s dobrým prospěchem.

Nakladatelství Libri, 1998, 952 s.

¹⁴⁷ (rk). O výročních trzích v Milevsku. Zpravodaj. 15. 2. 1905, č. 2, s. 1.

¹⁴⁸ SOkA Písek, fond ŽS řezníků Milevsko (1859 – 1942), karton č. 1, inv. č. 14.

Jelikož míním toho učně z učení již propustiti a jemu slavným zastupitelstvem řeznického spolku v Milevsku za vyučenou dáti a tovaryšem jej jmenovati prosím proto slavný řeznický spolek, ráčijte moji žádost laskavě přijati, obsah její dokonale na váhu vzíti, a výše jmenovanému učni Matěji Kohoutkovi dle řádu řeznického list vyučující vydati jej za tovaryše řeznického prohlásiti.

Výlohy s prohlášením spojené jaké úřadování budou, dovolují si slušně přihlásit, že takové správně k ruce slavného zastupitelstva spolku řeznického zaplatím.

*Opakují svojí slušnou prosbu na slavné zastupitelstvo s tou největší důvěrou, že se moje žádost s odepřením nepotká, nýbrž že jí jakož i jmenovanému opuštěnému sirotku Matěji Kohoutkovi laskavě vyhověno bude. Znamenám se v dokonalé úctě oddaný Josef Škramlík, řezník.*¹⁴⁹

3.8.3.1 Řád tovaryšských zkoušek

Podstatný byl řád, který se nacházel v deskách se záležitostmi dělníků a učňů. Byl schválen 15. března roku 1909 okresním hejtmanstvím v Milevsku. Šlo tovaryšské zkoušky. Zkoušku mohli skládat učňové, kteří se vyučili v továrním podniku nebo přímo u majitele živnosti, který ale nepatřil k žádnému vyznačenému spolku. Zkoušky vykonávali i pomocníci nebo žáci, kteří patřili ke společenstvu. Živnostenský úřad utvořil zkušební komisi, kde seděli předseda, náměstek, jeden člen z tovaryšských řad¹⁵⁰ a druhý musel být majitelem živnosti¹⁵¹. Pokud se nenašel někdo z těchto určených podle živnostenského řádu, dále se ho mohli zúčastnit vedoucí v továrních dílnách¹⁵² a jejich zřízení aktivní nejméně tři roky. V komisi nesměl být nikdo z příbuzných zkoušeného. Funkční období předsedy a přisedících v komisi byly tři roky. Do roku 1912 mohli být v komisi i pomocníci a vedoucí v dílnách, kteří sami neudělali ještě zkoušku. Aby se člověk vůbec k takové zkoušce dostal, dal komisi vlastnoručně sepsanou žádost. K tomu musel ještě dodat učební, pracovní, školní vysvědčení a potvrzení o zaplacení daně za přípuštění ke zkoušce. Poplatek činil šest korun a musel být dán obchodní a živnostenské komoře. Zkušební taxa se vracela v případě, když zkoušený odvolal zkoušku čtrnáct dní předem, a když dokonce prokázal chudobu, nemusel zaplatit nic. O přípuštění žadatelů rozhodoval předseda. Žadatel si mohl stěžovat u živnostenského úřadu, pokud nebyl přípuštěn. Termíny opět určil předseda

¹⁴⁹ SOKA Písek, fond ŽS řezníků Milevsko (1859 – 1942), karton č. 1, inv. č. 15.

¹⁵⁰ Tovaryš musel pracovat ve své živnosti aspoň čtyři roky.

¹⁵¹ Člen z řady majitelů živností musel nejméně tři roky provozovat své řemeslo samostatně.

¹⁵² Stačilo, aby mělo průkaz způsobilosti pro vybrané řemeslo.

komise, ale mělo to být tak, že první pokus se vykonal tři měsíce po podání žádosti o zkoušku. V jeden den se testovalo až deset lidí. Zkouška byla rozdělena na část praktickou a teoretickou. V praktické části se zhotovil tovaryšský kus a účastník ještě přinesl ukázat svou práci z domova, kde na něj bylo dohlíženo, zda dělal práci samostatně. Každý měl seznam výrobků svého řemesla, ze kterého komise pak vybrala jeden, který zkoušený vyrobil, ale mohli se rozhodnout i pro jinou věc, která na seznamu nebyla. Teoretická zkouška prokázala, že žadatel je poučen o hodnotě surovin a pomocných látek, se kterými bude v řemesle pracovat. Ví, jak zacházet s nástroji, které bude potřebovat a musel prokázat také všeobecné školní vědomosti,¹⁵³ pokud nenavštěvoval průmyslovou pokračovací školu. O celé zkoušce byl na konci napsán zápis, který všichni podepsali. Komise se radila, zda zkoušený obstál s výtečným, dobrým nebo dostatečným prospěchem, či neobstál. Při shodě hlasů rozhodoval předseda. Jestliže žadatel zkoušku neudělal, komise mu určila lhůtu na opakování zkoušky¹⁵⁴. O výsledku zkoušky bylo zdarma vydáno prosté vysvědčení, které podepsal předseda a jeden přísedící. Pokud zkoušený ve zkoušce obstál, zapsalo se vydání vysvědčení do tovaryšského listu. Předseda komise za každého zkoušeného dostal dvě koruny a přísedící jednu korunu. Náklady na cestu členů komise se také hradila obchodní a živnostenská komora, které případly zase zkušební taxy. Předseda komise musel hned po výkonu zkoušky podat zprávu o průběhu živnostenskému úřadu a obchodní a živnostenské komoře.¹⁵⁵

3.8.3.2 Učňovská smlouva

Smlouva vyla sepsána mezi mistrem Karlem Vodňanským, který byl v Milevsku řezníkem a uzenářem a panem Bohumilem Vraštillem. Ten byl zákonným zástupcem svého syna Jana Vraštily 3. listopadu 1926. Karel Vodňanský na základě smlouvy přijal Jana Vraštily narozeného roku 1910 do učení a tím se zavázal, že bude dohlížet na jeho odborné vzdělání a na návštěvy v řemeslnické škole. Ukáže mu všechny práce, výkony a výhody řeznického a uzenářského řemesla. Po řádném vyučení mu doporučí vysvědčení. Otec Bohumil Vraštil musel za svého syna podepsat, že jeho syn bez příčiny svého mistra neopustí a že se bude chovat poslušně, věrně, mlčenlivě, pilně a způsobile. Bude navštěvovat školu, plnit povinnosti a osvojí si znalosti. Ohledně

---

¹⁵³ Čtení, psaní, počítání a kreslení.

¹⁵⁴ Zkouška se mohla opakovat teprve po uplynutí třech měsíců.

¹⁵⁵ SOKA Písek, fond ŽS řezníků Milevsko (1859 – 1942), karton č. 1, inv. č. 15.

výučného, případné mzdy, stravování, šacení a bytu se domluvili společně. Jan Vraštil byl přijat na dva roky a jeden měsíc. Jeho rodiče museli za syna zaplatit jak při vstupu do učení poprvé čtyři sta dvacet korun, tak i při ukončení učební doby po druhé čtyři sta dvacet korun. Za první šaty mistrovi zaplatil každý měsíc deset korun. Zkušební doba se započítala do učební doby.¹⁵⁶

Částka za učební dobu mi přijde u předchozí smlouvy vysoká, protože jiná další učební smlouva z roku 1927 uvádí, že mistr dostane za tři roky vyučování a dohlížení na jistého žáka čtyři sta korun. Otec nezletilého syna se navíc ještě zavázal, že za syna uhradí nemocenské a starobní pojištění, obstará mu šaty a obuv, zaplatí zápisné do školy a nebude mu vadit, když bude jeho syn vykonávat jinou práci než řeznickou.¹⁵⁷

3.9 Živnostenský spolek obuvníků

Spolek po zrušení cechu vedl a uchovával své záznamy od roku 1861, než byl roku 1951 zrušen. Učňovská a nemocenská pokladna byla založena teprve roku 1899. Ačkoli měli obuvníci bohatou minulost, předpisy jsou uchované teprve z roku 1926. Oproti ostatním živnostem byl u obuvníků zrušen předpis, že majitelé živnostenských továrenských podniků museli vzhledem k jejich prodejním skladům, které byly v obvodu společenstva, vstoupit jako dobrovolní členové do spolku. Učební doba byla jako jinde tři roky. Žák musel na začátku i na konci zaplatit dvacet korun. Chudí žáci po předložení průkazu o nemajetnosti uhradili poloviční cenu. U tovaryšské zkoušky musel učeň zhotovit jeden pár nových bot. Ve zkušební komisi seděl předseda a tři přísedící. Počet učedníků a pomocníků musel být vyrovnaný, na jednoho pomocníka připadl jeden učeň, ale žádný člen společenstva nesměl mít více než pět učňů. Nově přistupující člen do spolku platil padesát korun.

Z obuvnických stanov je vyškrtnuto vše, co se týkalo odborových sekcí a koncesované živnosti¹⁵⁸. Při schůzi valné hromady se musela sejít nejméně jedna pětina členů s hlasovacím právem. Na rozdíl od jiných řemeslnických organizací, vdovy po obuvnických mistrech museli zaplatit přijímací poplatek. Představenstvo se skládalo z náměstka, starosty a šestičlenného výboru se dvěma náhradníky. Při neuposlechnutí předpisů, jako byla neúčast na schůzi bez omluvy, se dávaly tresty a pokuty ve výši dvaceti korun. Pokuta se musela uhradit i v případě, kdy člen

¹⁵⁶ SOKA Písek, fond ŽS řezníků Milevsko (1859 – 1942), karton č. 1, inv. č. 15.

¹⁵⁷ SOKA Písek, fond ŽS řezníků Milevsko (1859 – 1942), karton č. 1, inv. č. 15.

¹⁵⁸ Koncesovaná živnost – vznikaly a byly provozovány z rozhodnutí správy. Dnes jsou to například cestovní kanceláře nebo pohřební služba.

neoznámil spolku do osmi dnů, že má svou živnost nebo se jí naopak vzdal, přijal nebo propustil pomocníky, neuposlechl starostovo nařízení, odmítl nastoupit do funkce, kterou vyhrál ve volbách.¹⁵⁹

Druhý řád, který vyšel pro obuvníky, byl jen o tři roky mladší. Stanovy z roku 1929 jsou téměř stejné jako ty předchozí, maximálně jsou tu více upřesněny důtky a tresty za porušení pravidel, například „*Nedostaví se do schůze bez přípustné omluvy – včas podané – tj. do tří dnů po schůzi. Omlouvá vždy jen vážná nemoc a vzdálenost místa šedesát kilometrů.*“¹⁶⁰

Ve Státním oblastním archivu v Písku jsou uchovány z let 1922 – 1934 novinové výstřižky z časopisů a novin jako byli Český obuvník, Národní politika a také boj s konkurencí jménem Baťa. V Českém obuvníku se můžeme dočíst o chystaných výstavách v Praze. Dále se tu píše o míru kůže, zda se má měřit podle anglické stopy nebo decimální soustavy. Následující informací je, že se mistři svrškářství rozhodli nevyučovat žáky obuvnictví – spodkáře. Velmi nápadné jsou reklamy, například na gumový podpatek, výrobu svršků, kopyta, obuvnické stroje. Ale nejlepší je Baťův příspěvek na celou novinovou stránku: „*Kdyby našim konkurentům nešlo o zdražení správek a obuvi, nenamáhali by se potlačiti naši práci výjimečným zákonem a konkurovali by jakostí i cenou. K tomu, aby mohli pracovati levněji a lépe než my, nepotřebují zákona, ale přizpůsobení se potřebám zákazníků. Braňte se zdražování! Protestujte proti zrušení továrních správkáren obuvi. Podpisujte vyložené protestní listiny. Baťa.*“¹⁶¹ Na Baťův článek negativně reagovalo roku 1934 mnoho obuvnických živností v novinách Národní politiky. Odmítli útok firmy Baťa, který je obvinil ze zdražování obuvi a správek. Živnostníci píšou, že jsou pro klidné řešení otázky a odmítli každou agitaci.¹⁶²

3.9.1 Učňovská nemocenská pokladna obuvníků

Jejím cílem byla péče o nemocné učně. Poskytovala jim lékařskou pomoc, a to platilo i pro žákyně – pomoc při porodu. Pokladnu v Milevsku zřídila na základě rozhodnutí společenstva hromada 22. září roku 1899. Učeň byl pojištěn od té doby, co vstoupil do učebního poměru¹⁶³ a než ho zase ukončil. Do důchodové pokladnice

¹⁵⁹ SOKA Písek, fond ŽS obuvníků Milevsko (1861 – 1951), karton č. 1, inv. č. 1.

¹⁶⁰ SOKA Písek, fond ŽS obuvníků Milevsko (1861 – 1951), karton č. 1, inv. č. 2.

¹⁶¹ SOKA Písek, fond ŽS obuvníků Milevsko (1861 – 1951), karton č. 1, inv. č. 11.

¹⁶² (np). Československé veřejnosti!. *Národní politika*. 15. 9. 1934, č. 255, s. 15.

¹⁶³ Nejpozději do třetího dne.

putovaly peníze z příspěvků¹⁶⁴ od členů, dary a jiné příjmy a úrokové hotovosti. Tato nemocenská kasa také poskytovala denní podporu ve výši šestatřiceti haléřů. Nemocenskou podporou se myslelo lékařské ošetření zdarma, nebo když byla osoba nemocná dlouho¹⁶⁵ a nemohla tudíž vydělávat peníze. Ode dne onemocnění dostal nemocný každý den šedesát procent ze své běžné mzdy. Vše se vyplácelo jednou za týden. Zadarmo byla také doprava do nemocnice, kde se nemocnému vyplácela podpora pouze čtyři týdny. Pokud učeň zemřel, poskytlo se pozůstalým pohřebné ve výši dvanácti korun. Majitelé živností byli povinni nahlásit onemocnění, úmrtí nebo uzdravení představenstvu. Poslední den v roce se vždy daly dohromady knihy a účty, a do 1. března se udělala účetní uzávěrka. Tu prozkoumal dozorčí výbor, který ještě požadoval výkazy o nemocenském pojištění, členech, nemocech a úmrtích a o počtu nemocenských dní. Veškerý majetek pokladny tvořil rezervní fond. Ten měl mít každý rok přebytek alespoň dvě desetiny ročních příspěvků. Pokud byly výdaje vyšší než příjmy, nebo rezervní fond neměl přebytek a klesl pod předepsanou minimální míru, museli se zvýšit příspěvky od členů. Představenstvo vedlo nejen správu pokladny, ale zastupovalo ji na venek. Dohlíželo na placení příspěvků, povolovalo podporu, kontrolovalo nemocné, vedlo knihy a účty, jednalo s lékaři, ustanovili a propouštěli zřízence, uzavíralo půjčky, předkládalo výroční zprávu a účetní uzávěrku. Mělo právo zaměstnat placené zřízence pomocné s tím, že si vyhradilo tři měsíční výpovědní lhůtu. Dozorčí výbor měl tři členy a tři náhradníky, kteří byli voleni každý rok nadpoloviční většinou hlasů. Další rok už být voleni nemohli a také nemohli být zároveň členy společenstevního představenstva. Valná hromada se starala o stanovy pokladny, volila dozorčí výbor, uzavírala půjčky s vyšším obnosem a řešila také zrušení pokladny. Dozorčí úřad zase hlídal spory mezi členy a pokladnou. Rozhodčí úřad měl na starost udělování podpor. Vyhlášky pokladny byly zveřejňovány v místním časopise. Politický zemský úřad mohl pokladnu na popud dozorčího úřadu nebo hromady zase zrušit. Pokladna zanikla vždy, když spolek ukončil svou činnost. Zbylým majetkem byly zaplacené dluhy, uhrazeny podpory nebo se vše přepsalo nové pokladně, ke které zaniklý spolek přistoupil. Když za zánik mohla pokladna, peníze se daly obci, kde bylo její sídlo. Pravidla učňovské pokladny byly schváleny 5. února 1908 okresním hejtmanstvím.¹⁶⁶

---

¹⁶⁴ Příspěvky byly stanoveny valnou hromadou na čtyřicet haléřů měsíčně.

¹⁶⁵ Ne více než dvacet týdnů.

¹⁶⁶ SOKA Písek, fond ŽS obuvníků Milevsko (1861 – 1951), karton č. 1, inv. č. 3.

3.10 Spolek pekařů, krupařů, cukrářů

Byl založen 24. července 1864 a v roce 1941 vešel do spisů pod novým názvem jako Odborné společenstvo pekařů, který patřil pod politické okresy Tábora a Milevska. Fond v píseckém archivu obsahuje pouze spisy, když byl spolek činný. Do této složené organizace nepatřila jen vyjmenovaná řemesla, ale dále ještě voskaři, pecaři a perníkáři.

Účelem spolku bylo hájit společné živnostenské zájmy, pečovat o dobré vztahy mezi příslušníky řemesel. Zakládal kvůli lepšímu vzdělání zvláštní školy a kvůli onemocněním nebo jiným problémům potřebné ústavy, jako byly nemocenská, výpomocná nebo úmrtní pokladnice. Staral se o vdovy a sirotky, které patřily ke spolku. Podával zprávy o stavu korporace, vedl seznamy lidí, kteří hledali práci.¹⁶⁷

Kdokoli provozoval v okrese, kde spolek sídlil, vybranou živnost, stával se členem a musel již dbát na dodržování předpisů. Osoby, které přistoupily k živnosti jako veřejní společníci, musely uhradit šest zlatých. Příslušníky spolku byly pomocníci a učedníci. Organizace byla zastoupena představenstvem a shromážděním spolkových živností. Shromáždění se zúčastňovali důvěrníci, na čtyři členy připadl jeden důvěrník. Hlasovací právo měl každý, kdo provozoval nejméně tři roky své řemeslo. Volba se psala na volební lístky. Když to dopadlo nerozhodně, rozhodl los. Ten, kdo byl trestně stíhán a byla mu pozastavena živnost, nemohl být zvolen za důvěrníka. Zvolený mohl zůstat ve funkci tři roky. Každý rok se ale konaly volby znovu, protože vždy jedna třetina odstoupila a o tom, kdo měl odstoupit, rozhodl opět los.

Představenstvo spolku se skládalo ze starosty, náměstka a osmi výborů. Všechny volilo shromáždění důvěrníků a zůstalo v úřadě zase tři roky. Starosta nesměl odstoupit, a pokud už byl vybrán, musel do úřadu nastoupit, jinak zaplatil pokutu. Ti, co už odstoupili, mohli být opět zvoleni. Shromáždění důvěrníků má tedy na starost volbu výboru a starosty, udělování míst ve spolku, jmění a příspěvky, zkoušení učňů a rozhodovalo o stížnostech. Sešli se jednou za rok v neděli po svátku svatého Havla a svatého Vojtěcha. Všichni byli povinni se schůzek účastnit. Kdo přišel pozdě nebo nepřišel vůbec, byl pokutován. Starosta řídil porady, uděloval hlavní slovo. O schůzích se vedly protokoly, které pak starosta a dva důvěrníci podepsali a byly uloženy ve spolkovém archivu. Představenstvo obstaralo běžné řízení schůze, při pravilo témata na poradu, spravovalo jmění spolku, sehnalo od shromáždění

---

¹⁶⁷ SOKA Písek, fond ŽS pekařů, krupařů, cukrářů Milevska (1863 – 1942), karton č. 1, inv. č. 9.

příspěvky, uzavřelo účty, dohlíželo na živnostnické školy a na správu pokladnic, dále ještě na vztahy mezi učedníky a pomocníky a ukládalo tresty. Mezi placené pomocníky patřili zapisovatel, pokladník a posel. Starosta přijímal všechny dopisy a rozhodoval o všem, kde nebylo třeba svolávat poradu představenstva. Nejen že řídil celé jednání, ale obstaral vyhotovení všech usnesení. Vedl seznamy živnostníků, zastupoval spolek při soudních a mimosoudních jednáních.¹⁶⁸

Majitel živnosti musel dát každý rok do pokladnice při schůzi dvacet korun, když tak neučinil, zaplatil později o dvacet korun více. Do pokladnice ještě plynuly peníze z různých užitků, poplatků za přijetí nových členů a pokut. Peníze odtud naopak byly brány na úroky z dluhů a výlohy za spravování spolkových záležitostí. Jestliže byly výdaje větší než příjmy, byly ihned zjednány mimořádné příspěvky, které stanovilo shromáždění. V pokladně neležela jen vyšší hotovost, ale i listiny a spisy, papíry s peněžitou hodnotou. Pak jsme tu mohli nalézt ještě pokladní knihy. Každý rok se účty organizace uzavřely, pokladník je dal do pořádku, starosta potvrdil a bylo to předloženo shromáždění. Poté byly účty na osm dní u starosty, kde do nich každý člen spolku mohl nahlédnout.¹⁶⁹

Co se týkalo přijímání učedníků, nejprve musela být podepsána učební smlouva mistrem a učedníkem nebo jeho zákonnými zástupci. Ve smlouvě bylo napsáno, jak měl mistr zacházet se žákem, doba k učení a zkušební doba. Potom mistr nahlásil spolku nového učně, předložil jeho školní vysvědčení, rodiče zaplatili do spolkové kasy tři zlaté a po vyučení už jen dva zlaté. Chudí neplatili nic. Když učedník u mistra skončil, musel to mistr do třech dnů oznámit starostovi. Samostatný majitel živnosti nesměl mít pomocníka bez výkazů. Propuštěnému pomocníkovi představenstvo potvrdilo pracovní knihu.

Společenstvo mohlo ze svých členů sestavit soud smírců, aby urovnali spory nejdéle od třiceti dnů od prvních hádek. Zástupci soudu byl nestranný předseda a dva nestranní příslušníci. Když ale vypukl spor mezi živnostníky a pomocníky, bylo „soudců“ o dva více z řad pomocníků. Smírce se měl nejdříve snažit, aby se rozhádané strany usmířily. Jestliže se k soudu nedostavila jedna ze stran, musela uhradit pokutu po dvou zlatých. Pokud ale ani na druhé stání strana nedorazila,

---

¹⁶⁸ Tamtéž.

¹⁶⁹ SOKA Písek, fond ŽS pekařů, krupařů, cukrářů Milevsko (1863 – 1942), karton č. 1, inv. č. 9.

byl vynesen rozsudek ve prospěch přítomné strany. Představenstvo mohlo dávat členům důtky a pokuty až do výše pěti zlatých.¹⁷⁰

Ve stanovách z roku 1884 stálo zápisné pro nově přistupujícího šest zlatých. Ale je tu nový odstavec o dohazování práce. Každé společenstvo mělo záznamy, kam se zapsali nezaměstnaní pomocníci a majitelé živností hledající pomocníky. I v tovaryšských hospodách se oznamovala místa, kde byla možnost najít práci. Po nástupu pomocníka do práce si mistr u sebe schoval jeho pracovní knížku, kterou mu pak na konci zase zpátky vrátil. Obvyklá byla čtrnácti denní lhůta k výpovědi pracovního poměru mezi majiteli a tovaryši. Společenstevní hromada, aby mohla udělat nějaké rozhodnutí, potřebovala přítomnost poloviny členů. Představenstvo se skládalo z náměstka, starosty a výboru, kde byli tři členové.

Do řádu spolku pekařů, cukrářů, krupařů a dalších přibyla ještě živnost hokynářská¹⁷¹. I v těchto nových předpisech bylo zápisné šest zlatých. Pokud už člen provozoval svou živnost, zápisné se mi už nevracelo. Učební doba pro pekaře se stanovila nejméně na dva roky, nejvíce na čtyři roky. Za vyučenou žák zaplatil tři zlaté. Učedníci byli povinni chodit do všeobecné pokračovací školy, jestliže nenavštěvovali živnostenskou pokračovací školu. Těm, co vlastní vinou nechodili do školy, byla prodloužena výuční doba. Mistři, kteří neměli pomocníky, nesměli mít více než dva žáky. Změnou oproti předešlým stanovám z roku 1884 bylo, že v těchto novějších, aby mohla hromada vůbec na svých schůzích rozhodovat, musela se jí zúčastnit jedna třetina členů s právem hlasovat. Společenstevní představenstvo tvořil opět starost, náměstek a pětičlenný výbor se dvěma náhradníky. Nyní se ale už každý rok jedna třetina zastupitelů neobměňovala, zvolení zástupci byli ve svých úřadech plné tři roky.¹⁷²

3.10.1 Pekařské organizační věci a styk s jinými korporacemi

Spisy pekařů uchované v píseckém archivu také obsahují dopisy společenstvu. První dopis byl poslán purkmistrovským úřadem spolku pekařů za účelem zádušní mše za korunního prince Rudolfa, která se měla konat 7. února 1889 v chrámu sv. Bartoloměje. Následující oznámení pochází z roku 1890 od Obecního úřadu v Milevsku, kdy se konala slavnost svěcení nového zvonu strahovským opatem a pekaři

---

¹⁷⁰ SOKA Písek, fond ŽS pekařů, krupařů, cukrářů Milevsko (1863 – 1942), karton č. 1, inv. č. 9.

¹⁷¹ Hokynářství – malé obchody, kde se podávalo drobné zboží, většinou potraviny.

¹⁷² SOKA Písek, fond ŽS pekařů, krupařů, cukrářů Milevsko (1863 – 1942), karton č. 1, inv. č. 9.

se jí měli zúčastnit. Poslední mnou vybraný dopis je od správce okresního hejtmanství z 23. dubna 1891, který upozorňoval, že spolek má předložit výkaz a seznamy živnostenských společenstev za účelem statistiky. Vyžádala si ho obchodní a živnostenská komora v Českých Budějovicích. Spolek měl vyplnit a poslat formulář nejdéle do konce května. Dále tu pan správce rozepisuje a vysvětluje, co se má do každé kolonky ve formuláři napsat, aby nedošlo k chybě.¹⁷³

Mezi tiskem, různými vyhláškami a odbornými brožurami z krejčovského řemesla je jedno nařízení z 19. října 1905. Jednalo se o provozování živností v neděli a o svátcích. Týkalo se vazačů květin, kadeřníků a vlásenkářů, uzenářů, mlékařů, kaštanářů a v neposlední řadě také řezníků, cukrářů a pekařů. Podle tohoto nařízení směli pekaři péct do osmi hodin ráno, a poté až od deseti hodin večer. Prodávat své zboží mohli celý den. Začínat s prací už směli od večerní osmé hodiny před svátkem nebo v sobotu, ale museli skončit už v šest hodin ráno, kdy byla neděle nebo svátek. Od deseti hodin dopoledne nemohl mistr zaměstnat ani učně, ani pomocníky. Všem těmto předpisům byla dána výjimka. Do dvanácti hodin byla dovolena výroba v neděli, kdy se slavil svátek zemských patronů¹⁷⁴, výroční trh nebo posvícení a jarmark. Dále to bylo dovoleno v lázeňských místech od 1. května do 30. září a na poutních místech, kde se zrovna konaly poutě. Cukráři, koláčníci, mandoletáři a perníkáři směli prodávat zboží celý den, protože většinou se jejich výrobky nemohly nechávat do zásoby, protože muselo být čerstvé.¹⁷⁵ Nicméně se v časopise *Zpravodaj* z roku 1892 objevilo oznámení, že se pekaři a krupaři rozhodli nedávat žádné štědrovečerní a novoroční dárky svým pánům. Není tu napsán důvod, jen že chtějí následovat jiná pokročilá města.¹⁷⁶

3. 10.2 Živnostenské záležitosti členů spolku

Záznamy byly shromažďovány a uchovávány mezi roky 1863 – 1925/36. V této složce jsou nakupeny vysvědčení o vyučení tovaryšů pekařského řemesla, ohlášení živností, žádosti o přihlášení ke spolku a vybízení, ať se nezanedbává prohlížení průkazů způsobilosti. Dále tu jsou zprávy o zániku různých živností, jako bylo například hokynářství ve Lhotě. Také se zde nachází živnostenské listy, které byly vydány osobám pod podmínkou, že v místě živnosti se nenacházel obchod

¹⁷³ SOKA Písek, fond ŽS pekařů, krupařů, cukrářů Milevsko (1863 – 1942), karton č. 1, inv. č. 9.

¹⁷⁴ Doba od patnáctého do čtyřicátého prosince.

¹⁷⁵ SOKA Písek, fond ŽS krejčích Milevsko (1862 – 1946), karton č. 2, inv. č. 31.

¹⁷⁶ (fz). Oznámení. *Zpravodaj*. 11. 12. 1892, č. 7, s. 90.

stejného zaměření, aby dané osoby uživil. V listech je napsána upomínka, aby živnostníci nezapomněli platit živnostní daně. Po obdržení tohoto oznámení se člověk stával členem spolku a musel plnit pravidla stanovené společenstvem. Pokud by je neplnil a neplatil daně, stihla by ho správní exekuce. V živnostenském listu bylo u každého podniku psáno, co konkrétně má nový živnostník se svým obchodem dělat nebo co prodávat. U hokynáře z Březí jsme v té době mohli koupit sýr, máslo, vejce nebo drůbež.

Velmi zajímavý je dopis od okresního hejtmanství samotným pekařům, který zní: *„Mezi domácím obyvatelstvem proslýchají se obavy, že se uprchlíci z Haliče a Bukoviny v Čechách trvale usídlí a že zřizováním konkurenčních závodů budou poškozovati zdejší živnostníky. Proti tomu lze ujistiti co nejurčitěji, že pobyt uprchlíků zde v Čechách jest pouze přechodným a že státní správa zařídí dopravu těchto uprchlíků nazpět ihned po nastoupení změněných poměrů, nejpozději po konci válečného stavu. Nemohou tady snahy jednotlivých uprchlíků směřující k tomu, aby se v Čechách trvale usadili, v žádném směru spoléhati na podporu politických úřadů a nebudou zejména živnostenské koncese válečným vystěhovalcům z Haliče a Bukoviny udělovány. O tom se společenstvo ku vlastní vědomosti vyrozumívá.“*¹⁷⁷

3.10.3 Pracovní a mzdové podmínky zaměstnanců, nemocenské pojištění, učňovské záležitosti, pokračovací školy, tovaryšské zkoušky

Jsou zde shromážděny počínaje rokem 1863 až do roku 1924. S důležitou informací přišlo roku 1890 oznámení od správce okresního hejtmanství. To upozorňuje živnostenské společenstvo, že vybírá vysoké poplatky za přijetí a vyučení žáka a tím porušuje stanovy vydané ministrem. Pokud by se poplatky nesnížily, samotný spolek by musel uhradit peněžitou daň. Patří sem vysvědčení chudoby, kde se píše, že místní pekař nemá žádné jmění. Naopak má osm nedospělých dětí a prosí se, aby byl přijat do milevského pekařského spolku a byl osvobozen od kolků a poplatků. Další vysvědčení je o vyučení tovaryše roku 1859. Mistr popsal, že se u něj řádně učil tři roky. Vždy se věrně a mravně choval. Byl pracovitý, mlčenlivý, spolehlivý a mistr s ním byl velmi spokojen. Doporučuje ho jako řádného, rozumného, vytrvalého a způsobilého pracovníka do každého závodu. Vysvědčení stvrdili svými podpisy mistr, předseda živnostenského spolku a dva svědkové. Na konci listiny je dána pečeť.¹⁷⁸

¹⁷⁷ SOKA Písek, fond ŽS pekařů, krupařů, cukrářů Milevsko (1863 – 1942), karton č. 1, inv. č. 10.

¹⁷⁸ SOKA Písek, fond ŽS pekařů, krupařů, cukrářů Milevsko (1863 – 1942), karton č. 1, inv. č. 11.

Učňové z Milevska nastupovali k majitelům živností po celých Čechách. Jsou tu vysvědčení z Prahy, Písku a jiná, ale vždy se muselo poslat danému spolku do Milevska, aby byl zde zapsaná do úřední knihy.

Mnou vybraná následující zpráva je o učedníkovi, který prosí, aby byl zproštěn placení poplatku za přijetí do učení, jelikož je sirotek a je zcela nemajetný. Z roku 1907 pochází smlouva o učení, kde člen společenstva pekařů Antonín Hamače přijal k sobě do učení nezletilého Jana Maška, za kterého podepsal smlouvu jeho otec povoláním zedník Václav Mašek. Byl přijat na tři roky za podmínku, že Václav Mašek zaplatil za syna do pokladny šest korun a tím se i zavázal, že i po vyučení zaplatí šest korun, a pak bude jeho synovi vydán výuční list. Jan Mašek bude dostávat od mistra stravu a bude u něj bydlet, ale žádný týdenní plat. O oděv se měl postarat jeho otec. Mistr měl Jana Maška vyučit pekařině a veškerým zručnostem, které bude v oboru potřebovat a pod jeho dohledem bude chodit do pokračovací školy. Když by ale zanedbával školu, učební doba u mistra se mu mohla o jeden rok prodloužit.¹⁷⁹

3.10.4 Tovaryšská zkouška

Řád tovaryšských zkoušek prošel mnohými změnami. Tento byl vystaven 28. srpna 1908. Předpisy byly určeny pro milevský politický okres pro učně vyučené v továrním podniku nebo u mistra, pomocníky a pro učně, kteří patřili ke společenstvu. Živnostenský úřad zřídil zkušební komisi, kde byly členy předseda a dva přísedící. Byli vždy jmenováni na tři roky. Přísedící byli vybráni z řad tovaryšů, který pracoval nejméně čtyři roky a mistr, který už tři roky samostatně podnikal. Museli mít průkaz způsobilosti pro danou řemeslnou živnost. Jestliže nebyl dostatek osob s potřebnou kvalifikací, mohli být zaměstnáni i tovaryši a mistři, kteří nesplňovali podmínky. Do 16. února 1912 seděli v komisi i pomocníci, kteří neměli za sebou tovaryšskou zkoušku. Zkoušený musel ke zkoušce přinést učební, školní a pracovní vysvědčení, a potvrzení od obchodní a živnostenské komory, že zaplatil zkušební poplatek. Taxa byla ve výši šesti korun a vracela se pouze v případě, když byla zkouška zrušena čtrnáct dnů předem. Sám předseda komise rozhodl, kdo půjde před komisi a termíny zkoušení. Termíny se stanovily nejpozději do tří měsíců od podání žádosti. Žák musel mít dostatek času, aby stihl vyhotovit tovaryšské dílo.¹⁸⁰

¹⁷⁹ SOKA Písek, fond ŽS pekařů, krupařů, cukrářů Milevsko (1863 – 1942), karton č. 1, inv. č. 11.

¹⁸⁰ SOKA Písek, fond ŽS pekařů, krupařů, cukrářů Milevsko (1863 – 1942), karton č. 1, inv. č. 11.

Členy komise nemohli být příbuzní. V jeden den se zkoušelo až deset lidí. O konání zkoušek věděl živnostenský úřad a komora, která mohla vyslat své zástupce. Přisedící slíbil předsedovi, že se bude chovat svědomitě a nestranně. Zkouška měla praktickou a teoretickou část. V praktické části tovaryš vyrobil dílo komisí stanovené. Komise měla seznam tovaryšských kusů, kde si vybírala, co komu zadá. Dílo se mohlo zhotovit i v mistrově dílně, ale pod odborným dohledem. V teorii prokázal, že zná suroviny a pomocné látky, jak se s nimi zachází. Pro komisi bylo důležité, zda pomocí rozhovoru o zhotoveném kuse se zjistilo, zda zkoušený umí číst, psát, počítat a kreslit. O celé zkoušce se vedl zápis, který všichni členové podepsali, a hlavně zda žák obstál či ne. Pokud u zkoušky žák neprospěl, mohl se po třech měsících hlásit k opětovnému přezkoušení. O výsledku zkoušky bylo vydáno vysvědčení.

V dalším vydání řádu tovaryšské zkoušky došlo k menším změnám a to, že žák musel, jako zkušební taxu, zaplatit dvacet korun. Peníze se mu vrátily jen, když se stačil do tří dnů před zkouškou odhlásit. Oproti předchozím pravidlům se v těchto mohli zkoušet jen dva žáci v jeden den. V seznamu, ze kterého komise vybírala výrobek ke zkoušce, mohlo být zadělávání těsta na bílé a černé pečivo, nebo zpracování těsta, výroba pečiva. Taktéž musel ukázat, že umí zacházet s pecí a s jinými stroji. Členové komise dostali jako výplatu dvacet korun. Na ukázkou ještě přidávám jen úplné znění vysvědčení o nemajetnosti z roku 1908: „*Podepsaný obecní úřad doznává tímto, že Štěpán Smrčka z Kovářova, otec četné rodiny jest úplně nemajetný, tak že mu není možno zapraviti poplatek spojený s přihlášením syna jeho Josefa k učení se řemeslu pekařskému.*“¹⁸¹

Poslední zprávou, kterou jsem vybrala, bylo císařské nařízení ze 17. května 1915. Pojednává o učební době tovaryšů, kteří byli povoláni k vojenské službě, než měli věk k odvodu. Učební doba jim skončila hned poté, co byli předvoláni k odvodu a měli u mistra odpracovány alespoň dva roky. Kvůli vojenskému odvodu dostali vysvědčení, výuční list nebo tovaryšský list, jestliže už složili tovaryšskou zkoušku dříve.¹⁸²

---

¹⁸¹ SOKA Písek, fond ŽS pekařů, krupařů, cukrářů Milevsko (1863 – 1942), karton č. 1, inv. č. 11.

¹⁸² SOKA Písek, fond ŽS pekařů, krupařů, cukrářů Milevsko (1863 – 1942), karton č. 1, inv. č. 11.

ZÁVĚR

Období novověku je vnímáno jako doba moderního pokroku a technických změn. Řemesla vždy patřila mezi významné a důležité pilíře českého území. I malé město, jako je Milevsko, má svou dlouholetou významnou historii ohledně hospodářství. V tomto městě v jižních Čechách už ve středověku působily cechy, které se zde patřily k nejsilnějším hospodářským organizacím. Náležela k nim činnost kovářská, kolářská, bednářská, zámečnická, truhlářská, dále pak ševcovská, pekařská, tkalcovská, řeznická a hrnčářská. Vznikaly postupně nové spolky, které se dále rozvíjely, slučovaly nebo zanikaly. Novověk pro ně představoval velký přechod ohledně nového způsobu práce, strojního vybavení a pracovních postupů. Klíčová změna nastala roku 1859, kdy došlo k vydání nového živnostenského řádu. Řád obsahoval nové předpisy v celém hospodářství. Cechy byly oficiálně zrušeny, nicméně spíše jen samotný název. Mnoho jich aktivně pokračovalo ve své činnosti jako živnostenská společenstva, avšak slavné éry, kterou středověké cechy zažívaly, se nikdy nedočkala. Díky novému řádu se změnila jejich kompetence a byla velmi omezena jejich moc. V této vyspělejší fázi už byla spíše přežitkem, který byl tolerován. Musela se značně přizpůsobit situaci ve společnosti.

Do nových vytvořených spolků v Milevsku spadali zejména truhláři, krejčí, řezníci, pekaři, koláři, obuvníci, kováři a podkováři, tkalci a nově i hospodářská skupina hostinských živností. Živnostenské organizace ukončily své působení v průběhu čtyřicátých let 20. století za druhé světové války nebo kolem roku 1948. Nejdéle se v Milevsku udržela organizace obuvníků a to až do roku 1951.

Tato práce mi byla velkým přínosem, jelikož jsem si uvědomila, jak byla řemesla pro Milevsko a jeho budoucnost důležitá. Jejich zásluhou do města proudivo mnoho kupců a cizinců. Nicméně je ohromná škoda, že je vliv živností ve středověku a novověku na celé město opomíjen. Dílčí živnosti byly pro své výrobky neobyčejné a mimořádné. Zájemcům o tuto látku vřele doporučuji návštěvu píseckého archivu, kde mohou zmapovat osud zmíněných společností po roce 1948, kdy došlo k postupnému zániku všech živnostenských společenstev, zda základy alespoň jedné z nich přetrvaly do současnosti a celkový vývoj hospodářství v Milevsku.

DAS RESÜMEE

In meiner Diplomarbeit befasste ich mich mit den Gewerbevereinigungen in Milevsko, die an die einstigen Zünfte in dieser Stadt anknüpfen. Die Vereinigungen haben die Tätigkeiten der im Jahre 1859 aufgelösten Zünfte übernommen und haben sich vor allem handwerklichen Berufen gewidmet. Es handelt sich um Schuster-, Bäcker-, Tischler-, Fleischer-, Schneider-, Schmiede- und Webervereine. Neu habe ich mich mit dem Gaststättengewerbe und den Statuten des Handlungsbundes in Milevsko befasst. Meine wichtigste Quelle waren die Akten im Staatsarchiv des Kreises Pisek. Dort befinden sich zahlreiche schriftliche Unterlagen wie Statuten, Lehrbriefe, Zeugnisse, Gewerbescheine, Briefe zwischen den einzelnen Organisationen und auch Präge- und Siegelstücke. In dem Museum in Milevsko können wir aus der damaligen Zeit auch Zeitungsartikel und verschiedene Zeitungsbeilagen finden. Gerade in diesen Dokumenten sind die Probleme der damaligen Vereinigungen sehr gut feststellbar. Man lernt ihre aktuelle Tätigkeit ebenso wie ihren Kampf mit der Konkurrenz (den Fabriken und den Maschinen) kennen. Alle diese schriftlichen Unterlagen sind im Unterschied zu den der Zünfte sehr gut lesbar, die sie meistens sogar auf der Schreibmaschine geschrieben sind.

Ein sehr wichtiger Beitrag war die Literatur von Zikmund Winter, der sich sehr intensiv für die Zünfte interessiert hat. Interessant sind aber auch die Schriften von Josef Janáček, Arnošt Klíma und vor allem die von Václav Ševčík. Dieser befasste sich in seinem Buch „Geschichte der Entstehung der Handwerker- und Händlerzünfte“ mit der Frage, warum die Zünfte eigentlich aufgelöst worden waren. Seine Forschungsergebnisse teilte er in fünf Punkte ein und man kann nur feststellen, dass jeder dieser fünf Punkte kompetent ist.

Die Zunftvereine haben ein jedes seine Tätigkeit zu einer anderen Zeit beendet. Die meisten sind während des Zweiten Weltkrieges eingegangen, die übrigen dann etwa um das Jahr 1948, zur Zeit des großen politischen Umsturzes in der Tschechoslowakei.

Seznam použitých pramenů a literatury

Prameny:

SOkA Písek, fond Cech krejčích Milevsko (1689 – 1859)

SOkA Písek, fond Obchodní grémium Milevsko (1864 – 1949)

SOkA Písek, fond Živnostenské společenstvo hostinských Milevsko (1864 – 1942)

SOkA Písek, fond Živnostenské společenstvo kolářů Milevsko (1908 – 1948)

SOkA Písek, fond Živnostenské společenstvo kovářů a podkovářů Milevsko (1900 – 1944)

SOkA Písek, fond Živnostenské společenstvo krejčích Milevsko (1862 – 1946)

SOkA Písek, fond Živnostenské společenstvo obuvníků Milevsko (1861 – 1951)

SOkA Písek, fond Živnostenské společenstvo pekařů, krupařů, cukrářů Milevsko (1863 – 1942)

SOkA Písek, fond Živnostenské společenstvo řezníků Milevsko (1859 – 1942)

SOkA Písek, fond Živnostenské společenstvo tkalců Milevsko (1861 – 1885)

SOkA Písek, fond Živnostenské společenstvo truhlářů Milevsko (1861 – 1943)

PRŮCHA, Karel. *Milevští špičkáři*. Samostatný nestr. dokument uložen v milevském muzeu.

Milevské muzeum, muzejní expozice

Novinové články:

(bž). Rušný býval život v cechu. *Zájmy milevského kraje*. 1. 6. 1939, č. 6, s. 2.

(fk). Dobytčí váha. *Zpravodaj*. 15. 9. 1900, č. 9, s. 7.

(fz). Oznámení. *Zpravodaj*. 11. 12. 1892, č. 7, s. 9.

(np). Československé veřejnosti!. *Národní politika*. 15. 9. 1934, č. 255, s. 15.

(rk). Několik slov o průmyslové pokračovací škole. *Zpravodaj*. 15. 9. 1900, č. 9, s. 1.

(rk). O výročních trzích v Milevsku. *Zpravodaj*. 15. 2. 1905, č. 2, s. 1.

(vk). Výroční trhy dobytčí v Milevsku. *Zpravodaj*. 15. 1. 1901, č. 1, s. 2.

Literatura:

DOLISTA, Karel. *Milevsko dříve a nyní*. Milevsko : Závody na výrobu vzduchotechnických zařízení, 1965. 21 s.

JANÁČEK, Josef. *Přehled vývoje řemeslné výroby v českých zemích za feudalismu*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1963, 288 s.

JANÁČEK, Josef. *Řemeslná výroba v českých městech v 16. století*. Praha : Československá akademie věd, 1961, 269 s.

KLÍMA, Arnošt. *Manufakturní období v Čechách*. Praha : Československá akademie věd, 1955, 523 s.

KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*. III.díl. Praha : Libri, 1998, 952 s.

PILNÝ, Jaromír. *Z dějin tkalcovství v Milevsku*. In *Ročenka na rok 1938*. Milevsko : Městská spořitelna v Milevsku, 1938, s. 52 - 55.

SEDLÁKOVÁ, Marcela. *Okresní archiv v Milevsku. Průvodce po fondech a sbírkách*. Milevsko : Okresní národní výbor, 1958, 86 s.

ŠEVČÍK, Václav. *Historie cechovního zřízení řemesel a obchodu*. Praha : Československé akciové tiskárny, 1926, 118 s.

WEYRAUCH, Erwin A. *Dějiny kláštera, města a panství Milevska sepsané léta 1841*. Milevsko : Agentura Porthos, 1997, 87 s.

WINTER, Zikmund. *Řemeslnictvo a živnosti XVI. věku v Čechách*. Praha : Česká akademie císaře Františka Josefa, 1909, 749 s.

Internetové zdroje:

Historie obchodních a živnostenských komor na území českých zemí. Brom Bohumír.

[online]. Dostupné z www:

<<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:LjUfPHSjaogJ:www.komora.cz/download.aspx%3Fdontparse%3Dtrue%26FileID%3D144+&cd=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz>>. [cit. 2013-6-2].

Živnostenská společenstva. Městecká Sylva, Sosnovec Pavel. [online]. Dostupné z www: <<http://programy.mb-net.cz/mb-pravek-novovek/N44102.htm>>. [cit. 2013-4-16].

Začleňování a autorizace živnostenských společenstev. Hospodářská komora České republiky. [online]. Dostupné z www: <<http://www.komora.cz/hospodarska-komora->

ceske-republiky/o-nas-5/zaclenovani-a-autorizace-zivnostenskyh-
spolecenstev/zaclenovani-a-autorizace-zivnostenskyh-spolecenstev.aspx>. [cit. 2013-
4-16].

Historie obchodních a živnostenských komor na území českých zemí. Hospodářská
komora České republiky. [online]. Dostupné z www:
<<http://www.komora.cz/hospodarska-komora-ceske-republiky/o-nas-5/historie/>>. [cit.
2013-4-16].

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Prapor Okresního hospodářského spolku v Milevsku
Městské muzeum Milevsko, expozice.

Příloha č. 2 – Poslední milevský tkadlec Karel Fiala
PILNÝ, Jaromír. *Z dějin tkalcovství v Milevsku*. In *Ročenka na rok 1938*. Milevsko :
Městská spořitelna v Milevsku, 1938, s. 55.

Příloha č. 3 - Oznámení o valné hromadě
(jn). Oznámení. *Zpravodaj*. 15. 9. 1900, č. 9, nestr.

Příloha č. 4 – Inzerát v časopise *Zpravodaj*
(čp). *Zpravodaj*. 15. 11. 1892, č. 11, s. 2.

Příloha č. 5 – Noviny *Zájmy milevského kraje*
Zájmy milevského kraje. 1. 6. 1939, č. 6, s. 1.

Příloha č. 6 – Inzerát v časopise *Zpravodaj*
(fž). *Zpravodaj*. 17. 12. 1904, č. 12, nestr.

Příloha č. 7 – Pečetní razidla stavebních živností
SOkA Písek, fond ŽS stavebních živností Milevsko (1863 – 1942), karton č. 1, inv. č.
3 a 4.

Příloha č. 8 – Inzerát v časopise *Zpravodaj*
(fj). *Zpravodaj*. 15. 2. 1905, č. 2, nestr.

Příloha č. 9 – Pečetní razidla živnostenského společenstva kovářů a podkovářů
SOkA Písek, fond ŽS kovářů a podkovářů Milevsko (1900 – 1944), karton č. 1, inv.
č. 11.

Příloha č. 10 – Článek v novinách *Národní politika*
SOkA Písek, fond ŽS obuvníků Milevsko (1861 – 1951), karton č. 1, inv. č. 11.

Příloha č. 11 – Pečetidlo řeznického spolku

SOkA Písek, fond ŽS řezníků Milevsko (1859 – 1942), karton č. 1, inv. č. 19.

Příloha č. 12 – Nabídka bot od firmy Baťa

SOkA Písek, fond ŽS obuvníků Milevsko (1861 – 1951), karton č. 1, inv. č. 11.

Příloha č. 13 – Jednání o zřízení společenstva tkalců

SOkA Písek, fond ŽS tkalců Milevsko (1861 – 1885), karton č. 1, inv. č. 6.

Příloha č. 14 – Pozvánka na valnou hromadu

SOkA Písek, fond ŽS kolářů Milevsko (1908 – 1948), karton č. 1, inv. č. 8.

Příloha č. 15 – Vysvědčení koláře

SOkA Písek, fond ŽS kolářů (1908 – 1948), karton č. 1, inv. č. 12.

Příloha č. 16 – Propouštěcí osvědčení koláře

SOkA Písek, fond ŽS kolářů (1908 – 1948), karton č. 1, inv. č. 12.

Příloha č. 17 – Výuční list z krejčovského řemesla

SOkA Písek, fond ŽS krejčích (1862 – 1946), karton č. 2, inv. č. 19.

Příloha č. 18 – Vysvědčení chudoby

SOkA Písek, fond ŽS pekařů Milevsko (1863 – 1942), karton č. 1, inv. č. 11.

Příloha č. 19 – Vysvědčení z pekařského řemesla

SOkA Písek, fond ŽS pekařů Milevsko (1863 – 1942), karton č. 1, inv. č. 11.

Příloha č. 20 – Ukázka titulní strany učební smlouvy

SOkA Písek, fond ŽS pekařů Milevsko (1863 – 1942), karton č. 1, inv. č. 11.

Příloha č. 21 – Výuční list pekařského tovaryše

SOkA Písek, fond ŽS pekařů Milevsko (1863 – 1942), karton č. 1, inv. č. 11.

Příloha č. 22 – Výuční list pekařského tovaryše

SOkA Písek, fond ŽS truhlářů Milevsko (1861 – 1943), karton č. 1, inv. č. 14.

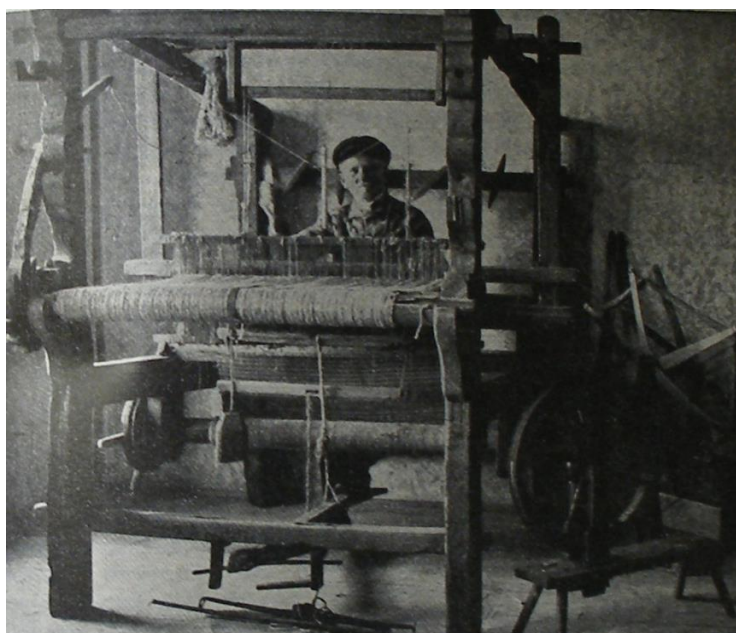
Příloha č. 23 – Úvodní strana truhlářských stanov

SOkA Písek, fond ŽS truhlářů Milevsko (1861 – 1943), karton č. 1, inv. č. 1.

Přílohy

Příloha č. 1 – Prapor Okresního hospodářského spolku v Milevsku
Městské muzeum Milevsko, expozice.

Příloha č. 2 – Poslední milevský tkadlec Karel Fiala
PILNÝ, Jaromír. *Z dějin tkalcovství v Milevsku*. In *Ročenka na rok 1938*. Milevsko :
Městská spořitelna v Milevsku, 1938, s. 55.

Příloha č. 3 – Oznámení o valné hromadě
(jn). Oznámení. *Zpravodaj*. 15. 9. 1900, č. 9, nestr.

Příloha č. 4 – Inzerát v časopise *Zpravodaj*
(čp). *Zpravodaj*. 15. 11. 1892, č. 11, s. 2.

ZÁJMY MILEVSKÉHO KRAJE

List Národního souročenství.

Kulturně-hospodářský list sloužící městu a kraji milevskému

Roční předplatné 12 Kč.

V Milevsku 1. června 1939, čís. 6.

Vychází 1. každého měsíce.

Především odvahu k životu!

Z několika doušek dřívějšího života, kdy samostatnosti opiti starali jsme se o sobemání věci, které se ve světě šustly, zaujímali jsme stanoviska, usmáli se na resolucích, chtěli jsme obsáhnouti všechny politické události od události v nejdálnějším světě k válkám u protinožců, chtěli jsme býti ve světovém kolbišti af kulturním, uměleckém, politickém, vždy capo a když ne toto, tedy aspoň v rovnocenné koleji s druhými. Kdejaká cizozemská kniha, sebezefemernější hnutí, k tomu sport, různá cvičení atd., vše u nás jako nezávažnější forum žiti. Tím se stalo, že při menší počátosti, národnosti tříšti, pestrém životě politickém, spoustě spolků, organizací, klubů či pod s různými slovními přídomky, měl každý občan pět různých funkcí politických, deset funkcí v přepestrých spolcích a celý koloběh každého se skládal z návštěv schůzí, plenárek, poslouchání referátů, koreferátů, politických úvah, kapitulací a rekapitulací různých komisí, z prošlých podrážek a z litání z konference do schůze, z klubu do organizačního výboru a tu bylo zjevno, že se z toho vyvíjejí veřejní činovníci, zasloužili veřejní pracovníci, bez vsi brutálnosti... „ohaří“.

A dnes mi to vše-připadá jako scéna z Komenského. S okraje šileně točícího se kola jsme byli srazeni dovnitř, ke středu, kde jest větší klid a každý sám kvituje to, že vidíme přerušné ty funkcionáře, kteří kdysi absolvovali při rozbitém rodinném životě, nedostatečné péči o vlastní děti i několik schůzí denně, že mohou žiti i bez nich.

Úsek sféry kulturní a národní, ve kterém se můžeme vyžítí, nám byl určen. Hledáme směr, budoucnost, život.

Musíme svěřenou hřívnu zachovati a rozmnožovati. Bylo několikrát zdůrazňováno, že nám bude dopřán svobodný, kulturní a národní rozvoj.

Dájně jsme v této zemi přes tisíc let, přes protivenství, války, nemoci, útlak a další tisíciletí nás čekají. Nebudme baby, nebudme důvěnými mrzaky, společensky hnusnými udavači sami sebe, nikdo nemusí a nesmí býti ustrašen.

Máme životy i zemi a budeme mít i českou píseň, českou knihu, své divadlo a školy a rodinný krb. To vše je dosti mnoho, aby stálo za to žiti, aby stálo za to uchovati to neztenčené a rozmnožené těm, kteří přijdou po nás. Každá věc má nepochybně svou cenu, ale i rub. Jestliže ještě loni jsme byli roztrženi na strany, spolky a sekty, letos bychom jeden vzduch, jedno srdce zdá se býti v naší hruď. Nejsme ani leví ani pravi, všichni spjati jedním přáním a touhou s přesvědčením chceme udržet národní charakter, udržet mateřský jazyk a duši. Ne stačí udržet; rozmnožovat kulturu, očistovat, prohlubovat. Národ, který by zkoznatěl na tom, co zdědil a co má a netvořil dále, opožďoval by se za jinými, slábl a odumíral a nakonec klesl. Živý národ je jedině ten, který tvoří. Staletími a tisíciletími shromažďované dědictví jest nezměnné, nezciřitelné, avšak ztrácely by se tyto poklady, kdybychom jich nerozmnožovali. Volám s F. X. Saldou:

Růst je zápas: překonávání starého, formace nového. Jsme pod jednou střechou, v jednom jediném táboře, nebe se nad námi klene širé, slunečné a hvězdnaté — tento litý kmen byl by jen něco mechanického bez ztmelování a zpevnování živou a neochabující účasti nás všech. Vzhůru proto básníku, výtvarníku, učiteli, úředníku, železničníku a rolníku a všichni zasadeťme svůj pluh, jak každý může nejhlouběji — na poli, na němž jsi každý ještě předloni bezstarostně prozpěvoval. Je třeba práce, vytrvalosti, hloubky. Jdi každý hlouběji!

Nezklamali naši předchůdci před sto lety, nezklamali jejich následovníci před padesáti lety, nezklamali nikdy, neboť věrnosti byli již znamenání v kolébce. Tak i my jsme věrnosti již od kolébky znamenání, nezklameme a porosteme. Porosteme do hloubky i do výšky.

Plamen, který nám byl předán, neuhasne, bude rozšířen, pokolením za pokolením rozmnožován... bude hořeti věčně. Fořt.

MILEVSKO. Fotopohlednice J. Kothary. —Zámek milevského kraje.

Bud pozdraven rodny kraj!

Škoda, že přesto, že Jsi tak krásný, Jsi tak chudý, a opomíjený...

Já jako mnoho jiných z našeho milevského kraje jsem nucen dobývat si svůj chléb jinde. Přesto však, vracím se rok co rok (častěji mi není možno) do svého rodného hnízda. A opravdu jen tam u nás si po celoroční námaze odpočinu, a načerpám nových sil k dalšímu životnímu zápasu. V té rodné vesničce s chudými poličky, obklopené krásnými, hlubokými lesy.

Když kráčím v podvečer polní cestou a usednu na mez do omamné vonící mateřidoušky, tu slyším, jako by ta chudá hrouda žikala, kolik mozolů, kolik potu, kolik dřiny stojí ta skromná úroda z ní. Vždyť i ti lidé zde jsou jako ten kraj. Tak chudí, tak prostí, s tou drsnou slupkou navrch a se zlatým srdcem uvnitř. Vždyť je znám,

Příloha č. 5 – Noviny Zájmy milevského kraje

Zájmy milevského kraje. 1. 6. 1939, č. 6, s. 1.

Na pekařství
přijme hodného učně
Fr. Ždychynec,
pekař v Milevsku, Klášterská ulice č. 258. —
Podmínky učební jsou velmi výhodné.

Příloha č. 6 – Inzerát v časopise Zpravodaj

(fž). Zpravodaj. 17. 12. 1904, č. 12, nestr.

Příloha č. 7 – Pečetní razidla stavebních živností

SOkA Písek, fond ŽS stavebních živností Milevsko (1863 – 1942), karton č. 1,

inv. č. 3 a 4.

Příloha č. 8 – Inzerát v časopise Zpravodaj

(fj). *Zpravodaj*. 15. 2. 1905, č. 2, nestr.

Příloha č. 9 – Pečetní razidla živnostenského společenstva kovářů a podkovářů
SOkA Písek, fond ŽS kovářů a podkovářů Milevsko (1900 – 1944), karton č. 1,
inv. č. 11.

Příloha č. 10 – Článek v novinách Národní politika

SOkA Písek, fond ŽS obuvníků Milevsko (1861 – 1951), karton č. 1, inv. č. 11.

Příloha č. 11 – Pečetidlo řeznického spolku

SOkA Písek, fond ŽS řezníků Milevsko (1859 – 1942), karton č. 1, inv. č. 19.

Opatřte dětem teplé punčochy !
 „DÝ“ - pevné plátované punčochy od Kč 2.
 „INDIA“ - pevné bavlněné punčochy. Zvlášť zesílená ve špičce a patě. Kč 1,- 2.
 „DARLING“ - dívčí i chlapecké punčochy z nejlepšího floru. Jsou velmi tažné. Od Kč 2,50.
 „KUCABY“ - elegantní anglická polopunčochy s podvazkem . . . . . Kč 4,- 6,-

PODZIM

DOBA DESTŮ A BLÁTA !
 Ošetřujte obuv nohám krémy. —
 Krém v tubě Kč 1,-, v krabičce Kč 1,-, 2,-
 Tuk na pracovní obuv . . . . . Kč 2,-
 Olej na sportovní obuv . . . . . Kč 3,-

VENKU — PLÍSKNICE — NEPOHODA

23-26
9.-
 Dámské celogumové přesuvky

23-28
12.-
 Celogumové pro ty nejmenší.

„GENERÁLKY“
 čís. 23-26 Kč 15.-
 čís. 27-34 Kč 19.-
 čís. 35-38 Kč 25.-
každý kluk generálem.

23-24
15.-
 Vzdutné lufové vložky omezují pocení nohou a zpříjemňují chůzi Kč 2.-

„Galop“
 čís. 27-3Kč 7.-
 čís. 34-3Kč 9.-
 čís. 39-4Kč 12.-

Dámské galoshe pro vysoký i polovysoký podpatek Kč 9.-

Módní galoshe hňadé barvy. —
 Též pro polovysoké podpatky. —

19.-
 Lehounké celogumové přesuvky.

Opravujeme: podrážky kčžené - dětské Kč 6.-, 8.-, dámské 9.- pánské Kč 11.-, gumy: dámské a deské Kč 2.50, pánské a chlapec. Kč 4.-

DO TĚLOCVIKUI
 27-34
9.-
 Naše lehoučké cvičky jsou velmi pružné. —

Do školy

27-33
15.-
 Pro boty na kterých všichni „hoff“ pevné dubákové polobotky s gumovou podešví.

27-33
25.-
 Dívčí lakové střevičky zdobené na nártu.

27-33
29.-
 Černé chlapecké botky z pevného boxu. —

27-33
35.-
 Dívčí šněrovací botky z jemného čaršého boxu. Jedná kožená podešev. —

PRO KAŽDOU PŘÍLEŽITOST I
 Krásná a lehoučká laková střevičky. — Na polovysokém podpatku za stejnou cenu. —

29.-
 Elegantní vycházkové střevičky z hňadého boxu. Na nártu vkusná ozdoba. —

29.-
 Jemné žeravé lodičky s krásnou sponou. —

49.-
 Velmi elegantní střevičky z jemného ševra. —

PODZIMNÍ MODA
49.-
 DÁMSKÉ PUNČOCHY :
 „MARSA“ - pevné bavlněné punčochy do práce . . . . . Kč 3.-
 „ASTRA“ - silné bavlněné punčochy. Jsou teplé a mají velkou tažnost . . . . . Kč 4.-
 „SOLID“ - velmi trvanlivé nitěné punčochy z la. mercerované příze. Hodi se pro každou příležitost . . . . . Kč 7.-

Na rám šitá z pevného boxu.
49.-

Hladké boxové
59.-

Jemný box.
69.-

PÁNSKÉ PONOŽKY:
 „STAR“ - bavlněné vzorkované ponožky v módních barvách Kč 3.-
 „PRAKTIK“ - z nejlepší mercerované bavny všech barev Kč 4.-
 „ALEX“ - elegantní ponožky flor s hedvábím . . . . . Kč 5.-

DO ŠTRAPACE

Do zaměstnání a na nedělní pevné boty z černé kůže. Trvanlivá gum. podešev.

39.-

Do práce a do štrapače šněrovací botky z pevného čaršého boxu. Jadrná kožená podešev. —

49.-
 Ošetření nohou v naší pedikúře Kč 5.-
 Účinná masáž nohou Kč 3.-

Normálky

40 let práce a úsilí jest uloženo v našich Normálkách. Vyrábíme je v 66 šířkách a proto máme možnost každou nohu i nejhoulavější vhodně a pohodlně obouti. — Neopomíjete při návštěvě naší prodejny vyžádat si od prodávatele vyzkoušení našich Normálek. —

69.-

19-26
5.-

19-26
9.-
 Čís. 27-35 Kč 12.-
 Dámské Kč 25.-
 Pánské Kč 29.-

27-35
7.-
 Černé papuže s gum. podešví. Dámské Kč 12.-, pánské Kč 15.-

27-35
9.-
 Různobarevné plátěné papužky s ozdobnou kořičkou. —

Doma - teplo - pohodlí

9.- 12.- 12.- 15.-
 Pánské Kč 12.-

25.-
 Lehká domácí kožená trepky z jemné kůže. —

29.-
 Dámské kožené trepky s teplou bářerání podšívkou. Kožená podešev. —

Všechny prodejny Bata jsou dobře zásobeny vřizimním zbožím

Majitel a nakladatel: „Politika“, závod tiskácký a vydavatelský v Praze. Tiskem téhož závodu. Chefredaktor JUDr. Josef Janda. Vydavatel a odpovídající redaktor komerční inženýr Vlastimil Louda.

Příloha č. 12 – Nabídka bot od firmy Baťa

SOkA Písek, fond ŽS obuvníků Milevsko (1861 – 1951), karton č. 1, inv. č. 11.

688 spol.
 K
 obchodní spolek číslo 111 v obvodu starosty
 pana Matěje Boráčka
 v
 Mělníku

Vysvětl. l. místovládě v r. 1863. čís. 111
 obchodní spolek číslo 111 v obvodu starosty
 pana Matěje Boráčka v Mělníku
 číslo 111 v obvodu starosty
 pana Matěje Boráčka v Mělníku
 číslo 111 v obvodu starosty
 pana Matěje Boráčka v Mělníku

V přiloze se panu starostovi adresovala
 vzhledem ke schválení tímto spolkem, jej
 jako oprávněný jest, křížem na čisto vyhotoviti,
 od všech členů výboru, důvěrníků a pře-
 stavenstva podepsat neobati, počtem zapotřebí
 a nejmaněje brzo sem k podpisu vys. c. l. m. s.
 souhlasem předložiti, k čemuž před osim
 zapotřebí jest, aby spolek volba důvěrníků
 a výboru doplnil.

Přinejmenším se povolí, aby se každý člen
 rovněž před uzavřením spolek od 100 zl.
 se scházet nesmějí, a více nic neplatí.

Od cis. král. okresního úřadu v Mělníku
 dne 21. dubna 1863.
 Lis. lid. obecní.
 [Signature]

Příloha č. 13 – Jednání o zřízení společenstva tkalců
 SOkA Písek, fond ŽS tkalců Milevsko (1861 – 1885), karton č. 1, inv. č. 6.

Zemská jednota řemeslnických a živnostenských společenstev pro Čechy.

(Praha II., Myslíkova 8. Tel. 43004.)

Č. j. 880/29.

Vyhláška.

V základě usnesení schůze výboru ze dne 23. března 1929 svolávám dle
§u 8. stanov jednotenských

ŘÁDNOU VALNOU HROMADU

Zemské jednoty řemeslnických a živnostenských společenstev
pro Čechy,

kteřá koná se v neděli 28. dubna 1929 o 9. hod. dopol.
ve dvoraně Národního domu na Smíchově, Zborovská třída číslo 29 n.

S POŘADEM:

1. Čtení zápisu poslední valné hromady.
2. Zpráva výroční o činnosti Zemské jednoty řem. a živn. společenstev pro Čechy.
3. Zpráva účetní za rok 1927 a 1928.
4. Účet revue „Živnostenská Akademie“ za r. 1927 a r. 1928.
5. Zpráva o provedené revisi za rok 1927 a r. 1928.
6. Rozpočet na rok 1929 a rok 1930.
7. Zpráva o dosavadním průběhu prací, týkajících se revise živn. řádu.
8. Zpráva o stavovských, kulturních a národohospodářských problémech Zemské jednoty řem. a živn. společenstev, ve smyslu § 114. ž. ř.
9. Volné návrhy a dotazy.

Na denní pořad předloží se k projednání pouze ony návrhy, které byly 14 dní před konáním valné hromady písemně doručeny předsednictvu (§ 10, odst. b) stanov).

Návrhy později podané nebo ve valné hromadě teprve tlumočené připouštějí se jediné tehdy, uzná-li většina přítomných jich pilnost (§ 10., odstavec c) stanov).

Valné hromady účastniti se může toliko delegát, na jehož jméno jest legitimace společenstvem vystavena.

Legitimace musí býti opatřena vlastnoručním podpisem delegáta.

Účetní uzávěrky jsou ode dne 14. dubna 1929 po 14 dnů v úřadovně Zemské jednoty řemeslnických a živnostenských společenstev pro Čechy (v Praze II., Myslíkova ulice č. 8) k nahlédnutí vyloženy (§ 21. poslední odstavec).

Každý delegát vykáže se právoplatnou legitimací vystavenou příslušným společenstvem při vstupu do místnosti valné hromady a zapíše se do presenční listiny (§ 7. odst. 8.). Legitimace společenstevní ať jest opatřena podpisem starosty a razítkem příslušného společenstva.

Hromada jednotenská skládá se z delegátů společenstev. Společenstva pokud mají méně než 100 členů, majících právo hlasovací, vysílají jednoho zástupce do hromady jednotenské. Čítá-li společenstvo 100 či více členů, majících právo hlasovací, vysílají tolikrát po jednom zástupci, kolikrát jest počet členů stem dělitelný. Ke zlomkům se nepřihlíží (§ 7. odst. 2. a 3.).

Delegáti společenstev, která nečinila zádot členským povinností a nezaplatila členských příspěvků za rok 1928 mají právo poradní, nikoliv hlasovací (§ 7. odst. 9.). Delegáti společenstev, která po tři léta nečinila zádot svým členským povinností a nezaplatila příspěvky (1926-1928), mohou se účastniti valné hromady pouze jako hosté (§ 7. odst. 10.).

JAN KOTRBA,

senátor Národního shromáždění, starosta Zemské
jednoty řem. a živn. společenstev pro Čechy.

Příloha č. 14 – Pozvánka na valnou hromadu

SOka Písek, fond ŽS kolářů Milevsko (1908 – 1948), karton č. 1, inv. č. 8.

REPUBLICA ČESKOSLOVENSKÁ.

Země: Československo Župa: františská Školní okres: Milevsko
 Školní rok 1928/9 Číslo 8
 Občanská škola smíšená v Kovářově

VYSVĚDČENÍ

za první pololetí.

Jiří Baštyř, narozený
 dne 1. dubna 1915 v Žitná Hora v Čechách,
 náboženství katol., začal chodit do školy vůbec dne 1. září 1921,
 do zdejší dne 1. září 1926, žák druhé třídy, dostává za první pololetí tyto známky:

Mravy: chvalitebné
 Pilnost: ustálo

V jednotlivých předmětech učebných:

Předměty povinné	Prospěch	
Náboženství	<u>dobry</u>	
Občanská nauka a výchova	<u>dobry</u>	
Jazyk vyučovací s naukou o písemnostech	<u>dostatečný</u>	
Zeměpis	<u>dostatečný</u>	
Dějepis	<u>dostatečný</u>	
Přírodopis	<u>dostatečný</u>	
Přírodopyt	<u>dostatečný</u>	
Počty s jednoduchým účetnictvím	<u>dostatečný</u>	
Měřičtví a rýsování	<u>dostatečný</u>	
Kreslení	<u>dostatečný</u>	
Krasopis		
Zpěv	<u>vyborný</u>	
Ruční práce výchovné	<u>chvalitebný</u>	
Ruční práce ženské s naukou o dom. hosp.		
Tělesná výchova	<u>vyborný</u>	
Předměty nepovinné	Jazyk německý	<u>dostatečný</u>
	Jazyk francouzský	
	Těsnopis	

Vnější úprava písemných prací: velmi úhledná
 Počet zameškaných školních půldnů: omluvených 2, neomluvených 1
 V Kovářově dne 30. ledna 1929
 Účel: učitel
Karel Vaněk ředitel. František Štáhl učitel.

STUPNICE ZNÁMEK.	Mravy:		Prospěch:	Vnější úprava písemných prací:
	chvalitebná	vyborná	vyborný	velmi úhledná
	uspokojivá	dobrá	chvalitebný	úhledná
	střední	dostatečná	dobry	neúhledná
	nižší střední	ustálo	dostatečný	neúhledná
nedostatečná	neustálo	nedostatečný	neúhledná	

C. I. B) 31/1927 Státní tiskárna v Praze. — 722

Příloha č. 15 – Vysvědčení koláře
 SOka Písek, fond ŽS kolářů (1908 – 1948), karton č. 1, inv. č. 12.

PROTEKTORÁT ČECHY A MORAVA.
ČESKOSLOVENSKÁ REPUBLIKA.

Země Čechy. Polit. okres milevský.
Městská škola _____ v Bernarticích.
Školní rok 1938/39. Číslo 9.

Propouštěcí osvědčení.

František Herold,
narozen dne 25. listopadu 1925 v Ratajích,
polit. okres milevský, země Čechy.
náboženství římskokatolického, chodil do obecné
školy od 1. září 1931 do 28. června 1937,
do městské školy od 1. září 1937 do 24. června 1939.
Posledně vychodil první třídu zdejší městské školy.

Protože tento
vyhověl požadavkům zákona o školní povinnosti, propouští se ze školy.

V Bernarticích dne 24. června 1939.

Edward Švobík
ředitel.

Příloha č. 16 – Propouštěcí osvědčení koláře
SOKa Písek, fond ŽS kolářů (1908 – 1948), karton č. 1, inv. č. 12.

VÝUČNÝ LIST

Anna Hubvátová rozený roku 1896 v Přestěnici
okres Miletovske učila se u níže psaného řemesla damskému
krejčovství po dobu 2 roků a sice od 1. února 1912
do 1. února 1914, byv zapsán v matrice učedníků při společenstvu našem,
po kteréž dobu počestně se choval, pilným a věrným se osvědčil, pokračovací průmyslovou
školu s prospěchem navštěvoval, takže si osvojil potřebné vědomosti a zručnosti, podrobiv
se zkoušce pro učedníky zákonem předepsané, aby prohlášen býti mohl za pomocníka
krejčovskou, což se tímto vysvědčením stvrzuje.

v Miletovsku, dne 22. února 1914.

mistr výučný.

Z představenstva živn. společenstva krejčů č. 1.
v Miletovsku, dne 22. února 1914.

František Fiala
starosta společenstva.

H. Stráka
člen představenstva.

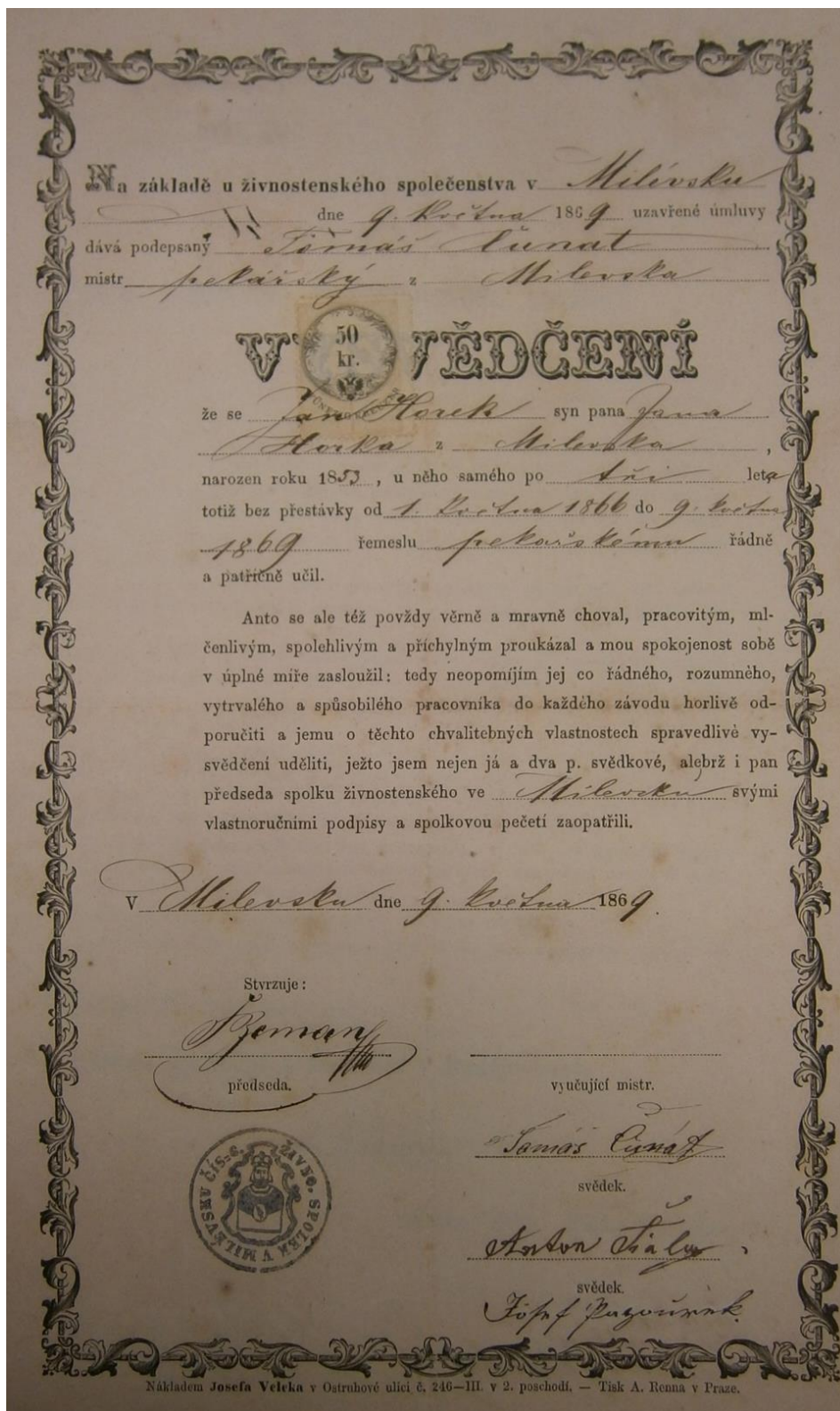
člen představenstva.

Příloha č. 17 – Výuční list z krejčovského řemesla
SOKA Písek, fond ŽS krejčích (1862 – 1946), karton č. 2, inv. č. 19.

Příloha č. 19 – Vysvědčení z pekařského řemesla

SOKA Písek, fond ŽS pekařů Milevska (1863 – 1942), karton č. 1, inv. č. 11.

Smlouva učňovská

sepsaná dnešního dne mezi mistrem panem *Josefem Jirovským*
pekářem v Milevsku
a panem ~~(paní)~~ *Josefem Maškem* *rolnickem*
bydlištěm v *Kalivě*

1. Pan *Josef Jirovský*
přijímá *Františka Maška*
narozeneho dne *13 dubna* roku *1894* v *Kalivě*
do učení, a zavazuje se témuž všechny práce, výkony a výhody řemesla
(živnosti) *pekářské* sděliti, k jeho dokonalému odbornému
vzdělání přihlížeti, k návštěvě řemeslnické školy jej přidržovati, a po řádném
vyučení vysvědčení o tom mu doručiti.

2. Slibuje pan ~~(paní)~~ *Josef Mašek*
jménem svého syna ~~(svěcenec)~~ *Františka Maška*,
že tento bez zákonné příčiny svého pana mistra neopustí, témuž neb jeho
zástupcům vždy poslušným a věrným, dále mlčenlivým, pilným a vždy
způsobile chovati se bude, že si žádoucí znalosti osvojí, zákonnitě přede-
psanou školu pilně navštěvovati a povinnosti smluvené poctivě plniti bude.

Ohledně výučného, případné mzdy, stravování, šacení a bytu ujed-
nává se následovně:

*Pan Josef Mašek se zavazuje se bude platiti za vyučení
syna svého 120 Kč. to jest sto dvacet korun, kterou částku
slouží a jin. při příjmu větší 60 Kč. t. j. sedesát korun a při
dávání druhých 60 Kč. t. j. sedesát korun. Dále se zavazuje
otec pan Josef Mašek se bude platiti za vyučení svého syna
Maška, nemocenskou ^{příspěvkem a ranicím} po každém jemu dání / velkou péči
a i malou péči, přáctem a i sám ovládati.
Dále se zavazuje otec učít, že, ve které se škola svého syna
způsobem p. ranicím učiti bude.*

Příloha č. 20 – Ukázka titulní strany učební smlouvy

SOKA Písek, fond ŽS pekařů Milevsko (1863 – 1942), karton č. 1, inv. č. 11.

Příloha č. 21 – Výuční list pekařského tovaryše
SOka Písek, fond ŽS pekařů Milevska (1863 – 1942), karton č. 1, inv. č. 11.

Slavnému spolku truhlářů v Milevsku!

Více podpísaní odvolávají se k lidumilnosti slavného spolku Váscho a žádají, by se tento účastnil při podarování chudé mládeže zdejší o středním dni.

Na tou příčinou uctivě prosíme, by členové slavného spolku přispěli ráčili výrobny svého řemesla, nebo třeba dosti skromnými dárky jiného druhu.

Více darované budou veřejně vystaveny a ku prodeji nabídnuty. Dary dětem se hodící, budou uchovány ku slavnosti středověčné.

K vítězku vyprodaných předmětů zakoupi se látky na potřebné oběny dětem.

Výstava

ustanovena ke dni 8. prosince r. 1887. Inačně prosíme, by nám věci dobitivě darované zaslány byly nejdéle do 7. prosince t. r.

Na vyslyšení této uctivé prosby žádá

J. Kotěra

jménem sboru učitelského.

Dárky přijímá p. Marie Kotěrová škol
p. řídícího učitele.

Dáno v Milevsku dne 26. listopadu r. 1887.

Příloha č. 22 – Výuční list pekařského tovaryše

SOKA Písek, fond ŽS truhlářů Milevsko (1861 – 1943), karton č. 1, inv. č. 14.

Stanovy společenstva

truhlářů, soustružníků, bednářů, zámečníků, strojníků, knihařů, jehlařů, hodinářů, klempířů, nožířů, sklenářů, malířů, hřebenařů, puškařů, fotografů, knoflíkářů a řešetářů

V MILEVSKU.

§. 1.

Účel společenstva.

Vedle §. 114. zákona, daného dne 23. února r. 1897., z. ř. č. 63, jímž mění a doplňuje se řád živnostenský, jest účelem společenstva, aby pěstovalo ducha pospolitého, udržovalo a zvelebovalo čest stavu mezi členy a příslušníky společenstva, jakož i podporovalo společné humanitní prospěchy svých členů a příslušníků zakládáním pokladen nemocenských a podpůrných nebo podpůrných fondů pro své členy a příslušníky atd., dále pak aby podporovalo společné živnostenské prospěchy zřízením záložen, skladů surovin, tržnic, zaváděním společné práce pomocí strojův a jiných způsobů vyráběcích atd.

Zvláště má společenstvo:

- a) pečovatí, aby zachováány byly spořádané poměry mezi majetníky živnosti a jich pomocníky, zvláště co do svazku pracovního, jakož i aby zřízeny a udržovány byly hospody společenstvé, a pečovatí též o prostředkování práce;
- b) pečovatí o spořádané poměry učednické tım, že vydá předpisy, které předloženy býti musí úřednímu schválení, a to:
  - o odborném a nábožensko - mravném vzdělání učedníků;
  - o době učební, o zkouškách učednických a pod., jakož i o dozoru, aby těchto předpisů bylo šetřeno, pak o tom, jak potvrzována býti mají vysvědčení učební a jak vydávány býti mají listy výučné;
  - o podmínkách, za kterých může kdo učedníky vůbec, jakož i kolik jich býti smí proti počtu pomocníků v živnosti;
- c) zřizovatí rozhodčí výbor (§§. 122., 123. a 124.) k rozhodování rozepří vzniklých mezi členy společenstva a jich pomocnými pracovníky z poměru pracovního, učebního a námezdního; pak podporovatí zřizování roz-

hodců, aby urovnány byly spory mezi členy společenstva, za kterýmž účelem může spojití se také společenstev několik;

- d) zakládatí nebo podporovatí odborná učiliště živnostenská (odborné školy, učebné dílny a pod.) a dohlédatí k nim;
- e) pečovatí o pomocné pracovníky onemocnělé zakládáním nemocenských pokladen anebo přistupováním k nemocenským pokladnám již zřízeným;
- f) pečovatí o učně onemocnělé;
- g) podávati každého roku zprávy o všech událostech ve společenstvu, které jsou závažné pro sestavení statistiky živnostenské.

Kromě pravidelných zpráv pod lit. g předepsaných společenstvo jest povinno, žádá-li se za to, úřadům a komorám obchodním a živnostenským svého okresu podávati zprávy a dobrozdání o věcech, které se týkají jeho účelů, a také z vlastního popudu může žádatí v tomto směru tyto veřejné orgány za podporu svých účelů.

Zvláště pak podejž společenstvo dobrozdání svoje živnostenskému úřadu tehdy, když úřad ten žádá za ně před vyhotovením živnostenského listu na živnost řemeslnou, zdá-li se mu, že není dostatečně nad pochybnost prokázána podstatnost předloženého průkazu způsobilosti.

§. 2.

Rozsah a sídlo společenstva.

Společenstvo, pro které platí tyto stanovy, pojímá v sobě jako členy (§. 3.) ony osoby, které v obvodu okresu soudního Milevského, vyjímaje místní obce: Veselíčko, Branice, Stehlovice, Bílina, Křížanov, Jestřebice, Zběšičky, Skřejchov a Jetětice živnosti uvedené v záhlaví těchto stanov samostatně anebo jakožto pachtyři provozují; jako příslušníky pak (§. 9.) jich pomocné pracovníky i s učedníky; sídlo své má v Milevsku.

Příloha č. 23 – Úvodní strana truhlářských stanov

SOKA Písek, fond ŽS truhlářů Milevsko (1861 – 1943), karton č. 1, inv. č. 1.